

Stina Sjöblom

Finlands handikappolitiska program

VAMPO 2010–2015 SLUTRAPPORT

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Datum
Social- och hälsovårdsministeriet	10.3.2016
Författare	Uppdragsgivare
Stina Sjöblom	Social- och hälsovårdsministeriet
	Projektnummer och datum för tillsättandet av organet

Rapportens titel

Slutrapport om Finlands handikappolitiska program 2010–2015

Referat

”Ett starkt underlag för delaktighet och jämlikhet” Finlands handikappolitiska program 2010–2015 publicerades i augusti 2010. Utgångspunkten för programmet utgjordes av de grundläggande och de mänskliga rättigheterna tillsammans med utvecklingen av samhället enligt principen om integrering. Bakom målen i programmet fanns FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och Statsrådets redogörelse om handikappolitiken 2006.

Målet för det handikappolitiska programmet var att med hjälp av de inskrivna målen säkerställa en rättvis ställning i samhället för människor med funktionsnedsättning och presentera de processer i samhället som används för att åstadkomma en hållbar och ansvarsfull handikappolitik.

I slutrapporten granskas hur målen i programmet har förverkligats under programperioden. Åtgärderna enligt programmet utgjorde en ambitiös helhet där alla politiksektorer har utvecklats ur ett perspektiv av rättigheter, friheter och lika möjligheter för personer med funktionsnedsättning. De sammanlagt 122 åtgärderna i programmet var indelade i 14 innehållsområden: ett självständigt liv; samhällelig delaktighet och deltagande i samhällslivet; byggd miljö; trafiktjänster; utbildning och studier; arbete; hälso- och sjukvård och rehabilitering; socialskydd; rättsskydd, säkerhet och integritet; kultur och fritid; diskriminering som drabbar funktionsnedsatta personer; kunskapsbas; skattestödet ersätts av direkt budgetstöd och internationell verksamhet.

Enligt rapporten har de flesta åtgärderna vidtagits i enlighet med programmet efter programperioden. Därmed ser man en tydlig positiv utveckling, bland annat inom kultur- och idrottstjänster, utbildning och internationellt samarbete.

Kärnan i det handikappolitiska programmet utgjordes av åtgärder för att säkerställa följande mål:

1. bereda och verkställa de lagstiftningsändringar som en ratificering av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning kräver,
2. förbättra den socioekonomiska ställningen för personer med funktionsnedsättning och förebygga fattigdom,
3. säkerställa tillgången och kvaliteten på särskilda tjänster och stödåtgärder på olika håll i landet,
4. förstärka och öka tillgänglighet i samhället och
5. förstärka handikappolitiken, öka kunskapsbasen samt utveckla mångsidiga och högklassiga metoder som stöd för genomförandet och uppföljningen av handikappolitiken.

Ratificeringen av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning framskred avsevärt under det handikappolitiska programmet men har ännu inte genomförts. När det gäller att förbättra den socioekonomiska ställningen för personer med funktionsnedsättning och förebygga fattigdom var den effektivaste åtgärden lagen om garantipension som trädde i kraft år 2011. För att säkerställa tillgången och kvaliteten på särskilda tjänster och stödåtgärder bedrevs omfattande utvecklingsarbete på olika håll i landet. För att förstärka och öka tillgängligheten i samhället krävs i fortsättningen aktiva åtgärder inom samhällets olika delområden. I fråga om att förstärka handikappolitiken, öka kunskapsbasen samt utveckla metoder konstaterar man att åtgärdshelheten är omfattande och utgör en utmaning.

Det handikappolitiska programmet har i enlighet med dess uppställda mål främjat integreringen av handikappfrågor i statsförvaltningen. Olika ministerier har enligt sina ansvarsområden deltagit i genomförandet och uppföljningen av programmet. Funktionshindersorganisationerna har deltagit aktivt i beredningen, genomförandet och uppföljningen av programmet.

Nyckelord

Handikappolitik, inkludering, personer med funktionsnedsättning, rättigheter för personer med funktionsnedsättning, tillgänglighet

Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2016:14

Övriga uppgifter
www.stm.fi/svenska

ISSN-L 2242-0037

ISSN 2242-0037 (online)

ISBN 978-952-00-3706-2

URN:ISBN:978-952-00-3706-2

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3706-2>

Sidoantal

139

Språk

svenska



SOCIAL- OCH
HÄLSOVÅRDSMINISTERIET

KUVAILULEHTI

Julkaisija	Päivämäärä
Sosiaali- ja terveysministeriö	10.3.2016
Tekijät	Toimeksiantaja
Stina Sjöblom	Sosiaali- ja terveysministeriö
	HARE-numero ja toimielimen asettamispäivä

Muiston nimi

Suomen vammaispoliittisen ohjelman VAMPO 2010–2015 loppuraportti

Tiivistelmä

”Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle” Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010–2015 julkaistiin elokuussa 2010. Ohjelman lähtökohdaksi oli perus- ja ihmisoikeudet ja yhteiskunnan kehittäminen valtavirtaistamisen periaatteen mukaisesti. Ohjelmaan kirjattujen tavoitteiden taustalla olivat YK:n vammaisten oikeuksia koskeva yleissopimus ja Valtioneuvoston selonteko Suomen vammaispolitiikasta 2006.

VAMPO-ohjelman tavoitteena oli siihen kirjattujen toimenpiteiden avulla turvata vammaisten henkilöiden oikeudenmukainen yhteiskunnallinen asema ja linjata kehityskulut, joilla tavoitellaan kestäväää ja vastuullista vammaispolitiikkaa.

Loppuraportissa tarkastellaan VAMPOon kirjattujen tavoitteiden toteutumista ohjelmakauden aikana. VAMPOon toimenpiteet muodostivat kunnianhimoisen kokonaisuuden, jossa kaikkia politiikan lohkoja on kehitetty vammaisten ihmisten oikeuksien, vapauksien ja yhdenvertaisten mahdollisuuksien näkökulmasta. VAMPOon yhteensä 122 toimenpidettä oli jaettu 14 eri sisältöalueelle: itsenäinen elämä, yhteiskunnallinen osallisuus ja osallistuminen, rakennettu ympäristö, liikennepalvelut, koulutus ja opiskelu, työ, terveydenhuolto ja kuntoutus, sosiaaliturva, oikeusturva, turvallisuus ja koskemattomuus, kulttuuri- ja vapaa-aika, vammaisten henkilöiden kohtaama syrjintä, tietopohja, verotuen korvaaminen suoralla määrärahatuella sekä kansainvälinen toiminta.

Raportin mukaan ohjelmakauden päätyttyä useimmat toimenpiteet ovat toteutuneet ohjelman mukaisesti. Tätä kautta on havaittavissa selkeä positiivinen kehitys, muiden muassa kulttuuri- ja liikuntapalveluiden, koulutuksen sekä kansainvälisen yhteistyön alueilla.

VAMPOon kärjen muodostivat toimenpiteet, joilla pyrittiin varmistamaan seuraavia tavoitteita:

1. YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen ratifioinnin edellyttämien säädösmuutosten valmistelu ja voimaansaattaminen,
2. vammaisten henkilöiden sosioekonomisen aseman parantaminen ja köyhyyden torjunta,
3. erityispalvelujen ja tukitoimien saatavuuden ja laadun varmistaminen maan eri puolilla,
4. yhteiskunnan esteettömyyden laaja-alainen vahvistaminen ja lisääminen, sekä
5. vammaistutkimuksen vahvistaminen, tietopohjan lisääminen sekä laadukkaiden ja monipuolisten menetelmien kehittäminen vammaispolitiikan toteuttamisen ja seurannan tueksi.

VAMPOon aikana YK:n vammaisten oikeuksien yleissopimuksen ratifiointi eteni merkittävästi, mutta ei vielä toteutunut. Vammaisten henkilöiden sosioekonomisen aseman parantamisen ja köyhyyden torjunnan osalta vaikuttavin toimi oli vuonna 2011 voimaan tullut takuueläkelaki. Erityispalvelujen ja tukitoimien saatavuuden ja laadun varmistamiseksi tehtiin laajaa kehittämistyötä maan eri puolilla. Yhteiskunnan esteettömyyden laaja-alainen vahvistaminen ja lisääminen vaativat edelleen aktiivista otetta yhteiskunnan eri osa-alueilla. Vammaistutkimuksen vahvistamisen, tietopohjan lisäämisen sekä menetelmien kehittämisen osalta todetaan toimenpidekokonaisuuden laaja-alaisuus ja haastavuus.

VAMPO on sille asetetun tavoitteen mukaisesti edistänyt vammaisasioiden valtavirtaistamista valtionhallinnossa. VAMPOon toimeenpanoon ja toimeenpanon seurantaan ovat osallistuneet eri ministeriöt omien vastualueidensa mukaisesti. Vammaisjärjestöt ovat olleet vahvasti osallisina VAMPOon valmistelussa, toimeenpanossa ja seurannassa.

Asiasanat

Esteettömyys, osallisuus, vammaiset henkilöt, vammaisten henkilöiden oikeudet, vammaispolitiikka

Sosiaali- ja terveysministeriön
raportteja ja muistioita 2016:14

Muut tiedot
www.stm.fi

ISSN-L 2242-0037
ISSN 2242-0037 (verkkojulkaisu)
ISBN 978-952-00-3706-2
URN:ISBN:978-952-00-3706-2
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3706-2>

Kokonaissivumäärä
139

Kieli
ruotsi

DOCUMENTATION PAGE

Publisher	Date
Ministry of Social Affairs and Health, Finland	10 March 2016
Authors	Commissioned by
Stina Sjöblom	Ministry of Social Affairs and Health
	Date of appointing the organ

Title of report
Finland's Disability Policy Programme (VAMPO) 2010–2015: Final report

Summary

Finland's disability policy programme VAMPO 2010–2015 ("A strong basis for inclusion and equality") was published in August 2010. Basic and human rights as well as the development of society in accordance with the principle of mainstreaming formed the starting point of the programme. Behind the goals of the programme were the UN's Convention on the Rights of Persons with Disabilities and the Government report on Finland's disability policy 2006.

The aim of the VAMPO programme, with the help of the measures recorded in it, was to safeguard a just position in the society for persons with disability and to draw up the development paths with which to reach for sustainable and responsible disability policy.

The final report examines the realisation of the goals during the programme period, as set out in VAMPO. VAMPO's measures form an ambitious whole where all the policy sectors have been developed from the perspective of the rights, freedoms and equal opportunities of persons with disabilities. VAMPO's total of 122 measures have been divided into 14 different content areas: independent living, social inclusion and involvement, built environment, transport services, education and study, work, health and rehabilitation, social security, legal protection, safety and integrity, culture and leisure time, discrimination encountered by persons with disabilities, knowledge base, substitution of tax aid with direct appropriation support, and international activities.

According to the report most of the measures have been realised in line with the programme by the ending of the programme period. A clear positive development can be observed having taken place, for example in the areas of culture and sports services, education and international cooperation.

At the top of VAMPO's list were the measures aiming to strengthen the following goals:

1. Preparation and implementation of the legislative amendments pertaining to the ratification of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities,
2. improving the socioeconomic status of persons with disabilities and combating poverty,
3. ensuring the availability and high quality of special services and support measures across the country,
4. strengthening of and increasing accessibility in society, as well as
5. reinforcement of disability research, improvement of the information base and development of diversified high-quality methods in support of disability policy and monitoring.

During VAMPO, the ratification of the UN's Convention on the Rights of Persons with Disabilities advanced significantly but wasn't yet wholly realised. The most effective measure to improve the socioeconomic status of persons with disabilities and to combat poverty was the Act on Guarantee Pension that took effect in 2011. To ensure the availability and high quality of special services and support measures, extensive development work was undertaken across the country. Strengthening of and increasing accessibility in society still requires active involvement in various sectors of the society. As far as the reinforcement of disability research, improvement of the information base and development of methods are concerned, the wide scope and challenging nature of the package of measures required is acknowledged.

In line with the aim set for VAMPO, the programme has advanced the mainstreaming of disability issues in the central government administration. Various ministries, in accordance with their areas of responsibilities, have participated in the implementation of VAMPO and in the monitoring of the implementation. Organisations for people with disabilities have been strongly involved in the preparation, implementation and follow-up of VAMPO.

Key words

Accessibility, disability policy, inclusion, persons with disabilities, rights of persons with disabilities

Reports and Memorandums of the Ministry of Social Affairs and Health 2016:614	Other information www.stm.fi	
ISSN-L 2242-0037	Number of pages	Language
ISSN 2242-0037 (online)	139	Swedish
ISBN 978-952-00-3706-2		
URN:ISBN:978-952-00-3706-2		
http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3706-2		



MINISTRY OF
 SOCIAL AFFAIRS AND HEALTH
 Finland

INNEHÅLL

Presentationsblad.....	2
Kuvailulehti.....	3
Documentation page.....	4
INLEDNING	6
1 Programmets mål, uppföljning och rapportering	7
1.1 Bakgrund och mål	7
1.2 Programmets uppföljning och rapportering	7
1.2.1 VANEs uppföljning i det första skedet.....	7
1.2.2 THL:s uppgift i uppföljningen av det handikappolitiska programmet	9
2 Genomförandet av åtgärder som främjar delaktighet och likabehandling 2010–2015	12
2.1 Översikt över programmets primära åtgärdshelheter (programmets kärna).....	12
2.1.1 Bereda och verkställa de lagstiftningsändringar som krävs för ratificering av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.....	12
2.1.2 Förbättra den socioekonomiska ställningen för personer med funktionsnedsättning och förebygga fattigdom	14
2.1.3 Säkerställa tillgången och kvaliteten på specialtjänster och stödåtgärder på olika håll i landet	16
2.1.4 Förstärka och öka tillgängligheten i samhället	18
2.1.5 Förstärka funktionshinderforskningen, öka kunskapsbasen samt utveckla högklassiga och mångsidiga metoder som stöd för genomförandet och uppföljningen av funktionshinderspolitiken.....	20
2.2 Genomförandet av åtgärder inom viktiga funktionshinderspolitiska innehållsområden	21
2.2.1 Ett självständigt liv	21
2.2.2 Delaktighet och deltagande i samhällsfrågor	23
2.2.3 Byggd miljö	25
2.2.4 Trafiktjänster	26
2.2.5 Utbildning och studier	27
2.2.6 Arbete	30
2.2.7 Hälso- och sjukvård och rehabilitering	32
2.2.8 Social trygghet	35
2.2.9 Rättsskydd, säkerhet och integritet	36
2.2.10 Kultur och fritid.....	36
2.2.11 Diskriminering som drabbar personer med funktionsnedsättning	37
2.2.12 Kunskapsbasen	38
2.2.13 Skattestödet ersätts av direkt budgetstöd	38
2.2.14 Internationell verksamhet.....	39
3 Funktionshinderspolitiken utvecklas.....	41
3.1 Har vi gått mot en hållbar funktionshinderspolitik?	41
3.2 Funktionshinderspolitiken som en del av samhällspolitiken över förvaltningsområdenas gränser	42
4 Slutord	44
KÄLLOR	46
BILAGOR	47
Bilaga 1. Lägesrapport om genomförandet av åtgärderna i det handikappolitiska programmet	47
Bilaga 2. Samordningsgruppen för uppföljningen av VAMPO vid slutet av programperioden.	139

INLEDNING

”Ett starkt underlag för delaktighet och jämlikhet”, Finlands handikappolitiska program VAMPO 2010–2015, publicerades i augusti 2010. Utgångspunkten för programmet utgjordes av de grundläggande och de mänskliga rättigheterna tillsammans med utvecklingen av samhället enligt principen om integrering. Bakom målen i programmet fanns FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och Statsrådets redogörelse om handikappolitiken 2006.

Målet för det handikappolitiska programmet var att med hjälp av de inskrivna målen säkerställa en rättvis ställning i samhället för människor med funktionsnedsättning och presentera de processer i samhället som används för att åstadkomma en hållbar och ansvarsfull funktionshinderspolitik.

I slutrapporten granskas hur målen i programmet har förverkligats under programperioden. Med målen avses här programmets primära åtgärdsområden, den s.k. kärnan i programmet. Kärnan i det handikappolitiska programmet utgjordes av åtgärder för att säkerställa följande mål: bereda och verkställa de lagstiftningsändringar som en ratificering av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning kräver; förbättra den socioekonomiska ställningen för personer med funktionsnedsättning och förebygga fattigdom; säkerställa tillgången och kvaliteten på specialtjänster och stödåtgärder på olika håll i landet; förstärka och öka tillgängligheten i samhället samt förstärka funktionshinderforskningen, öka kunskapsbasen och utveckla mångsidiga och högklassiga metoder som stöd för genomförandet och uppföljningen av funktionshinderspolitiken.

Det handikappolitiska programmet var indelat i 14 innehållsområden som är viktiga med tanke på funktionshinderspolitiken. Slutrapporten innehåller en översikt dels över kärnan i programmet, dels över genomförandet av åtgärderna i varje innehållsområde.

I utvärderingen av hur de primära områdena har genomförts används den uppföljningsinformation som samlades in under programperioden och materialet från temaseminarierna som hölls 2015. Därtill har man haft tillgång till ministeriernas bedömningar av hur målen har uppfyllts under programperioden 2010–2015. Ministeriernas sammanställningar till slutrapporten har kommit till användning särskilt i utarbetandet av översikten som är indelad i innehållsområden.

Sammanställningen av hur respektive åtgärd i det handikappolitiska programmet har genomförts finns som bilaga till slutrapporten (bilaga 1, s. 49–139).

Slutrapporten har utarbetats av specialsakkunnig Stina Sjöblom vid Institutet för hälsa och välfärd.

1 PROGRAMMETS MÅL, UPPFÖLJNING OCH RAPPORTERING

1.1 BAKGRUND OCH MÅL

”Ett starkt underlag för delaktighet och jämlikhet”, Finlands handikappolitiska program VAMPO 2010–2015, publicerades i augusti 2010. Utgångspunkten för programmet utgjordes av de grundläggande och de mänskliga rättigheterna tillsammans med utvecklingen av samhället enligt principen om integrering. Bakom programmet fanns FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och Statsrådets redogörelse om handikappolitiken 2006.

Målet var att trygga en rättvis ställning för personer med funktionsnedsättning och utstaka de centrala åtgärderna för kommande års funktionshinderspolitik.

I programmet hade också inskrivits att det krävs aktivt genomförande, samarbete och uppföljning för att verkställa åtgärderna.

Åtgärderna enligt programmet utgjorde en ambitiös helhet där alla politiksektorer utvecklas ur ett perspektiv av rättigheter, friheter och lika möjligheter för personer med funktionsnedsättning. Programmets sammanlagt 122 åtgärder delades in i 14 innehållsområden: ett självständigt liv, delaktighet och deltagande i samhällsfrågor, byggd miljö, trafiktjänster, utbildning och studier, arbete, hälso- och sjukvård och rehabilitering, social trygghet, rättsskydd, säkerhet och integritet, kultur och fritid, diskriminering som drabbar personer med funktionsnedsättning, kunskapsbas, skattestödet ersätts av direkt budgetstöd och internationell verksamhet.

En del av åtgärderna i programmet har förutsatt och fått till stånd ändringar i lagstiftningen. Lagstiftningsändringarna kräver även styrning av genomförandet. Därutöver behövs utbildning, information, omfattande utvecklingsarbete, utveckling av finansiering och strukturer, uppdatering av begrepp samt förstärkning av kunskapsbasen som stöd för genomförandet och uppföljningen av funktionshinderspolitiken.

1.2 PROGRAMMETS UPPFÖLJNING OCH RAPPORTERING

1.2.1 VANEs uppföljning i det första skedet

De första skedena i uppföljningen av det handikappolitiska programmet har dokumenterats i mötesprotokollen för Riksomfattande handikapprådet (VANE). Anteckningarna i mötesprotokollen redogör för hur planeringen av uppföljningen fortskred. Till en början skötte en intern arbetsgrupp på VANE uppföljningen och definierade uppföljningens mål och teman. Först 2012 tillsattes en större grupp för samordning av uppföljningen.

Ett utdrag ur VANEs mötesprotokoll från den 25 oktober 2010 visar att generalsekreterare Sari Loijas presenterade följande om det handikappolitiska programmet:

[...] I Finlands handikappolitiska program har inskrivits att Riksomfattande handikapprådet (VANE) följer upp hur det handikappolitiska programmet

genomförs i det första skedet av programperioden. Social- och hälsovårdsministeriet är ministeriet som ansvarar för uppföljningen och VANE samordnar uppföljningen i praktiken med hjälp av Institutet för hälsa och välfärd (THL). VANE kan till exempel skapa enkäter till olika förvaltningsområden om verkställandet av åtgärderna och THL kan genomföra enkäterna. VANE kan också ordna samrådsmöten för ministeriernas och funktionshindersorganisationernas representanter. Målet är att uppföljningen av programmet i fortsättningen ska ingå i uppföljningen av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning när ett tillsynsorgan har tillsatts.

I detta skede ansågs det viktigt att tillsätta en arbetsgrupp som närmare definierade uppföljningens mål och teman. Eftersom VANE hade begränsade resurser till uppföljningen var man tvungen att genomföra den med hänsyn till de befintliga resurserna. Det föreslogs att arbetsgruppens medlemmar skulle vara VANEs ordförande Marja Pihkala och vice ordförande Markku Jokinen, Handikappforums ordförande Merja Heikkonen och representanter för social- och hälsovårdsministeriet och THL. Generalsekreterare Sari Loijas fungerade som arbetsgruppens sekreterare.

På VANEs möte den 15 augusti 2011 presenterade utvecklingschef Aulikki Rautavaara från THL läget i uppföljningen av det handikappolitiska programmet på följande sätt:

1. *Samordningsgruppen för uppföljningen av VAMPO har presenterat en plan för uppföljning av hur det handikappolitiska programmet genomförs 2012–2015. Enligt planen ska man följa upp hur programmets åtgärder, eftersträövade förändringar och strukturer framskrider med hjälp av särskilt insamlat material och annat material under hela genomförandeperioden.*
2. *Uppföljningens huvudområden de olika åren är följande: 2012 – den socioekonomiska ställningen för personer med funktionsnedsättning och förebyggande av fattigdom; 2013 – specialtjänster – tillgång och kvalitet; 2014 – tillgänglighet; 2015 – funktionshinderforskningen, kunskapsbasen och utveckling av metoder. Aktualitet och andra relevanta faktorer påverkar valet av tema, som fastställs varje år. Fortlöpande uppföljning sker av hur åtgärderna som förutsätts för ratificeringen av FN-konventionen framskrider och slutförs, hur strukturerna för en hållbar funktionshinderspolitik utformas och hur integreringsarbetet fortskrider.*
3. *Våren 2011 genomförde uppföljningsgruppen en liten enkätundersökning bland förvaltningsområdena om inledningen av åtgärderna i det handikappolitiska programmet. Sju ministerier svarade (IM, MM, JM, ANM, KM, FM och UKM), en lämnade muntlig förhandsinformation och en svarade inte (UM). En uppföljningsenkät har rapporterats (15.6.2011 A.R.). Baserat på svaren kan man dra slutsatser om hur åtgärderna i det handikappolitiska programmet framskrider inom förvaltningsområdena som en del av större helheter, och delvis med förbehåll för att frågan skrivs in i det nya regeringsprogrammet.*

Av protokollet framgick att rådet hade diskuterat frågan och önskat tillräckliga resurser för uppföljning av det handikappolitiska programmet och flexibel behandling av de funktionshinderspolitiska temana enligt deras aktualitet. Man underströk att även funktionshindersorganisationer bör ingå i uppföljningssystemet. VANE beslöt att *organet som samordnar uppföljningen av Finlands handikappolitiska program håller tre möten om året, där man enbart behandlar hur åtgärderna i programmet*

har genomförts. Uppföljningsgruppen bereder ärenden till mötena. Även utrikesministeriet, justitieministeriet och andra nödvändiga parter inkluderas. VANE ansåg det också vara viktigt att man i resultatavtalet mellan social- och hälsovårdsministeriet och THL satsade på tillräckliga resurser för uppföljningen.

Nästa gång man behandlade hur uppföljningen av det handikappolitiska programmet hade inletts var på VANEs möte den 24 april 2012. Konsultativ tjänsteman Eveliina Pöyhönen från social- och hälsovårdsministeriet och utvecklingschef Päivi Nurmi-Koikkalainen från THL presenterade frågan. Det konstaterades att Finlands handikappolitiska program VAMPO 2010–2015 var det viktigaste funktionshinderspolitiska verktyget de närmaste åren. Man betonade också vikten av att få med alla förvaltningar och integrera främjandet av funktionshinderspolitiska åtgärder. Uppföljningen betraktades som en central del av genomförandet av programmet. Våren 2012 hade social- och hälsovårdsministeriet och THL kommit överens om att uppföljningen av det handikappolitiska programmet skulle påbörjas den 1 juni 2012 och avslutas den 31 december 2015.

Social- och hälsovårdsministeriet är ministeriet som ansvarar för uppföljningen av det handikappolitiska programmet. THL genomför de praktiska åtgärderna och VANE samordnar uppföljningen. VANEs första samordningsmöte för uppföljning av det handikappolitiska programmet hålls den 12 juni 2012.

THL genomför enkätundersökningar och skapar formulär för uppföljning av programmet och producerar innehåll till webbplatsen www.vane.to. Utöver detta kan man eventuellt göra en Webropol-undersökning eller behandla olika teman på webbplatsen www.otakantaa.fi. THL har dessutom en intern uppföljningsgrupp och generalsekreterare Sari Loijas har meddelat att hon är villig att delta i gruppens arbete.

Rådet ansåg det vara viktigt att alla förvaltningsområden deltog i uppföljningen av det handikappolitiska programmets genomförande och uppdaterade informationen om de funktionshinderspolitiska åtgärder som de hade vidtagit. Generalsekreteraren gavs befogenhet att bjuda in representanter för utrikesministeriet, justitieministeriets arbetsmarknadsorganisationer, Handikappforum, Vammaisten ihmisoikeuskeskus (Vike) och Folkpensionsanstalten till samordningen av uppföljningen.

Personerna i samordningsgruppen för uppföljningen av VAMPO har bytts ut under uppföljningsperioden 1 juni 2012–31 december 2015. Som bilaga till slutrapporten finns en lista över de personer och parter som kallades till samordningsgruppens sista möte hösten 2015 (bilaga 2).

1.2.2 THL:s uppgift i uppföljningen av det handikappolitiska programmet

Våren 2012 kom man överens om att Institutet för hälsa och välfärd (THL) skulle planera, genomföra, analysera och rapportera om uppföljningen av det handikappolitiska programmet enligt en godkänd uppföljningsplan och producera innehåll till programmets uppföljningswebbplats.

Den första enkäten om genomförandet av det handikappolitiska programmets åtgärder under 2011 hade skickats till ministerierna. Enkäten upprepades igen av THL efter utgången av 2012, då ministerierna blev ombedda att fylla i uppgifter om hur genomförandet av åtgärderna hade framskridit. När dessa uppgifter hade sammanställts och grupperats publicerades programmets första uppföljningsrapport (VAMPO-seurantaraportti I, red. Juha-Pekka Kontinen) i slutet av sommaren 2013.

Den första uppföljningsrapporten satte fart på diskussioner om hur åtgärdernas framskridande och genomförande bör utvärderas. I detta skede diskuterades mätarna eller indikatorerna för uppföljningen. I samarbete med Riksomfattande handikapprådet ordnade THL en workshop om indikatorer den 10 oktober 2013.

Samordningsgruppen för uppföljningen av VAMPO beslöt att ministerierna bör intervjuas i samband med 2013 års uppföljning av hur åtgärderna framskrider. Intervjuerna genomfördes i början av 2014 och informationen som framkom i dessa förmedlades i den andra uppföljningsrapporten (VAMPO-seurantaraoprtti II, red. Stina Sjöblom), som publicerades hösten 2014. Efter att de båda rapporterna hade publicerats deltog experter från THL som talare på seminarier och utbildningstillfällen för Riksomfattande handikapprådet, handikappråden och funktionshindersorganisationerna. På detta sätt ville man säkerställa att uppföljningsinformationen spreds och skapa diskussionstillfällen, även för svenskspråkiga (Temadag om funktionshinder, Helsingfors 2013, Vasa 2014).

Samordningsgruppen för uppföljningen av VAMPO sammanträdde den 10 oktober 2013 och den 29 april 2014, då man diskuterade eventuella nödvändiga ändringar av ministeriernas huvud- och delansvarsområden. De ursprungliga registreringarna ändrades inte, men effekten av ändringarna har beaktats i uppföljningen. I praktiken innebar detta att om ett ansvarigt ministerium ännu inte hade utsetts för en åtgärd mitt under programperioden, så hade åtgärden inte genomförts eller bara genomförts till vissa delar (åtg. 25, 75, 99 och 110).

Vid samordningsgruppens möte den 30 september 2014 beslutade man att inte publicera någon tredje halvtidsrapport om 2014 års uppföljning. I början av 2015 sammanställdes den uppföljningsinformation som ministerierna rapporterat in och sammanställningen överlämnades till uppföljningsgruppen för kännedom vid mötet som hölls den 30 mars 2015. I början av programperiodens sista år hade 101 av åtgärderna genomförts eller inletts på någon nivå. Däremot hade 21 åtgärder ännu inte genomförts eller inletts.

Efter publiceringen av den andra uppföljningsrapporten hade tanken väckts om att uppföljningsinformationen bör spridas på ett mångsidigare sätt. Samordningsgruppen för uppföljningen av VAMPO godkände idén om seminarier och forum på dessa teman. Det gemensamma målet för seminarierna var att på ett nytt sätt sprida information om de funktionshinderspolitiska målens och åtgärdernas framskridande, om det handikappolitiska programmets genomförande och om utvecklingsarbetet som genomfördes i enlighet med programmet. Ett annat lika viktigt mål var att skapa mötesforum. När man planerade alla öppna evenemang ville man säkerställa att temana analyserades ur flera perspektiv och att det gavs möjlighet till dialog och möten.

Programmet för seminarierna om det handikappolitiska programmet planerades och genomfördes av THL tillsammans med Riksomfattande handikapprådet och Handikappforum samt tjänstemän och experter från förvaltningsområdena. För att säkerställa att temaseminarierna belystes ur flera perspektiv bjöd man in erfarenhetsexperter samt forskare, konstnärer och aktörer med anknytning till det aktuella temat i enlighet med idén om gemensamt ansvar som skrivits in i det handikappolitiska programmet (VAMPO, s. 178–182).

Under 2015 anordnades en serie med fyra temaseminarier: Oikeus oppimiseen (Rätten att lära sig) 24.3.2015, Liikkumispalvelut – Liikkumisen vapaus (Transporttjänster – Friheten att förflytta sig) 3.6.2015, Kulttuuri ja liikunta – Ei mitään rajaa! (Kultur och motion – Inga gränser!) 29.10.2015 och Työ ja toimeentulo (Arbete och utkomst) 9.11.2015. Riksomfattande handikapprådets tf.

generalsekreterare Merja Heikkonen var ordförande vid alla evenemang. Sammanlagt deltog 360 personer i dessa evenemang.

Det handikappolitiska programmets programperiod och uppföljningen av programmet avslutades vid utgången av 2015. I denna slutrapport sammanställs uppföljningsinformationen som samlades in från ministerierna perioden 2010–2015 (i bilaga 1 har uppföljningsinformationen delats in efter respektive åtgärd). Uppföljningsinformationen och aktuella funktionshinderspolitiska frågor behandlas även vid slutseminariet för Finlands handikappolitiska program som hålls den 10 mars 2016 vid Institutet för hälsa och välfärd. Slutseminariet får en högtidlig inramning då det arrangeras som en del av programmet för Finlands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet. Tvådagarskonferensen hålls den 9–10 mars 2016 och under den första dagen behandlas hur FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning påverkar de funktionshinderspolitiska strategierna i Norden. Dagen öppnas av familje- och omsorgsminister Juha Rehula.

Den andra konferensdagen ägnas åt resultaten av Finlands handikappolitiska program VAMPO 2010–2015. Öppningstalet på den nationella dagen hålls av riksdagens andre vice talman Paula Risikko. Under beredningen av det handikappolitiska programmet var Paula Risikko omsorgsminister och under hennes ledning anordnades ett nationellt samrådsseminarium och sex regionala samrådsmöten som stöd för beredningen av programmet. Cirkeln sluts när resultaten av programperioden analyseras på seminariet i mars.

2 GENOMFÖRANDET AV ÅTGÄRDER SOM FRÄMJAR DELAKTIGHET OCH LIKABEHANDLING 2010–2015

2.1 ÖVERSIKT ÖVER PROGRAMMETS PRIMÄRA ÅTGÄRDSHELHETER (PROGRAMMETS KÄRNA)

Kärnan i det handikappolitiska programmet utgjordes av åtgärder som syftade till att säkerställa följande mål: bereda och verkställa de lagstiftningsändringar som en ratificering av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning kräver; förbättra den socioekonomiska ställningen för personer med funktionsnedsättning och förebygga fattigdom; säkerställa tillgången och kvaliteten på specialtjänster och stödåtgärder på olika håll i landet; förstärka och öka tillgängligheten i samhället samt förstärka funktionshinderforskningen, öka kunskapsbasen och utveckla mångsidiga och högklassiga metoder som stöd för genomförandet och uppföljningen av funktionshinderspolitiken.

I granskningen av hur målen har genomförts har man försökt bedöma åtgärdshelheten som varje mål innefattar. Även om det går att identifiera ett ministerium och ett förvaltningsområde som har huvudansvaret för ett mål, är alla mål även förenade med åtgärder för vilka ett annat eller flera förvaltningsområden har det huvudsakliga ansvaret.

Vid beredningen av det handikappolitiska programmet var man tvungen att ta ställning till huruvida indelningen i förvaltningsområden skulle kvarstå eller om innehållet skulle granskas utifrån samhällsrelaterade teman. Man valde den senare strategin, trots att den var mer krävande. Motiveringen var programmets mål om att utvidga funktionshinderspolitiken till en del av samhällspolitiken som sträcker sig över förvaltningsområdenas gränser (VAMPO, s. 26). I utvärderingen av kärnan i det handikappolitiska programmet granskas således samtidigt hur detta mål har uppfyllts.

2.1.1 Bereda och verkställa de lagstiftningsändringar som krävs för ratificering av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

I det handikappolitiska programmet har det varit av största vikt att ändra de bestämmelser som i praktiken har hindrat Finland från att ratificera FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som Finland har undertecknat. De ändringar i bestämmelserna som förutsätts av konventionen hänför sig till självbestämmanderätt och valfrihet för personer med funktionsnedsättning. Det har handlat om att personer med funktionsnedsättning ska ha rätt att välja sin hemkommun, att deras självbestämmanderätt ska förstärkas och att den reglering som begränsar den ska klarläggas (VAMPO, s. 18).

När det handikappolitiska programmet avslutades den 31 december 2015 hade Finland ännu inte ratificerat konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Den 4 december 2014 lämnade regeringen en proposition till riksdagen om godkännande av konventionen och dess fakultativa protokoll samt med förslag till lagar om sättande i kraft av de bestämmelser i konventionen och dess fakultativa protokoll som hör till området för lagstiftningen och om ändring av lagen

om riksdagens justitieombudsman. Riksdagen godkände konventionen och dess fakultativa protokoll samt ovannämnda lagar den 3 mars 2015. När denna rapport skrivs behandlar riksdagen regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda. Propositionen rör de ändringar som krävs enligt uttalandet som riksdagen gjorde i samband med att konventionen godkändes. Avsikten är att Finland ska deponera sitt ratifikationsinstrument när lagen har antagits och fastställts.

Social- och hälsovårdsministeriet har varit ansvarigt för två åtgärder som är viktiga för ratificeringen av konventionen. För det första att personer med funktionsnedsättning ska ha rätt att välja sin hemkommun (åtg. 4) och för det andra att deras självbestämmanderätt ska förstärkas och att den reglering som begränsar rätten ska klarläggas (åtg. 37).

Beredningen för ändring av 3 § 2 punkten i lagen om hemkommun och de ändringar i social- och hälsovårdslagstiftningen som hänför sig till punkten är klar (åtg. 4). Regeringens proposition överlämnades 2010 och lagändringarna trädde i kraft 2011. Syftet med ändringarna har varit att underlätta för bland andra äldre personer och personer med funktionsnedsättning att byta hemkommun.

I behandlingen av reformen av lagen om hemkommun och socialvårdslagen krävde riksdagen att det skulle ske en uppföljning av hur reformen påverkade kommunerna. För denna uppföljning utarbetade social- och hälsovårdsministeriet, Finlands Kommunförbund och Institutet för hälsa och välfärd en enkät som skickades till alla kommuner i maj 2013. Enligt utredningen har personer som omfattas av institutionsvård, boendeservice eller familjevård utanför sin hemkommun i relativt liten utsträckning utnyttjat sin rätt att byta sin officiella hemkommun till kommunen där de får vård. Även möjligheten att söka en långvårdsplats och socialtjänster i en annan kommun har utnyttjats i liten omfattning.

Därtill har en åtgärd varit att bereda stärkandet av självbestämmanderätten för social- och hälsovårdens klienter och enhetliga bestämmelser för begränsande av den (åtg. 37). Genomförandet av åtgärden förlades till regeringsperioden 2011–2015. Mandatperioden för arbetsgruppen för självbestämmanderätt löpte ut den 28 februari 2014. Slutrapporten av arbetsgruppen för klientens självbestämmanderätt inom social- och hälsovården publicerades 2014. Regeringens proposition om lagen om självbestämmanderätt lämnades till riksdagen i augusti 2014. Lagförslaget hann inte behandlas i riksdagen före riksdagsvalet våren 2015 och före riksdagsbytet.

I oktober 2015 överlämnades regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (RP 96/2015 rd). I propositionen föreslås att specialomsorgslagen ändras så att FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning kan ratificeras. De föreslagna ändringarna handlar om stärkt självbestämmanderätt och minskad användning av begränsningsåtgärder inom specialomsorger, specialomsorger oberoende av en persons vilja och villkor för användningen av begränsningsåtgärder inom specialomsorger. Avsikten är att Finland ska deponera sitt ratifikationsinstrument när lagen har antagits och fastställts.

Enligt regeringspropositionen är avsikten att lagstiftningen om specialomsorger om personer med utvecklingsstörning i övrigt ska revideras i samband med ett reformprojekt som gäller socialvårdens speciallagstiftning om service för personer med funktionsnedsättning. Dessutom är avsikten att beredningen av totalreformen i fråga om stärkt självbestämmanderätt för socialvårdens klienter och för patienter och i fråga om villkor för begränsningsåtgärder ska fortsätta som ett separat projekt.

Lagberedningen, det tvärsektoriella samarbetet, den fortlöpande dialogen med funktionshindersorganisationernas representanter och de samråd och seminarier som genomförts under tiden för det handikappolitiska programmet exemplifierar hur Finland har arbetat med beredningen av de lagstiftningsändringar som ratificeringen kräver. Sammanfattningsvis kan konstateras att man har närmat sig ratificeringen och att beredningsprocessen har skapat en grund för vilka åtgärder som ska vidtas efter ratificeringen, eftersom även Finland omfattas av uppföljnings- och rapporteringsskyldigheterna i konventionen.

2.1.2 Förbättra den socioekonomiska ställningen för personer med funktionsnedsättning och förebygga fattigdom

Det andra tyngdpunktsområdet i det handikappolitiska programmet utgjordes av åtgärder som förbättrar den socioekonomiska ställningen för personer med funktionsnedsättning och förebygger fattigdom. Enligt programmet ska arbete utgöra det primära sättet att åstadkomma detta. När det inte är möjligt behövs ett tillräckligt starkt socialskydd för att trygga välfärden. Det är inte rimligt att någon ska leva sitt liv utan möjlighet att förbättra sina levnadsförhållanden (VAMPO, s. 18–19).

Arbets- och näringsministeriet har rapporterat att de åtgärder som ministeriet ansvarar för har genomförts under programperioden. Arbets- och näringsministeriet förnyade den offentliga arbetskrafts- och företags servicen i början av 2013. Bestämmelserna om lönesubvention och stöd för specialarrangemang på arbetsplatsen förtydligades och stödnivån för stöd för specialarrangemang på arbetsplatsen höjdes. Arbets- och näringstjänsterna (TE-tjänsterna) utgör inte en subjektiv rätt, utan de erbjuds enligt prövning.

Bestämmelserna om lönesubvention förtydligades så att om en person har en skada eller sjukdom som försvårar sysselsättningen, kan lönesubvention beviljas för en tid som med beaktande av personens nedsatta arbetsförmåga och övriga sysselsättningsmöjligheter är ändamålsenlig. Bestämmelserna om stöd för specialarrangemang på arbetsplatsen förtydligades och stödnivån höjdes. Arbetsträning möjliggjordes för alla klienter och arbetsträningens innehåll definierades tydligare som en metod för stödd sysselsättning.

I januari 2014 fanns det enligt tvärsnittsdata 350 arbetssökande som fick en förmån på grund av arbetsoförmåga. Eftersom TE-tjänster prioriteras före tjänsterna i socialvårdslagen skulle antalet arbetssökande som får en förmån på grund av arbetsoförmåga kunna vara betydligt fler. Ur arbets- och näringsministeriets perspektiv vore det önskvärt att försöka ändra arbetsverksamheten för de personer som nu befinner sig inom öppen arbetsverksamhet till arbete i arbetsavtalsförhållande.

I social- och hälsovårdsministeriets sammandrag till slutrapporten för det handikappolitiska programmet lyfte man fram de åtgärder relaterade till arbetslivet och partiell arbetsförmåga som ministerierna hade genomfört under programperioden. Den 16 januari 2011 tillsatte social- och hälsovårdsministeriet den s.k. TEOS-arbetsgruppen för att utreda behovet av att reformera den helhet som stöder delaktighet i arbetslivet och som nämns i socialvårdslagen (710/1982), lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977), lagen om service och stöd på grund av handikapp (380/1987) och lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte (189/2001). Utredningen skulle fokusera på hur både lagstiftningen och verksamhetsinnehållet kunde utvecklas. I Arbetsgruppens

slutbetänkande (Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 32/2014) föreslogs betydande förändringar t.ex. i lagstiftningen. Avsikten är att arbetsgruppens förslag ska verkställas som en del av spetsprojektet Vågar in i arbetslivet för partiellt arbetsföra, som statsminister Sipiläs regering står bakom.

Programmet Partiellt arbetsföra med i arbetslivet (2013–2015) erbjöd stöd och verktyg för att partiellt arbetsföra skulle stanna i arbetslivet eller få sysselsättning. Programmet omfattade partiellt arbetsföra både i och utanför arbetslivet. Programmet bestod av två helheter: 1. Ett verksamhetskoncept som främjar partiellt arbetsföra att fortsätta arbeta och att få arbete, där det tillgängliga metodurvalet utnyttjas effektivt. 2. Ändringar i lagstiftningen som underlättar sysselsättningen av partiellt arbetsföra.

Idén bakom programmets verksamhetskoncept är att en samordnare för arbetsförmågan och den partiellt arbetsföra tillsammans skräddarsyr en helhet av de tillgängliga metoderna, förmånerna och tjänsterna, vilken uppfyller den partiellt arbetsföra personens behov. En särskild arbetsgrupp utredde hindren för sysselsättning av partiellt arbetsföra och redogjorde för lösningar som avlägsnade dessa hinder. Arbetsgruppens slutrapport (Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 37/2013) innehöll förslag på lagstiftningsändringar som skulle förbättra partiellt arbetsföra personers möjligheter att få sysselsättning eller att fortsätta arbeta. En del av arbetsgruppens förslag har även verkställts.

Ett försök med arbetsbanker syftade till att sysselsätta personer som befann sig i en svår situation på arbetsmarknaden, bland andra partiellt arbetsföra och långtidsarbetslösa. Försöket inleddes i februari 2009 och utvidgades till ett nationellt projekt 2012. Försöket baserades på Sata-kommitténs riktlinjer och det genomfördes av social- och hälsovårdsministeriet samt arbets- och näringsministeriet i samarbete med vuxenutbildningscentret Edupoli.

Dessa teman, arbets- och näringsministeriets åtgärder samt social- och hälsovårdsministeriets program och projekt behandlades på det handikappolitiska programmets temaseminarium Työ ja toimeentulo (Arbete och utkomst), som arrangerades i riksdagsbyggnaden Lilla parlamentet den 9 november 2015. Seminarietalarnas PowerPoint-bilder på finska kan hämtas på Riksomfattande handikapprådets webbplats under rubriken Seminaarien materiaalit (seminariematerial):

http://www.vane.to/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=2.

Lagen om garantipension (703/2010) trädde i kraft den 1 mars 2011 (åtg. 91). Garantipensionen har förbättrat situationen för de personer med funktionsnedsättning med allra lägst inkomster. I augusti 2015 fick drygt 100 000 personer garantipension. Garantipensionsbeloppet höjdes i början av 2016. Utkomsten för personer med funktionsnedsättning har dock försämrats av höjda klientavgifter och självriskandelar. Till exempel har självriskandelen för resor som ersätts av sjukförsäkringen mer än fördubblats under granskningstiden och även självriskandelarna för läkemedelskostnader har stigit. Avgiftstaken underlättar situationen, men arbetet med att samordna avgiftstaken har inte gått framåt under programperioden (åtg. 90).

I bästa fall är den omfattande informationen som samlats in genom det handikappolitiska programmet till hjälp i det fortsatta arbetet med att utveckla fungerande lösningsmodeller för arbetslivet. De viktigaste faktorerna att ta hänsyn till när man fattar beslut om lösningsmodellerna är att de samordnar deltidsarbete och socialskydd på ett flexibelt sätt, möjliggör rimliga anpassningar och säkerställer icke-segregerande arbets- och företagstjänster. Dessutom bör funktionshindersorganisationerna och arbetsgivarsidan höras om lösningsmodellerna även i fortsättningen.

2.1.3 Säkerställa tillgången och kvaliteten på specialtjänster och stödåtgärder på olika håll i landet

Det tredje kärnområdet i det handikappolitiska programmet bestod av de åtgärder med hjälp av vilka tillgängligheten till specialtjänster som motsvarar individuella behov och kan fås vid rätt tidpunkt ska tryggas på olika håll i landet. Även möjligheterna till anpassningsåtgärder ska förstärkas (VAMPO, s. 19).

Under programperioden har det gjorts en omfattande lagberedning på området för denna helhet. Socialvårdslagen och diskrimineringslagen som trädde i kraft 2015 medförde viktiga principiella reformer. En viktig åtgärd för säkerställandet av tillgången till specialtjänster var dessutom överföringen av tolktjänsterna från kommunerna till Folkpensionsanstalten (åtg. 21), som genomfördes direkt i början av programperioden. Lagen om tolkningstjänst för handikappade personer trädde i kraft den 1 september 2010.

Diskrimineringslagen (1325/2014) som trädde i kraft den 1 januari 2015 föreskriver om skyldigheten att göra sådana rimliga anpassningar som personer med funktionsnedsättning behöver. I samband med lagen överfördes likabehandlingsärenden från inrikesministeriet till justitieministeriet.

Handboken för handikappservice som upprätthålls av Institutet för hälsa och välfärd är ett av social- och hälsovårdsministeriets centrala styrmedel och är avsedd för yrkesfolk inom branschen. Handboken utvecklas utifrån de synpunkter som kommer in (åtg. 38).

I social- och hälsovårdsministeriets sammandrag till slutrapporten för det handikappolitiska programmet konstateras att de flesta av utvecklingsåtgärderna som rör personer med funktionsnedsättning genomförs av social- och hälsovårdsministeriet och inom dess förvaltningsområde som en del av större temahelheter. Nedan nämns några av de reformer och utvecklingsåtgärder som genomförts under tiden för det handikappolitiska programmet eller i början av 2016 (åtgärderna bereddes under programperioden).

Socialvårdslagen: Socialtjänster för personer med funktionsnedsättning ordnas i första hand som en del av det allmänna servicesystemet i enlighet med socialvårdslagen. Den nya socialvårdslagen har trätt i kraft successivt sedan början av 2015, huvudsakligen från den 1 april 2015. Den nya socialvårdslagen är en allmän lag som beaktar alla åldersgruppers behov och intressen. Lagen ska också ge akt på och främja välfärd hos personer som behöver särskilt stöd samt hos barn och unga. Lagen eftersträvar effektivt och kortvarigt stöd i ett så tidigt skede som möjligt.

Det centrala målet med den nya socialvårdslagen är att stärka socialvårdslagens ställning som en allmän lag, öka tillgången till tjänsterna och tjänsternas tillgänglighet, flytta fokus i socialvården från korrigerande åtgärder till främjande av välfärd och tidigt stöd, stärka klientorienteringen och helhetssynen för att tillgodose klientens behov samt se till att människor får stöd i sin egen vardagsmiljö. Individen och familjen och deras behov står i centrum för reformen. Målet är att stödja och främja människors delaktighet, egna initiativ och möjlighet att påverka samhället och sin egen serviceprocess samt att granska servicehelheten utifrån klientens behov. Socialtjänsterna ska underlätta människors vardag, vilket innebär att i synnerhet öppenvårdens tjänster och de tjänster som erbjuds i hemmet måste utvecklas.

Socialvården måste bedöma kontaktytorna med hälso- och sjukvården och beakta hälso- och sjukvården som en viktig samarbetspartner. Det behövs också samarbete med undervisnings- och bildningsväsendet, arbets- och näringsförvaltningen, trafikplaneringen och bostadsväsendet. Man måste stärka de gemensamma

verksamhetsområdena, riva onödiga murar och skapa serviceenheter som fungerar smidigt för klienten. Även i tjänsterna för personer med funktionsnedsättning betonas ofta behovet av en fungerande och sammanhängande integration av social- och hälsovården, framför allt för att tillgodose behovet av krävande och sektorsövergripande hjälp.

I socialvårdslagen definieras stödbehoven och de socialtjänster som uppfyller stödbehoven. Hemservice som avses i 19 § i socialvårdslagen tillhandahålls även barn med funktionsnedsättning och deras föräldrar som stöd i det dagliga livet. Med 19 § 4 mom. i socialvårdslagen tryggas nödvändig hemservice för barnfamiljer som en subjektiv rätt om det på grund av omständigheter som anges i bestämmelserna inte är möjligt att trygga barnets välfärd utan hemservice. I kapitel 4 i socialvårdslagen har man särskilt uppmärksammat tillgången till socialvård och dess tillgänglighet, bedömningen av individuella stödbehov, klientplanen och sektorsövergripande samarbete. Lagen tryggar att alla klienter får en egen kontaktperson. Social rehabilitering är en ny socialtjänst och med den avses intensifierat stöd med hjälp av socialt arbete och social handledning för att stärka den sociala funktionsförmågan, förhindra marginalisering och främja delaktighet.

Familjevårdslagen: Den nya familjevårdslagen (263/2015) trädde i kraft den 1 april 2015. Lagen ersatte den tidigare familjevårdslagen och till lagen fogades också socialvårdslagens tidigare bestämmelser om familjevård. Syftet med den nya lagen är att samla alla bestämmelser i socialvårdslagen och familjevårdslagen i en lag om familjevård, precisera bestämmelserna och i synnerhet förbättra ställningen för familjevård för äldre personer och personer med funktionsnedsättning.

Reformen av handikapplagstiftningen: Våren 2013 tillsatte social- och hälsovårdsministeriet en arbetsgrupp som hade till uppgift att i enlighet med regeringsprogrammet sammanjämka den nuvarande handikappservicelagen och specialomsorgslagen till en ny speciallag om handikappservice för att trygga likvärdig service för olika handikappgrupper. Arbetsgruppen skulle också utreda övriga reformbehov i fråga om lagstiftningen om handikappservice.

Arbetsgruppen för revidering av handikapplagstiftningen föreslog i sin slutrapport (Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2015:21) att lagstiftningen skulle revideras genom stiftandet av en lag om specialtjänster på grund av handikapp. Lagen skulle komplettera socialvårdslagen som tillämpas som en allmän lag för socialvården. Hälso- och sjukvårdslagen skulle tillämpas på den hälso- och sjukvård och medicinsk rehabilitering som personer med funktionsnedsättning behöver.

Syftet med lagen skulle vara att säkerställa likabehandling av personer med funktionsnedsättning och trygga deras delaktighet i samhället samt att förebygga och avhjälpa hinder som begränsar likabehandlingen av personer med funktionsnedsättning. Ett annat syfte med lagen skulle vara att främja att personer med funktionsnedsättning klarar sig på egen hand och utövar sin självbestämmanderätt samt att säkerställa tillräckliga tjänster av god kvalitet i enlighet med behoven hos individen.

I bilaga 3 till statsminister Sipiläs regeringsprogram beskrivs hur kommunernas utgifter ska minskas genom färre uppgifter och skyldigheter. Enligt bilagan påför regeringen inte kommunerna några nya uppgifter eller skyldigheter under valperioden. Samtidigt ska regeringen omvärdera de kommunala uppgifterna och skyldigheterna så att utgifterna för den offentliga ekonomin inte ökar. Minskningen av kommunernas utgifter genom färre uppgifter och skyldigheter har utretts i finansministeriets spetsprojekt, där man har omvärderat de planerade kommunala

uppgifterna. Förslaget från arbetsgruppen för revidering av handikapplagstiftningen har också bedömts till denna del.

Beredningen av reformen av handikapplagstiftningen fortsätter med beaktande av regeringsprogrammet och utlåtandena om det samt bland annat social- och hälsovårdsreformen och regionförvaltningsreformen och tidtabellerna för dem.

I social- och hälsovårdsministeriets sammandrag till slutrapporten för det handikappolitiska programmet fanns också en redogörelse för ministeriernas genomförda och pågående arbete för att *förbättra närståendevården*. Närståendevård nämns inte i programmets åtgärder, men i praktiken är det en av de stödformer som kan användas för att stödja boende hemma. Bestämmelsen (4 a §) om avlösarservice under närståendevårdarens ledighet och annan frånvaro har ingått i lagen om stöd för närståendevård (937/2005) sedan den 1 augusti 2011. Närståendevårdarens avlösare kan vara en annan närstående eller anhörig eller en s.k. utomstående vårdare. Avlösaren ingår ett uppdragsavtal med kommunen.

Det nationella utvecklingsprogrammet för närståendevården publicerades i mars 2014: <http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/julkaisu/1877786>. Från och med 2013 ökades statsandelen för kommunal basservice permanent med 10 miljoner euro i syfte att utveckla stödtjänsterna för närståendevård i kommunerna. Social- och hälsovårdsministeriet informerade om de ökade stödtjänsterna i Kommuninfo (1/2013): <http://www.stm.fi/tiedotteet/kuntainfot/kuntainfo/-/view/1851233#f>. I början av 2015 ökades statsandelen för kommunal basservice med 4,8 miljoner euro för att utveckla dels undersökningarna av närståendevårdarnas välmående och hälsa, dels avlösarservicen under närståendevårdarens ledighet. Social- och hälsovårdsministeriet informerade om de ökade undersökningarna av närståendevårdarnas välmående och hälsa i Kommuninfo (3/2015), som skickades till kommunerna i februari 2015: <http://www.stm.fi/tiedotteet/kuntainfot/kuntainfo/-/view/1903054#fi>

Stöd till personer som ger anhöriga och närstående omsorg beaktas i den nya socialvårdslagen. Socialservice ska ordnas även för att stödja anhöriga och närstående till personer som behöver stöd (11 §). Stöd kan ges både till personer som omfattas av stöd för närståendevård och till anhöriga och närstående till andra personer.

Hösten 2015 inleddes beredningen av statsminister Sipiläs regerings lagreformer om närståendevård (närståendevårdarnas ledighet och vikariearrangemangen under ledigheten, undersökningar av närståendevårdarnas välmående och hälsa samt träning i närståendevårdaruppgiften). Avsikten är att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2016. Närståendevården förnyas också i regeringens spetsprojekt för 2016–2018 om hemvård för äldre och närståendevård för alla ålderskategorier.

Hur de ovan beskrivna förändringarna påverkar tillgången och kvaliteten på specialtjänster och stödåtgärder är fortfarande oklart. En logisk följd av att de allmänna tjänsterna och rimliga anpassningarna förstärks är att behovet av specialtjänster och stödåtgärder minskar och preciseras. I bästa fall används inte längre specialtjänster för att kompensera för brister i tillämpningspraxis av allmän lag.

2.1.4 Förstärka och öka tillgängligheten i samhället

Det fjärde kärnområdet i det handikappolitiska programmet utgjordes av åtgärder med vilka man bygger upp ett tillgängligt samhälle. De hinder som nu finns ska undanröjas och uppkomsten av nya hinder förebyggas (VAMPO, s. 19).

Miljöministeriet och kommunikationsministeriet är de parter som har haft det huvudsakliga ansvaret för åtgärdshelheten som förbättrar tillgängligheten. Samtidigt är det viktigt att understryka att alla ministerier ansvarar för att förstärka och öka tillgängligheten inom sina egna förvaltningsområden (och är skyldiga att samarbeta).

Enligt miljöministeriet har stöden för byggande och reparation, tillgängligt byggande, bostäder för äldre och boendeprogrammet för personer med utvecklingsstörning (KEHAS) varit centrala i verkställandet av det handikappolitiska programmet.

Åtgärderna i det handikappolitiska programmet som anvisades till miljöministeriets förvaltningsområde har genomförts väl. I enlighet med målen har tillgänglighet betonats i den statsunderstödda bostadsproduktionen. I fråga om boende för grupper med särskilda behov har det handikappolitiska programmets mål rentav överskridits i och med att investeringsbidragen har höjts till 120 miljoner euro. Inkomstgränserna för reparationsunderstöd för bostäder till äldre personer och personer med funktionsnedsättning har också höjts nästan varje år.

Beredningen av en förordning och anvisningar om tillgängligt byggande pågår. Ett utkast ska färdigställas våren 2016. Principerna om universell utformning beaktas i beredningen. Samtidigt måste man ta hänsyn till målen i statsminister Sipiläs regeringsprogram om delvis lindring av tillgänglighetsbestämmelserna och en gemensam tolkning av bestämmelserna.

Programmet för att förbättra äldres boende 2013–2017 innehåller flera ombyggnadsåtgärder som ökar tillgängligheten och som sammanfaller med målen för det handikappolitiska programmet. I beredningen av förordningen om tillgängligt byggande fäster man särskild uppmärksamhet vid hur bestämmelserna tillämpas vid ombyggnad. Miljöministeriet och Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet genomför i samarbete med aktörer i branschen ett riksomfattande hissprojekt 2012–2017. Projektet har ökat antalet efterinstallationer av hissar i många städer. Det statliga stödet för byggande av hissar har varit fortsatt högt och 2015 installerades hela 270 hissar i äldre flervåningshus.

Bland de tillgänglighetsfrämjande åtgärderna i det handikappolitiska programmet har kommunikationsministeriet ansvarat för åtgärder som förbättrar kommunikations- och trafik tjänsterna. Uppföljningsgruppen för tillgängliga kommunikationstjänster var verksam 2011–2014. Hösten 2014 tillsattes en underarbetsgrupp som skulle bereda åtgärdsprogrammet för tillgängliga kommunikationstjänster 2016–2020 (åtg. 23). Gruppen var verksam under 2015. Kommunikationsministeriets publikation *Tillgänglighetsindikatorer för kommunikationstjänster* (Kommunikationsministeriets publikationer 13/2015) rapporterar om hur uppföljningen av tillgängligheten inom kommunikationspolitiken har utvecklats. Man har också påbörjat planeringen av ett gemensamt åtgärdsprogram för tillgänglig trafik och kommunikation 2016–2019.

Inom det handikappolitiska programmet ansvarade kommunikationsministeriets förvaltningsområde även för åtgärder som inriktades på trafik tjänster (åtg. 49–55). Tillgängliga trafik tjänster, hållplatser och stationer samt trafik informationens tillgänglighet behandlades ur flera perspektiv vid det handikappolitiska programmets temaseminarium ”Liikkumisen vapaus” (Friheten att förflytta sig) som hölls den 3 juni 2015. På seminariet konstaterades att främjandet av tillgängliga trafik tjänster i praktiken är ett samspel mellan många aktörer. Samarbete krävs eftersom makten och ansvaret för att utveckla universellt utformad trafik har fördelats på en mycket stor grupp av aktörer. Denna grupp kommer att vidgas ytterligare när aktörerna inom intelligent trafik kommer in på marknaden. Utöver samarbete mellan tjänstemän

måste de olika trafikaktörerna kontinuerligt samarbeta med funktionshindersorganisationer och personer med funktionsnedsättning.

PowerPoint-bilderna på finska från seminariets föredrag finns på Riksomfattande handikapprådets webbplats:

http://www.vane.to/index.php?option=com_content&view=article&id=41&Itemid=10.

Tillgängliga trafiktjänster stöds förutom genom lagstiftning även genom anvisningar och rekommendationer. Kommunikationsministeriet har gjort en utredning om behovet av att uppdatera befintliga anvisningar och rekommendationer om tillgänglighet. I november 2015 publicerades utredningen *Tillgängligheten i trafiksystemet. En sammanfattning av författningar, planeringsanvisningar och utvecklingsutmaningar (Kommunikationsministeriets publikationer 16/2015)*. Enligt utredningen finns det behov av uppdatering till exempel i fråga om passagerarinformationens tillgänglighet och användbarhet.

De åtgärder och processer som nämnts tidigare utgör bara en del av det handikappolitiska programmets mål om att förstärka och öka tillgängligheten i samhället. Som ett genomgående tema i programmet har åtgärdshelheten bidragit till att öka förståelsen för tillgänglighet samt tjänsternas och produkternas användbarhet. För att förstärka och öka tillgängligheten krävs dock kontinuitet och samhällsengagemang beträffande målen om en universellt utformad planering. Utan detta engagemang kan man inte bara gå miste om nyttan av tillgänglighet som uppnås för alla, utan det kan också uppstå hinder för delaktighet och därmed nya kostnader när hindren måste korrigeras i efterhand.

2.1.5 Förstärka funktionshinderforskningen, öka kunskapsbasen samt utveckla högklassiga och mångsidiga metoder som stöd för genomförandet och uppföljningen av funktionshinderspolitiken

Det femte kärnområdet i det handikappolitiska programmet var behovet av att utöka funktionshinderforskningen, förstärka kunskapsbasen och utveckla högklassiga och mångsidiga metoder till stöd för planering, beslutfattande och uppföljning av funktionshinderspolitiken. Även funktionshinderforskningens status behövde förstärkas (VAMPO, s. 19).

I fortsättningen blir det allt viktigare att förbättra växelverkan mellan funktionshinderforskningen och beslutfattandet för att en rättvis samhällelig ställning för personer med funktionsnedsättning ska kunna byggas på en hållbar grund. För att kunna förbättra växelverkan mellan beslutfattandet och forskningen krävs samarbete mellan förvaltningsområdena och samordning av samarbetet.

När det handikappolitiska programmets åtgärder 111–114 som rör kunskapsbasen utvärderas i efterhand, verkar det som att åtgärderna inte fungerar för att förbättra den viktiga växelverkan. Åtgärderna har inte heller genomförts som sådana.

Det bör nämnas att man med stöd från funktionshindersorganisationerna har inrättat Finlands första professur inom funktionshinderforskning vid Helsingfors universitets statsvetenskapliga fakultet. Initiativet till professuren kom från Handikappforum rf, som samlade in medel från donatorer till en femårig lärostol. Pedagogie doktor Simo Vehmas valdes till professorsbefattningen för åren 2013–2017.

2.2 GENOMFÖRANDET AV ÅTGÄRDER INOM VIKTIGA FUNKTIONSHINDERSPOLITISKA INNEHÅLLSOMRÅDEN

En utmaning för funktionshinderspolitiken var enligt det handikappolitiska programmet att garantera att de grundläggande rättigheterna och de mänskliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning förverkligas även i praktiken. Det allmänna ska se till att dessa rättigheter tillgodoses. Det betyder att delaktighet och likabehandling ska beaktas i ett brett perspektiv inom politikens olika sektorer. Programmets indelning av åtgärder i innehållsområden baserades på konstaterandet att det krävs åtgärder inom dessa 14 innehållsområden för att rätta till de missförhållanden som står i vägen för personer med funktionsnedsättning att delta i samhället (VAMPO s. 29).

Innehållsområdena var ett självständigt liv, delaktighet och deltagande i samhällsfrågor, byggd miljö, trafiktjänster, utbildning och studier, arbete, hälso- och sjukvård och rehabilitering, social trygghet, rättsskydd, säkerhet och integritet, kultur och fritid, diskriminering som drabbar personer med funktionsnedsättning, kunskapsbas, skattestödet ersätts av direkt budgetstöd och internationell verksamhet.

2.2.1 Ett självständigt liv

Det handikappolitiska programmet innehållsområde ett självständigt liv omfattade familjeliv och boende samt kommunikation, rörlighet och lika möjligheter avseende tillgång till information och kommunikation (åtg. 1–33) (VAMPO, s. 29).

Vid programperiodens slut hade 31 av innehållsområdets 33 åtgärder genomförts eller inletts på någon nivå (närmare information om genomförandet av respektive åtgärd finns i bilaga 1). Arbetet som har genomförts motsvarar inte nödvändigtvis den ursprungliga beskrivningen av åtgärden. När programperioden avslutades var det fortfarande oklart hur flera av åtgärderna skulle verkställas eller hur effekten av dem skulle följas upp.

Av åtgärderna inom innehållsområdet ett självständigt liv lyfter miljöministeriet fram genomförandet av boendeprogrammet för personer med utvecklingsstörning (KEHAS) (åtg. 7) i sitt utlåtande till slutrapporten för det handikappolitiska programmet. Enligt miljöministeriet har institutionsboendet för personer med utvecklingsstörning börjat upphöra i Finland. Det finns dock stora skillnader mellan kommunerna och regionerna i användningen av långvarig och kortvarig institutionsvård. Från början av 2010 till slutet av 2014 minskade antalet personer som var i långvarig institutionsvård på en institution för personer med utvecklingsstörning från 1 899 personer till 1 117 personer i hela landet (en minskning med 41 %). År 2010 satte man som mål för programmet att det inte skulle bo mer än ca 500 personer på institution 2015. Detta mål var inte uppfyllt före utgången av 2015. Antalet långtidsplatser bedömdes vara under 1 000 st. i slutet av 2015.

Såväl kommunernas, samkommunernas och klientorganisationernas aktörer anser att boendeprogrammet i stor utsträckning har bidragit till att institutionsboendet har minskat, rapporterade miljöministeriet. KEHAS har påverkat kommunernas beslutsfattande och lett till nya boendelösningar. Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet (ARA) hade från boendeprogrammets början och

fram till december 2015 bidragit med 156 miljoner euro till byggandet av nya bostäder. Med detta bidrag har man byggt 2 477 bostäder. De flesta (85 %) av bostadsobjekten som finansierats av ARA är gruppboenden med 15 platser eller mer. Med ARAs finansiering har man inom programmet dessutom renoverat och köpt 508 bostäder.

Det finns ett uppenbart behov av mer varierade boendelösningar för personer med utvecklingsstörning. Det behövs större valfrihet och individualitet personens behov och önskemål kring boendet står i centrum. Utgångspunkten är att boendet ska bestå av en vanlig bostad så långt det är möjligt. Bostäderna, även gruppboendelösningar, ska integreras i vanliga bostadshus och koncentrationer med särskilda grupper bör undvikas. Man ska prioritera lösningar där det vanliga bostadsbeståndet och enstaka hyresbostäder används i större utsträckning än tidigare och ansluts till ett nätverk med hjälp av service och stöd. Denna utveckling har kommit ganska långt i vissa kommuner, men är ännu i sin linda i de flesta kommuner.

ARA har tillsammans med aktörer i branschen utvecklat boendet i en mångsidigare riktning. Ett exempel på detta är projektet Arjen keskiössa (Mitt i vardagen) som genomfördes 2012–2014. I kommunerna som deltog i projektet stärktes det sektorsövergripande samarbetet mellan social- och hälsovården, bostadsväsendet och planläggningen. Personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga hade en central roll i planeringen av bostadsnätverken och boendemiljöerna i anslutning till dessa.

De åtgärder som har bidragit till att institutionsboendet inom KEHAS-programmet har minskat bör betraktas som en betydelsefull positiv utveckling av innehållsområdet ett självständigt liv. KEHAS-programmets uppföljningsgrupp genomförde en enkätundersökning där kommuner, samkommuner och organisationer svarade på samma frågor. Bland svaren kan man se tydliga skillnader i hur effekterna av programmet upplevdes. Motiveringarna, erfarenheterna och förklaringarna bakom dessa svar är sådant som behöver beaktas när man vidtar politiska åtgärder som har betydelse för att personer med funktionsnedsättning ska kunna leva ett självständigt liv.

Av dem som svarade på enkäten (N = 120) uppgav 34 procent att KEHAS-programmet i mycket hög eller ganska hög grad hade främjat delaktigheten hos personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga samt tryggt deras rättigheter. Ca 40 procent av respondenterna ansåg att effekterna av programmet var måttliga. Endast 4 procent uppgav att programmet i mycket liten grad hade främjat delaktigheten hos personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga samt tryggt deras rättigheter.

Specialomsorgsdistrikten var mest positiva till effekterna av KEHAS-programmet, då 66 procent av dem svarade att programmet i mycket hög eller ganska hög grad hade främjat rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga. Motsvarande andel bland organisationerna var 14 procent. En lika stor andel (14 %) av organisationerna ansåg däremot att programmet hade tryggt rättigheterna i ganska liten grad och 7 procent ansåg att rättigheterna hade tryggats i mycket liten grad. En tredjedel av organisationerna tog inte ställning i frågan.

Vart femte (21 %) specialomsorgsdistrikt bedömde att KEHAS-programmet hade främjat utvecklingen av tjänsterna i mycket hög grad och 57 procent av distrikten bedömde att tjänsterna hade utvecklats i ganska hög grad av programmet. Motsvarande siffror bland kommunerna var 12 respektive 34 procent. Organisationerna var mest negativa till effekterna av programmet. Drygt en tredjedel

(35 %) av organisationerna upplevde emellertid att programmet hade främjat utvecklingen av tjänsterna åtminstone måttligt.

Respondenterna bedömde att KEHAS-programmet hade lyckats något sämre med att trygga rättigheterna för barn med funktionsnedsättning än med att trygga delaktigheten och rättigheterna för övriga personer och deras anhöriga. Endast 4 procent av alla som svarade ansåg att programmet hade främjat rättigheterna för barn med funktionsnedsättning i mycket hög grad medan 17 procent ansåg att barnens rättigheter hade främjats i ganska hög grad. Ca 36 procent ansåg att programmet bidrog till att trygga rättigheterna för barn med funktionsnedsättning i måttlig omfattning.

Målet i det handikappolitiska programmet var att personer med funktionsnedsättning skulle delta i flera av åtgärderna inom innehållsområdet ett självständigt liv, antingen i utvecklingsplaneringen, i genomförandet av ett projekt eller i uppföljningen av en åtgärd. Uppföljningsinformationen visar att detta inte skedde i tillräcklig utsträckning. Åtminstone har man inte rapporterat om detta för alla åtgärder.

Till ett självständigt liv räknades även övriga livsområden såsom delaktighet och deltagande i samhällsfrågor, arbete, rättsskydd, säkerhet och integritet (VAMPO s. 29–30). Dessa innehållsområden behandlas i avsnitten 2.2.2, 2.2.6 och 2.2.9.

2.2.2 Delaktighet och deltagande i samhällsfrågor

Det handikappolitiska programmets innehållsområde delaktighet och deltagande i samhällsfrågor bestod av frågor som hänför sig till medborgerliga rättigheter med särskild betoning på rättslig handlingsförmåga samt allmänna tjänster kompletterade av specialtjänster för att säkerställa delaktigheten. Förutsättningar för delaktighet och deltagande skapas bl.a. av tillgänglighet i byggd miljö, tillgång till tjänster och tjänsternas tillgänglighet och funktionalitet, användbara produkter och varor samt utvidgade möjligheter till ett självständigt liv och egna initiativ tack vare modern informations- och kommunikationsteknologi (VAMPO, s. 30).

Andra frågor som berör innehållsområdet behandlas i avsnitten 2.2.1 Ett självständigt liv och 2.2.3 Byggd miljö. Sju av programmets åtgärder (åtg. 34–40) skrevs in i innehållsområdet delaktighet och deltagande i samhällsfrågor. Justitieministeriet hade huvudansvaret för tre av dessa åtgärder och social- och hälsovårdsministeriet hade huvudansvaret för fyra av åtgärderna. Under programperioden genomfördes eller inleddes fem av åtgärderna.

Justitieministeriet har rapporterat om säkerställandet av röstningslokalernas tillgänglighet med hjälp av anvisningar och uppföljning av förverkligandet (åtg. 34). Justitieministeriet informerar om valet på finskt och finlandssvenskt teckenspråk samt på lättläst språk och har finansierat en valguide för synskadade. Justitieministeriet har tillsammans med olika samarbetspartner producerat valfilmer inför kommunvalet på ett språk som är lätt att förstå. I valanvisningarna till valmyndigheterna betonas röstningslokalernas tillgänglighet. Vid riksdagsvalet 2015 undersökte riksdagens justitieombudsman röstningslokalernas tillgänglighet. Valanvisningarna utvärderas när justitieombudsmannen har lämnat sitt beslut i ärendet.

Enligt justitieministeriet har man sett över lagstiftningen om intressebevakning och att intressebevakningspraxis på behörigt sätt ansluter sig till funktionshinderspolitiken (åtg. 36) genom den arbetsgrupp som 2010 undersökte behoven av att revidera lagen om förmyndarverksamhet. Lagändringarna i enlighet med arbetsgruppens förslag

trädde i kraft den 1 maj 2011. Praxis för den allmänna intressebevakningen styrs med rekommendationerna och anvisningarna från justitieministeriets arbetsgrupp för utveckling av den allmänna intressebevakningen. Utöver arbetsgruppens ställningstaganden behandlas aktuella frågor under ministeriets utbildning för intressebevakningspersonalen. I grundutbildningen utreds de grundläggande rättigheterna och därtill relaterade förpliktigande bestämmelser och avtal samt diskuteras verksamhetens värderingar. Substansutbildningens ämnesområden är bl.a. handikappservicelagen och olika förmåner. Med hjälp av t.ex. arbetsgruppen utvecklar och sammanställer man principerna för god intressebevakningssed. Dessa åtgärder ingår i det kontinuerliga utvecklingsarbetet och utbildningarna genomförs varje år.

Åtgärderna som social- och hälsovårdsministeriet har huvudansvaret för inom detta innehållsområde handlar om handikappservicens kvalitet och tillgänglighet på lika villkor i olika delar av landet (åtg. 38). Den allmänna planeringen, styrningen och tillsynen av socialvården hör till social- och hälsovårdsministeriet, medan regionförvaltningsverken övervakar hur socialvården genomförs inom sina områden. Valvira lyder under social- och hälsovårdsministeriet och styr regionförvaltningsverkens verksamhet i syfte att förenhetliga deras verksamhetsprinciper, förfaringssätt och beslutspraxis. I början av 2012 avslutades Valvira's program för tillsynen av boendeservice med heldygnsomsorg för personer med funktionsnedsättning. Handikappservicens kvalitet och tillgänglighet på lika villkor säkerställs också i enlighet med resultatavtalet mellan social- och hälsovårdsministeriet och Institutet för hälsa och välfärd (THL). THL ansvarar bl.a. för att social- och hälsovårdsministeriet har tillgång till en tillräcklig kunskapsbas som stöd för styrningen och tillsynen av socialvården och handikappservicen.

I anslutning till regeringens strukturpolitiska program (11/2013) inleddes kommunförsök för att effektivisera modellerna för tillsyn (bl.a. granskningen av tillsynsprogrammen). Kommunförsöken inleddes den 1 januari 2015 och pågår fram till den 31 december 2016. Verkställandet av personlig assistans som regleras hos kommunerna (åtg. 39) och planeringen av tjänster i enlighet med handikappservicelagen (åtg. 40) är åtgärder som enligt social- och hälsovårdsministeriets och THL:s resultatavtal har genomförts med hjälp av bl.a. Handboken för handikappservice (www.handbokforhandikappservice.fi), Innobyns nätverksverkstäder och THL:s övriga utvecklingsarbete. God praxis görs tillgänglig genom Handboken för handikappservice. Materialet om personlig assistans uppdateras kontinuerligt i handboken. THL:s team för funktionshinder och hjälpmedel deltar varje år i dagarna för personlig assistans (Henkilökohtaisen avunpäivät). Planeringen av tjänster och serviceplanen har behandlats på THL:s seminarium om handikappservice (Vammaispalvelujen neuvottelupäivät) och på Innobyns verkstäder.

År 2012 genomförde THL en kommunenkät om servicen för kommuninvånare med funktionsnedsättning (26/2013). En separat utredningen om verkställandet av handikappservicen (bl.a. om utvecklingen av antalet serviceplaner) gjordes senast i januari 2014. I slutet av 2013 färdigställdes THL:s undersökning om hur ändringarna som gjordes i handikappservicelagen 2009 har påverkat klientantalet och kostnaderna (Tutkimus vuoden 2009 vammaispalvelulain muutosten vaikutuksista asiakasmääriin ja kustannuksiin). Innehållet i den separata utredningen av handikappservicen uppdaterades och nästa utredning gäller år 2016.

Beträffande de åtgärder som inte genomfördes inom innehållsområdet delaktighet och deltagande i samhällsfrågor är följande värt att nämna: Arbetet med att utveckla

den elektroniska röstningen (Behoven hos personer med funktionsnedsättning beaktas i utvecklingen av elektronisk röstning, åtg. 35) har inte framskridit i någon betydande omfattning under programperioden. Den 15 november 2013 tillsatte justitieministeriet en arbetsgrupp som skulle bereda förslag om hur den kommunala rådgivande folkomröstningen kunde ordnas elektroniskt och hur möjligheten att internetrösta kunde tas i bruk vid valet. Justitieministeriets arbetsgrupp för internetröstning avslutade sitt arbete våren 2015. Arbetsgruppen för internetröstning föreslog att internetröstning skulle testas vid förhandsröstningen till den kommunala rådgivande folkomröstningen. Enligt arbetsgruppen var det ännu inte lämpligt att ta i bruk internetröstning vid det allmänna valet. Beslutet om att eventuellt utveckla ett system som passar detta val och införa internetröstning fattas senare baserat på erfarenheter från separata försök. I slutet av november 2015 hade det ännu inte fattas något beslut om försök med internetröstning.

Beredningen av stärkandet av självbestämmanderätten för social- och hälsovårdens klienter och enhetliga bestämmelser för begränsande av den (åtg. 37), som social- och hälsovårdsministeriet ansvarar för, har behandlats tidigare (i avsnitt 2.1.1) som en del av det handikappolitiska programmets primära åtgärdshelheter. I oktober 2015 överlämnades regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (RP 96/2015 rd). I den föreslås att man gör de lagstiftningsändringar som krävs för ratificering av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. När denna rapport skrivs pågår fortfarande behandlingen av propositionen i riksdagen.

2.2.3 Byggd miljö

Enligt det handikappolitiska programmet består den byggda miljös utmaningar av kraven på större tillgänglighet samt säkerställandet och den fortsatta förbättringen av tillgängligheten (VAMPO, s. 30).

Av de åtta åtgärderna (åtg. 41–48) inom byggd miljö som fanns inskrivna i programmet, hade sju åtgärder genomförts eller inletts på någon nivå under programperioden. Miljöministeriet har haft huvudansvaret för de flesta av dessa åtgärder.

Miljöministeriet rapporterade om att principerna om universellt utformad planering beaktas då lagstiftningen utvecklas och att harmoniseringen av tillgänglighetstolkningarna främjas i enlighet med målsättningen för lagstiftningen (åtg. 41). Enligt miljöministeriet inleddes beredningen av en förordning och anvisningar om tillgängligt byggande hösten 2015. Utkastet blir klart våren 2016. Samtidigt bereds en förordning och anvisningar om säkerheten vid användningen av byggnader.

Miljöministeriet har också ansvarat för att ibruktageand av metoder enligt principerna om universellt utformad planering främjas vid ombyggnader (åtg. 44). I detta syfte har man förbättrat informationen och myndighetsanvisningarna om ombyggnadsarbeten (t.ex. Korjaustieto.fi), där principen om universellt utformad planering har framhållits. Programmet för att förbättra äldres boende innefattar flera åtgärder som förbättrar tillgängligheten i det befintliga bostadsbeståndet, bl.a. bidrag, finansiering, byggandet av hissar, god praxis, anvisningar och rådgivning i anslutning till tillgänglighetsreparationer. Miljöministeriet och Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet (ARA) genomför i samarbete med aktörer i branschen ett riksomfattande hissprojekt 2012–2017, www.hissiin.fi. Projektet

främjar byggandet av hissar i äldre flervåningshus. I Programmet för att förbättra äldres boende 2013–2017 tas tillgänglighetsreparationer med i bostadsaktiebolagens långsiktiga underhållsplaner och bedömningar av husets skick.

I statsminister Sipiläs regeringsprogram 2015 står det: ”Reparation av en byggnad, ändring av dess användningsändamål eller grundlig renovering av den gör inte att sådana skyldigheter som gäller nybyggnation, t.ex. i fråga om tillgänglighet och ljudisolering, blir aktuella.” Enligt miljöministeriet utstakas riktlinjer för tillämpningen av denna punkt i beredningen av tillgänglighetsförordningen.

Miljöministeriet har gjort en övergripande utredning om tillgänglighet, hinder och utvecklingsbehov i byggd miljö. Utredningen har använts bl.a. i programmet för att förbättra äldres boende. Programmet för att förbättra äldres boende innehåller flera ombyggnadsåtgärder som ökar tillgängligheten. I beredningen av förordningen om tillgängligt byggande fäster man särskild uppmärksamhet vid hur bestämmelserna tillämpas vid ombyggnad (åtg. 46).

Man har också försökt främja utvecklingen och användningen av tillgänglighetskartläggningar (åtg. 45). Som en åtgärd i programmet för att förbättra äldres boende föreslog beredningsgruppen att man skulle inleda ett utvecklingsprojekt för bedömning och klassificering av tillgängligheten. Miljöministeriet och Pientaloteollisuus ry har arbetat med att ta fram en rekommendation om tillgängliga småhus.

Alla ministerier har, till de delar deras eget förvaltningsområde berörs, ansvarat för att effektivisera genomförandet av målen för tillgänglighet inom nyproduktion (åtg. 42), för att renovera lokaliteter med dålig tillgänglighet (åtg. 43) under perioden 2010–2020 (lokaliteterna kartläggs ur tillgänglighetsperspektiv; renovering planenligt och etappvis) och för att säkerställa tillgängligheten och säkerheten hos de lokaliteter som ska anskaffas (åtg. 47). Enligt ministerierna har man arbetat mycket med dessa åtgärder under programperioden (se närmare information i rapporten om respektive åtgärd, bilaga 1). Senatfastigheter har tagit fram en tillgänglighetsstrategi för det statliga bostadsbeståndet för 2008–2011. Senatfastigheter har ingått ett samarbetsavtal med Kynnys ry och inom ramen för avtalet kan man beställa tillgänglighetskartläggningar. Senatfastigheters experter har anordnat utbildningar i tillgänglighetsfrågor och Senatfastigheter har fortsatt med sitt programmatiska tillgänglighetsarbete bl.a. genom regelbunden utbildning.

När det handikappolitiska programmet avslutades hade det ännu inte utvecklats metoder för att bedöma tillgänglighet och säkerhet i bostäder eller införts en tillgänglighetsklassificering. Däremot har Senatfastigheter ett program som förutsätter att en tillgänglighetskartläggning ska göras i de viktigaste objekten. Institutet för hälsa och välfärd har publicerat en handbok om insamlingen av tillgänglighetsinformation för uträttandet av ärenden vid social- och hälsovårdsenheterna. I social- och hälsovårdsministeriets statligt finansierade projekt krävs i fortsättningen en tillgänglighetsutredning för att understöd ska beviljas.

2.2.4 Trafiktjänster

Trafiktjänster som ska kunna användas av alla förutsätter enligt det handikappolitiska programmet förbättrad tillgänglighet hos trafikmedel och de miljöer där trafikmedlen används samt säkerställande av tillgång till assistans (VAMPO, s. 30).

Alla av programmets sju åtgärder om trafiktjänster (åtg. 49–55) hade inletts under programperioden. De tekniska bestämmelserna om järnvägstrafiken har verkställts

(åtg. 49) och tillgängligheten i informationen om kollektivtrafiken främjas på ett sådant sätt som förutsätts i EU-förordningarna om passagerares rättigheter (åtg. 50). Trafiksäkerhetsverket Trafi ansvarar för att utöva tillsyn och hantera klagomål beträffande rättigheterna för passagerare med funktionsnedsättning och affärsresenärer (åtg. 51).

Beredningen av att förverkliga EU:s förordningar om passagerares rättigheter vid busstransport, om järnvägars ansvar och om passagerares rättigheter vid resor till sjöss och på inre vattenvägar har påbörjats genom samarbete mellan bl.a. funktionshindersorganisationerna och trafikidkarna (åtg. 52–54).

Ansvaret för de åtgärder om trafiktjänster som hade skrivits in i det handikappolitiska programmet fördelas på många olika aktörer. En redogörelse för dessa ansvarsområden finns delvis i avsnitt 2.1.4. Temat behandlades i stor omfattning på det handikappolitiska programmets temaseminarium ”Liikkumisen vapaus” (Friheten att förflytta sig) som hölls den 3 juni 2015. Seminariet gav en god inblick i regleringen och övervakningen av trafiktjänsterna och behovet av mångsidigt samarbete mellan olika parter. Föredragen som hölls under seminariet finns på finska i arkivet på Riksomfattande handikapprådets webbplats: http://www.vane.to/index.php?option=com_content&view=article&id=41&Itemid=10.

2.2.5 Utbildning och studier

Frågor om skolgång, studier och livslångt lärande tillsammans med andra hör till de allra väsentligaste för skolelever och studerande med funktionsnedsättning (VAMPO, s. 30).

Av åtgärderna inom detta innehållsområde (åtgärd 56–70) har 14 stycken genomförts eller inletts på någon nivå under programperioden. En lista över alla åtgärder med rapporterad uppföljningsinformation finns i bilaga 1.

Undervisnings- och kulturministeriet rapporterade att de har främjat målen i Finlands handikappolitiska program genom många åtgärder inom utbildningssektorn. Enligt undervisnings- och kulturministeriet har det handikappolitiska programmet synliggjort hur den nationella funktionshinderspolitiken verkställs. Undervisnings- och kulturministeriet har bland annat utvecklat de tillgängliga studierna på högskolor och det elektroniska ansökningssystemet. I och med ändringarna i lagen om grundläggande utbildning tog man i bruk det s.k. trestegsstödet. Därtill utfärdades lagen om elev- och studerandevården som omfattar förskole- och grundundervisningen och utbildningen på andra stadiet. Lagen om grundläggande utbildning ändrades så att förskoleundervisning blev förpliktigande.

Man har följt upp och utvärderat hur ändringarna av lagen om grundläggande utbildning och reformen av statsandelssystemet påverkar kvaliteten på och tillgången till undervisning och stödtjänster för barn och unga med funktionsnedsättning (åtg. 56). I slutet av januari 2014 lämnade undervisnings- och kulturministeriet en redogörelse till riksdagen om hur elevens rätt att få särskilt stöd uppfylls (Stöd för lärande och välbefinnande. Redogörelse för hur stödet i tre steg verkställs). Efter redogörelsen tillsatte undervisnings- och kulturministeriet en grupp med flera sektioner som under perioden 1 april 2015–30 juni 2017 ska utveckla det krävande särskilda stödet.

Verkställandet av bestämmelserna om allmänt, intensifierat och särskilt stöd i lagen om grundläggande utbildning främjas genom fortbildning av lärarna. År 2014 genomfördes en statsfinansierad utbildning för undervisningspersonalen (åtg. 57).

Undervisnings- och kulturministeriet beviljade utbildningsanordnarna ca 10 miljoner euro i statligt specialunderstöd för 2015–2016 i syfte att förbättra kvaliteten på specialundervisningen och i samband med detta anställa skolgångsbiträden samt för att täcka kostnaderna för utbildning av undervisningspersonal och skolgångsbiträden i anslutning till krävande specialundervisning.

I fråga om att förbättra tillgängligheten i inlärningsmiljöerna inom den grundläggande utbildningen och systematiskt genomföra nödvändiga anpassningsåtgärder (åtg. 58), rapporterade undervisnings- och kulturministeriet att bestämmelser om tillgängligt byggande finns i markanvändnings- och bygglagen (132/1999). I miljöministeriets förordning (2005) föreskrivs om tillgängligt byggande och utfärdas bestämmelser och anvisningar om tillgänglighet.

I grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen konstateras i fråga om studiemiljöerna att utrymmena ska utvecklas, planeras, utformas och användas så att de är bl.a. tillgängliga. Med hjälp av informations- och kommunikationsteknik stärker man elevernas delaktighet och förmåga att arbeta kollaborativt och stödjer elevernas personliga lärtigar. I planeringen av studiemiljöerna beaktas elevernas individuella behov. År 2015 beviljade Utbildningsstyrelsen 5 596 000 euro i statsunderstöd till undervisnings- och utbildningsanordnare för främjande av innovativa studiemiljöer inom förskoleundervisningen, den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen.

År 2013 utökade undervisnings- och kulturministeriet omfattningen av sin statsandel till morgon- och eftermiddagsverksamhet för elever i klass 1 och 2 samt elever som behöver särskilt stöd, i syfte att utveckla morgon- och eftermiddagsverksamheten för elever med funktionsnedsättning i överensstämmelse med närskole- och inklusionsprinciperna (åtg. 59). Beträffande åtgärd 60 om att stödja utbildning för unga med funktionsnedsättning med hjälp av studiehandledning och yrkesval samt stödja eleven vid studieövergångarna i studierna, har undervisnings- och kulturministeriet rapporterat om studiehandledningsåtgärder i slutet av den grundläggande utbildningen. Undervisnings- och kulturministeriet lyfte även fram den allmänna utbildningsgarantin.

Arbets- och näringsministeriet rapporterade om ungdomsgarantin som trädde i kraft 2013. Ungdomsgarantin omfattar även ungdomar med funktionsnedsättning. Utbildningsgarantin som ingår i ungdomsgarantin innebär att alla unga som slutfört den grundläggande utbildningen garanteras en studieplats på gymnasium eller yrkesläroanstalt eller sysselsätts genom läroavtal, ungdomsverkstad, rehabilitering eller på annat sätt. Inom ramen för ungdomsgarantin ökades resurserna för yrkesvägledning. I regeringsprogrammet 2011–2015 utstakades riktlinjerna för finansiering av ungdomsgarantin (60 miljoner euro/år och vid ramförhandlingarna 3/2012 utökades kompetensprogrammet för unga vuxna med 27–52 miljoner euro för 2013–2016).

Förbättrandet av tillgången till assistans/skolgångsbiträdestjänster och stödtjänster för gymnasiestudier och utredningen av ansvaret för produktionen av tjänsterna (åtg. 61) har av undervisnings- och kulturministeriet och social- och hälsovårdsministeriet sammanförts i den gemensamma lagen om elev- och studerandevård (1287/2013), som trädde i kraft den 1 augusti 2014. Efter ändringen tryggar lagen psykolog- och kuratorstjänster även för studerande på andra stadiet.

I det handikappolitiska programmet fanns en åtgärd om att främja jämlikheten och tillgängligheten beträffande studiemöjligheter i gymnasieutbildningen och utarbeta en rekommendation och en handledning för tillgänglighet i studerandeurval (åtg. 62).

Någon sådan rekommendation och handledning för gymnasieutbildningen är inte under beredning.

CIMO, Centret för internationell mobilitet och internationellt samarbete, har genomfört ett projekt som utredde hur möjligheter till internationalisering på lika villkor uppfylldes på olika utbildningsstadier. Våren 2014 publicerades projektets resultat och åtgärdsrekommendationer: *Kansainvälistymismahdollisuuksien tasa-arvo koulutuksissa. Miten oppilaitokset voivat edistää sitä* (undervisnings- och kulturministeriet). Alla gymnasieelever kan söka till Erasmus- och Nordplus Junior-programmen. Studerande med funktionsnedsättning har dessutom möjlighet att söka särskilt stöd på grund av sin funktionsnedsättning (åtg. 63).

Man ville också säkerställa tillträde till internationella utbytesprogram för unga med funktionsnedsättning inom yrkesutbildningen på lika villkor som för andra (åtg. 66). I statsunderstöden har grupper med särskilda behov beaktats, inklusive personer som är i behov av särskilt stöd. Särskilt specialläroanstalterna har tillsammans i form av ett nätverk säkerställt ungas deltagande i utbytesprogram. Ungefär sju procent av yrkesutbildningens utbyten inom Leonardo och Erasmus+ riktas till specialstuderande. De som är i behov av särskilt stöd kan få ett separat finansiellt bidrag inom EU-programmen för t.ex. stödpersoner eller bostadsarrangemang. Statsunderstöden som riktas till studerande inom grundläggande yrkesutbildning som behöver särskilt stöd har gjort det möjligt för studerande att delta i utbytesprogram på lika villkor.

Man har också underlättat för högskolestuderande med funktionsnedsättning att få tillträde till internationella student- och praktikantutbytesprogram på lika villkor som andra (åtg. 68). CIMO har utvidgat sitt tillgänglighetsstöd för utbyten och för högskoleprogrammen. CIMO och nätverket ESOK (Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa – tillgängliga studier i skolor på högre stadiet) har tagit fram en checklista för tillgänglighet och internationella studentutbyten, som riktar sig både till den studerande som ska åka på utbyte och till högskolorna som skickar och tar emot den studerande.

Verksamhetlagstiftningen och grunderna för antagning av studerande inom grundläggande yrkesutbildning har förnyats med beaktande av tillgänglighet och jämlikhet (åtg. 64). En rekommendation och en handledning för tillgängligt studerandeurval har utarbetats och tagits i bruk (åtg. 64). Bestämmelserna om tillgänglighet och förutsättningar för antagning som studerande i lagen om yrkesutbildning trädde i kraft i början av 2012. Kriterierna för antagning av studerande förnyades med början den 1 januari 2013 och undervisnings- och kulturministeriet utfärdade en förordning om grunderna för antagning av studerande inom grundläggande yrkesutbildning (4/2013). Utbildningsstyrelsen färdigställde en guide om tillgängligt studerandeurval och tillgängliga studier: *Esteettömästi toisen asteen opintoihin - opas esteettömään opiskelijavalintaan ja opiskeluun. Oppaat ja käsikirjat 2014:10*.

Ansökningsen till den grundläggande yrkesutbildningen som anordnas som specialundervisning samt till den förberedande utbildningen efter den grundläggande utbildningen arrangerades i form av en gemensam elektronisk ansökningsen för första gången våren 2015. Lagen om ändring av lagen om grundläggande yrkesutbildning (246/2015) godkändes den 20 mars 2015. Lagen kompletterades med bestämmelser om handledande utbildning för grundläggande yrkesutbildning samt utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv. De nya utbildningarna påbörjades den 1 augusti 2015. Undervisnings- och kulturministeriet har beviljat utbildningsanordnare de tillstånd som krävs för att sköta utbildningsuppgiften. De utbildningsanordnare som har fått de särskilda utbildningsuppgiften att ordna

specialundervisning kan ordna båda utbildningarna som specialundervisning. De handledande utbildningarna är viktiga för att man ska kunna uppfylla utbildningsgarantin i syfte att främja jämlikhet i utbildningen och sysselsättningen av unga samt förhindra marginalisering.

Handledande utbildning för grundläggande yrkesutbildning är en utbildningshelhet som inte leder till examen och som i första hand är avsedd för unga som har avslutat den grundläggande utbildningen och som behöver förbättra sin studieförmåga samt är i behov av handledning och stöd i valet av utbildning och yrke. En annan viktig målgrupp är unga och vuxna som av olika anledningar står utanför utbildningssystemet och som inte har hittat sin plats där.

Utbildningens mål är att ge de studerande färdigheter för att söka till grundläggande yrkesutbildning och att stärka de studerandes förutsättningar att avlägga en yrkesinriktad grundexamen. Tanken är att utbildningen ska beakta de studerandes särskilda behov. Utbildningshelheten för den handledande utbildningen för grundläggande yrkesutbildning omfattar 60 kompetenspoäng och kan högst pågå i ett läsår.

Utbildningen som handleder för arbete och ett självständigt liv utgör en egen utbildningshelhet för personer som på grund av sjukdom eller skada inte har möjlighet att övergå till examensinriktad utbildning efter den handledande utbildningen. Målet för den nya utbildningen är att ge de studerande undervisning och handledning enligt deras individuella mål och färdigheter. Utbildningen genomförs alltid som specialundervisning. Utbildningen omfattar 60 kompetenspoäng och utbildningstiden är individuell, men högst tre år.

Högskolorna har haft till uppgift att utvärdera och utveckla förverkligandet av tillgänglighet och likabehandling i studerandeurval och studier inom ramen för sina kvalitets- och utvärderingssystem (åtg. 67). Därigenom kan övergången från gymnasier till högskolor för unga med funktionsnedsättning stödjas allt bättre. Inom ESOK-projektet tog man fram rekommendationer för ett tillgängligt studerandeurval. ESOK-nätverket fortsätter att stödja högskolorna i deras tillgänglighetsarbete. År 2011 utredde OTUS, forskningsstiftelsen för studier och utbildning, tillgängligheten i högskolorna på uppdrag av undervisnings- och kulturministeriet. Utredningen resulterade i publikationen *Sakta men säkert? Framsteg inom tillgängligheten vid universitet och yrkeshögskolor på 2000-talet*. Undervisnings- och kulturministeriet finansierade ESOK-nätverkets verksamhet 2006–2011.

2.2.6 Arbete

Inom innehållsområdet arbete betonas frågor om sysselsättning, utförande av arbetet, avancemang och uthållighet i arbetslivet samt förebyggande av fattigdom och lottlöshet beträffande personer med funktionsnedsättning (VAMPO, s. 30–31).

Av de nio åtgärderna inom innehållsområdet arbete (åtg. 71–79) har sju stycken inlets eller genomförts under programperioden.

Åtgärd 71 i det handikappolitiska programmet handlade om att utveckla tjänster och lösningar för rekryteringsskedet. Avsikten var att finna nya arbetsområden för personer med funktionsnedsättning. Den offentliga arbetskrafts- och företagsservicen förnyades i början av 2013 (lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice 916/2012). I samband med detta förtydligades bestämmelserna om lönesubvention så att om en person har en skada eller sjukdom som försvårar sysselsättningen, kan lönesubvention beviljas för en tid som med beaktande av personens nedsatta arbetsförmåga och övriga sysselsättningsmöjligheter är ändamålsenlig, dock för högst 24 månader i sänder. Därtill förtydligades bestämmelserna om stöd för

specialarrangemang på arbetsplatsen och höjdes stödnivån. Stöd för specialarrangemang på arbetsplatsen kan beviljas för nödvändiga anskaffningar av arbetsredskap eller ändringar på arbetsplatsen samt som ersättning för den hjälp en annan arbetstagare ger. Arbetsträning möjliggjordes för alla klienter och arbetsträningens innehåll definierades tydligare som en metod för stödd sysselsättning.

Bestämmelserna om lönesubvention ändrades i början av 2015 (lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice). Ett villkor för att lönesubvention ska beviljas på grund av skada eller sjukdom är att arbets- och näringsbyrån bedömer att skadan eller sjukdomen orsakar väsentligt och varaktigt nedsatt produktivitet hos den arbetslösa arbetssökande i de arbetsuppgifter som erbjuds. Om skadan eller sjukdomen inte orsakar väsentligt och varaktigt nedsatt produktivitet hos den arbetssökande, kan lönesubvention beviljas på basis av arbetslöshetens längd. När skadan eller sjukdomen orsakar väsentligt och varaktigt nedsatt produktivitet i de arbetsuppgifter som erbjuds, utgör subventionen högst 50 procent av lönekostnaderna och subventionsperioden är högst 24 månader i sänder. Lönesubventionen kan beviljas på nytt utan avbrott.

Kunskapen om funktionshinderspolitiska frågor hos arbets- och näringsförvaltningens arbetstagare och deras samarbetspartner (arbetsgivare och företagare) har förbättrats med hjälp av utbildning, information och påverkan (åtg. 72). Utbildningen och informationen har fokuserats till verkställandet av den nya lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice samt genomförandet av arbets- och näringsbyråernas organisationsreform, och i detta sammanhang har funktionshinderperspektivet beaktats. Utbildningen har framför allt lyft fram de ändrade bestämmelserna om lönesubvention för partiellt arbetsföra, den ändrade definitionen av en arbetslös person (inte villkor om arbetsförmåga eller förmån på grund av arbetsoförmåga), ändringarna i stödet för specialarrangemang på arbetsplatsen och avskrivningen av den finska termen *vajaakuntainen*.

Användningen av stöd för specialarrangemang på arbetsplatsen och behoven av att utveckla stödet har utretts (åtg. 77) och lagstiftningen förnyades i början av 2013 (lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice 916/2012 och statsrådets förordning om offentlig arbetskrafts- och företagsservice 1073/2012). Även anvisningen om tillämpningen av lagen har förnyats (*Arbets- och näringsministeriets anvisning om tillämpningen av lagen och förordningen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice*).

En av åtgärderna om arbete i det handikappolitiska programmet handlade om att säkerställa möjligheten för en person med funktionsnedsättning som arbetar att få tillräckliga tolkningstjänster (åtg. 78; lagen om tolkningstjänst för handikappade personer). Social- och hälsovårdsministeriet har inte haft resurser till att inleda åtgärder för att säkerställa möjligheten för en person med funktionsnedsättning som arbetar att få tillräckliga tolkningstjänster eller för att göra en utredning i frågan. Lagen möjliggör dock redan att individuella behov beaktas när tjänsterna ordnas.

I lagstiftningen inom arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde avskrevs användningen av den finska termen *vajaakuntainen* ("med nedsatt kondition") som beteckning för personer med funktionsnedsättning (åtg. 79). Man ansåg att termen var stigmatiserande och inte återgav våra dagars uppfattning om arbetsförmågan hos personer med funktionsnedsättning. Åtgärden genomfördes i början av 2013 i den förnyade lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (916/2012). Sedan dess används termen inte i arbets- och näringsförvaltningens datasystem och statistik eller i arbets- och näringsministeriets anvisningar. Social- och hälsovårdsministeriet

rapporterade i sin tur om sitt försök att ändra termen vajaakuntainen till termen osatyökykyinen (partiellt arbetsför) i förordningen om god företagshälsovårdspraxis. I Statsrådets förordning om principerna för god företagshälsovårdspraxis, företagshälsovårdens innehåll samt den utbildning som krävs av yrkesutbildade personer och sakkunniga (708/2013) var man dock tvungen att låta termen vajaakuntainen stå kvar, eftersom man måste använda samma term i förordningen som i lagen. När företagshälsovårdslagen revideras nästa gång kan ändringen införas. Termen vajaakuntainen avlägsnades i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner i och med lagändringen (145/2015) som trädde i kraft den 1 januari 2016.

Frågan om att ersätta momslettningen för företagare med funktionsnedsättning med ett direkt stöd till dem har varit tvungen att utredas som en av åtgärderna i det handikappolitiska programmet (åtg. 75). Arbets- och näringsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet och finansministeriet har dock inte nått samförstånd om vem som skulle ansvara för ett sådant stöd. Social- och hälsovårdsministeriet rapporterade i slutet av programperioden att företagandet bland personer med funktionsnedsättning främjas som en del av spetsprojektet Vägar in i arbetslivet för partiellt arbetsföra, som statsminister Sipiläs regering står bakom. Man strävar efter att lösa frågan i samband med projektet.

2.2.7 Hälso- och sjukvård och rehabilitering

Utgångspunkten för hälso- och sjukvård och rehabilitering är att bastjänster erbjuds alla medborgare, tillgång till tjänster vid rätt tidpunkt säkerställs och att tjänster och teknik för hjälpmedel fungerar (VAMPO, s. 31).

Av åtgärderna inom detta innehållsområde (åtg. 80–89) har sex stycken inletts eller genomförts under programperioden.

Social- och hälsovårdsministeriet rapporterade i sitt sammandrag till slutrapporten för det handikappolitiska programmet om de mest omfattande temahelheterna där man har gjort förändringar och vidtagit utvecklingsåtgärder inom förvaltningsområdet. Den viktigaste förändringen inom innehållsområdet för hälso- och sjukvård och rehabilitering är att rätten till Folkpensionsanstaltens medicinska rehabilitering utvidgas. Regeringen överlämnade en proposition om ärendet till riksdagen den 4 december 2014. Lagen trädde i kraft den 1 januari 2016. Rätten till Folkpensionsanstaltens medicinska rehabilitering förutsätter inte längre att den sökande även får handikappförmån enligt förhöjt eller högsta belopp (åtg. 84). Samtidigt ändrades namnet på medicinsk rehabilitering för gravt handikappade till krävande medicinsk rehabilitering. I fortsättningen beviljas rehabilitering utgående från sjukdom eller skada, begränsningar och betydande svårigheter att klara vardagssysslor och vara delaktig som hänför sig till sjukdomen eller skadan samt behov av rehabilitering i minst ett år. Också rehabiliteringens innehåll och praktiska genomförande ändras.

Arbetsgruppen som har utrett hur hindren för sysselsättning och fortsättning i arbetslivet för partiellt arbetsföra kan avlägsnas föreslog 2013 bland annat att kopplingen till handikappförmånerna slopas.

Ersättningsnivån för rehabiliterande psykoterapi för vuxna höjdes och förenhetligades med ersättningsnivån för rehabiliterande psykoterapi för unga i början av 2016. Sedan 2000 har ersättningsnivån för unga varit högre än ersättningsnivån för vuxna inom individuell terapi och grupperapi. Ersättningsnivån för vuxna har varit

densamma i över 20 år. Den höga självriskandelen inom rehabiliterande psykoterapi för vuxna har försämrat möjligheterna för i synnerhet arbetslösa, studerande och andra vuxna med små inkomster att få rehabiliterande psykoterapi.

Psykiska störningar leder ofta till sjukfrånvaro från arbetet, avbrott i studierna och övergång till invalidpension. Med hjälp av rehabiliterande psykoterapi kan personens arbets- och studieförmåga förbättras samt arbetsförmåga förebyggas. Höjningen av ersättningsnivån för rehabiliterande psykoterapi är en del av de lagstiftningsreformer som syftar till att göra det lättare för partiellt arbetsföra att fortsätta arbeta och sysselsättas samt att förlänga tiden i arbetslivet.

I den nationella planen för mentalvårds- och missbruksarbete presenteras utvecklingsmålen för mentalvårds- och missbruksarbetet fram till 2015. Institutet för hälsa och välfärd och social- och hälsovårdsministeriet har ansvarat för att verkställa planen. Social- och hälsovårdsministeriet tillsatte en arbetsgrupp för att stödja och utvärdera verkställandet av planen och främja utvecklingen av mentalvårds- och missbruksarbetet.

För att trygga en rättvis ställning för personer med funktionsnedsättning i anvisningarna till hälso- och sjukvårdslagstiftningen och i strukturerna för verkställandet av lagstiftningen innehöll det handikappolitiska programmet åtgärder som är aktuella även i de pågående strukturreformerna. Genomförandet av den nya hälso- och sjukvårdslagen skulle styras så att möjligheten för personer med olika slags funktionsnedsättning att få och använda tjänster inom primärvården säkerställdes (åtg. 80). Å andra sidan skulle tillgången till specialkompetens inom hälso- och sjukvården säkerställas då primärvårdens tjänster genomförs (åtg. 81). Beträffande dessa åtgärder har social- och hälsovårdsministeriet i sin rapportering hänvisat till hälso- och sjukvårdslagen och den med stöd av lagen utfärdade förordningen om planer för ordnande av hälso- och sjukvård och om avtal om ordnande av specialiserad sjukvård, som trädde i kraft den 1 maj 2011. Planen för ordnande av hälso- och sjukvård säkerställer specialkompetens. Uppföljningen har skett genom normal tillsyn och uppföljning (regionförvaltningsverken och Valvira).

I början av 2014 trädde bestämmelser i kraft som gav patienten stora möjligheter att fritt välja en hälsostation eller ett sjukhus i Finland som sin vårdinrättning och att söka hälso- och sjukvårdstjänster i ett annat EU-land (varvid kostnaderna ersätts på samma sätt som i hemlandet).

I enlighet med det handikappolitiska programmet följer man upp hur bestämmelserna för distribution och betalning av förbrukningsartiklar fungerar och ger anvisningar om dessa (åtg. 82). I och med hälso- och sjukvårdslagen lyftes frågan om förbrukningsartiklar från anvisningsnivå till lagstiftningsnivå. Sommaren 2013 publicerades Kommuninfo om distributionen av förbrukningsartiklar, där anvisningarna preciserades. År 2014 utredde man distributionen av förbrukningsartiklar i alla kommuner, gav kompletterande information i Kommuninfo (3/2014) och lade fram åtgärdsförslag i augusti 2014. Man fortsätter att ge kommuner och klienter anvisningar och rådgivning om den praktiska tillämpningen.

Det handikappolitiska programmet förutsatte också verksamhet som främjade arbetstagare med funktionsnedsättning att orka med sitt arbete och att fortsätta arbeta samt ingripande och identifiering av rehabiliteringsbehovet i ett tidigt stadium (åtg. 83). Ändringarna av sjukförsäkringslagen och lagen om företagshälsovård 2011 respektive 2012 förstärkte upprätthållandet, uppföljningen och ett tidigt stödande av arbetsförmågan genom arbetsplatsens och företagshälsovårdens gemensamma åtgärder. År 2010 publicerade Arbetshälsoinstitutet rapporten *Työn sisältö ja työolosuhteiden mukauttaminen avoimilla työmarkkinoilla toimivilla vammaisilla ja*

pitkääikaissairailta (Arbetets innehåll och anpassning av arbetsförhållandena för personer med kronisk sjukdom eller funktionsnedsättning som arbetar på den öppna arbetsmarknaden).

Statsrådets förordning om principerna för god företagshälsovårdspraxis, företagshälsovårdens innehåll samt den utbildning som krävs av yrkesutbildade personer och sakkunniga (708/2013) trädde i kraft den 10 oktober 2013. I förordningen betonas bl.a. företagshälsovårdens roll i stödjandet av partiellt arbetsföra personers arbetsförmåga. Företagshälsovårdsenheterna och arbetsgivarna har informerats om och utbildats i hur de kan stödja hälsan och arbetsförmågan hos personer med funktionsnedsättning och partiellt arbetsföra. Arbetshälsoinstitutet låter arbetsplatserna ta del av lösningar på hur arbetslokalerna för personer med funktionsnedsättning och partiellt arbetsföra kan anpassas och metoder för hur tillgängligheten i lokalerna kan bedömas samt sprider verksamhetskoncept som främjar arbets- och funktionsförmågan. Arbetshälsoinstitutet utvärderar också effekterna av dessa metoder. Social- och hälsovårdsministeriet har publicerat handboken *Hyvä työterveyshuoltokäytäntö* (God företagshälsovårdspraxis), som stödjer verkställandet av företagshälsovårdens lagstiftning och statsrådets förordning.

Som en del av programmet Partiellt arbetsföra med i arbetslivet (2013–2015) har man ökat möjligheterna för personer med funktionsnedsättning och partiellt arbetsföra att få arbete och utrett effekterna. Arbetet fortsätter som en del av spetsprojektet Vågar in i arbetslivet för partiellt arbetsföra, som statsminister Sipiläs regering står bakom.

Enligt det handikappolitiska programmet skulle förberedelser göras för att höja åldersgränsen till 67 år för Folkpensionsanstaltens medicinska rehabilitering för personer med svår funktionsnedsättning genom en ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (åtg. 86). I enlighet med regeringsprogrammet 2011–2015 utvärderades om åldersgränsen på 65 år för rätt till rehabilitering anordnad av Folkpensionsanstalten kunde höjas till 68 år under regeringsperioden. Den arbetsgrupp (SHM021:00/2012) som tillsattes av social- och hälsovårdsministeriet den 11 april 2012 konstaterade i sin slutrapport som överlämnades i december 2013 att frågan behövde utredas ytterligare. Statsminister Sipiläs regeringsprogram 2015–2019 innehåller en totalreform av rehabiliteringssystemet.

För att utveckla ett system för uppföljning av hjälpmedelstjänsterna inom social- och hälsovården inleddes ett arbete med att ta fram enhetliga principer på riksnivå för tillgång till hjälpmedel (åtg. 87). Social- och hälsovårdsministeriet tillsatte en arbetsgrupp för 2012–2013 som skulle ta fram anvisningar för hjälpmedelstjänsterna och uppdatera de enhetliga principerna för tillgång till hjälpmedelstjänster. Institutet för hälsa och välfärd (THL) har tillsammans med aktörer inom olika branscher utrett möjligheterna att upprätta en finländsk databas över hjälpmedel och andra verktyg som stödjer funktionsförmågan. Våren 2014 publicerades en elektronisk handbok på THL:s webbplats. Planen är att principerna för tillgång till hjälpmedelstjänster ska uppdateras under ledning av THL. År 2014 utarbetade THL en utredning om de hjälpmedelstjänster och ändringsarbeten i bostaden som avses i handikappservicelagen samt om det nuvarande tillståndet i systemet med assistanshundar och gav förslag på hur det kunde utvecklas. Arbetet fortsätter som en del av reformen av handikapplagstiftningen.

Det handikappolitiska programmet innehöll åtgärder om att förstärka kunskapsbasen om rehabiliteringens effekter (åtg. 88) och om att etablera samarbetet mellan arbetsliv, utbildning och undervisning i genomförandet av yrkesinriktad

rehabilitering med hjälp av handledning och personalutbildning (åtg. 89). I fråga om dessa åtgärder hänvisar social- och hälsovårdsministeriet i sin rapportering till utredningen om sektorsövergripande rehabilitering, som genomfördes 2014–2015. Utredningen lägger grunden till totalreformen av rehabiliteringssystemet i statsminister Sipiläs regeringsprogram. I spetsprojektet Väger in i arbetslivet för partiellt arbetsföra, som statsminister Sipiläs regering står bakom, förnyas modellerna för att hänvisa partiellt arbetsföra till vård och rehabilitering. I spetsprojektet som syftar till att utveckla hemvården för äldre utarbetar man en modell för rehabilitering i hemmet.

Åtgärderna i det handikappolitiska programmet som inriktats till området för hälso- och sjukvård och rehabilitering har varit och är fortfarande viktiga sett till innehåll och mål. Social- och hälsovårdsministeriet rapporterade i sitt sammandrag till slutrapporten för det handikappolitiska programmet om de mest omfattande temahelheterna där man har gjort förändringar och vidtagit utvecklingsåtgärder inom förvaltningsområdet. En del av dessa förändringar och åtgärder kan direkt sammankopplas med åtgärderna i det handikappolitiska programmet, medan kopplingen är svagare till andra åtgärder. Det kan diskuteras om de funktionshinderspolitiska målen har ändrats i motsvarande grad eller om man genomför förändringar och utvecklingsåtgärder där de funktionshinderspolitiska effekterna borde beaktas ännu bättre.

2.2.8 Social trygghet

Utvecklingen av pensionslagstiftningen, större flexibilitet i sammanjämkningen av förmåner och förebyggande av fattigdom är viktiga åtgärder för att delaktighet och likabehandling ska förverkligas för personer med funktionsnedsättning (VAMPO, s. 31).

Av de sex åtgärderna inom innehållsområdet social trygghet (åtg. 90–95) har fyra genomförts eller inletts på någon nivå under programperioden. Lagen om garantipension (703/2010) verkställdes som planerat och trädde i kraft den 1 mars 2011 (åtg. 91). Därtill vidtogs åtgärder för att särskilda kostnader ska påverka beloppet av handikappförmånen på ett enhetligt sätt (åtg. 93).

Sedan den 1 juni 2015 har beviljandet av handikappbidrag för personer över 16 år inte längre förutsatt särskilda kostnader, utan förutsättningen är enbart olägenhet, hjälpbehov, behov av handledning och tillsyn som sjukdomen, lytet eller skadan medför. Särskilda kostnader höjer beloppet av alla handikappförmåner. Ändringarna avlägsnar olägenheter som upptäckts i inriktningen av handikappförmånerna och ökar enhetligheten mellan de olika förmånerna. Ändringarna beräknas öka antalet mottagare av handikappbidrag med grundbelopp med omkring 10 000 personer fram till slutet av 2020.

En åtgärd som också har inletts och genomförts i överensstämmelse med målet är den om att sprida informationen om att sjukpensionerna i enlighet med folkpensionslagen och arbetspensionslagarna lämnas obehandlade vad gäller de nya bestämmelserna (åtg. 94). I fråga om uppföljningen hade man bestämt att effekterna följs upp under giltighetstiden och att eventuella utvecklingsbehov utvärderas. Efter det handikappolitiska programmets slut har arbetet med lagen om främjande av sjukpensionärers återgång i arbete (378/2009) fortsatt och kommer att fortsätta fram till slutet av 2020.

Åtgärder som ännu inte har genomförts är justeringen av social- och hälsovårdens s.k. avgiftstak (åtg. 90) och höjningen av inkomstgränserna för bostadsbidraget för pensionstagare (åtg. 92). I och med den höjda självriskandelen för läkemedels- och resekostnader som ersätts av Folkpensionsanstalten samt de höjda klientavgifterna inom offentlig hälso- och sjukvård, uppfylls målet om förebyggande av fattigdom inom innehållsområdet för social trygghet inte till dessa delar.

2.2.9 Rättsskydd, säkerhet och integritet

De åtgärder som behövs inom innehållsområdet för rättsskydd, säkerhet och integritet handlar om att förbättra rättsskyddet och rättssäkerheten för personer med funktionsnedsättning samt att förebygga risken för utnyttjande och våld. Likaså behövs åtgärder för att säkerställa hjälp- och säkerhetstjänster i störnings- och krissituationer för personer med funktionsnedsättning. Uppmärksamhet ska fästas vid att hjälp- och säkerhetsåtgärderna för dem förbättras och utökas även genom internationellt samarbete (VAMPO, s. 31).

Av åtgärderna inom detta innehållsområde (åtg. 96–101) har fem stycken inlett eller genomförts under programperioden.

En av åtgärderna var att säkerställa resurser inklusive sakkunskaper om funktionshinder för en eventuell jämlikhetsmyndighet (åtg. 96). Den nya diskrimineringslagen (1325/2014) trädde i kraft den 1 januari 2015 och diskrimineringsombudsmannen inledde sin verksamhet i början av 2015.

Enligt inrikesministeriet har man inom polisens verksamhet försökt uppfylla målen i det handikappolitiska programmet som en del av ett mer omfattande arbete med att göra tjänster tillgängliga på lika villkor. De mest centrala frågorna handlar om att personer med funktionsnedsättning ofta befinner sig i en utsatt position som brottsoffer. Brott mot dem avslöjas inte lika lätt, funktionsnedsättningen utsätter dem för brott som andra personer inte faller offer för lika enkelt och de kan ha svårare att kalla på myndighetshjälp när de behöver den.

Polisen följer årligen upp hatbrott och granskar till exempel hatbrott som genomförs på grund av funktionsnedsättning. Under programmets genomförandeperiod har det inte skett någon betydande ökning av dessa brott. Under genomförandeperioden har polisen regelbundet utbildats i att identifiera hatbrott och i den grundläggande polisutbildningen lär man ut hur jämlikhet kan främjas i myndighetens praktiska verksamhet. Under hösten 2015 har man under ledning av inrikesministeriet inlett arbetet med en handbok gemensam för polisen, åklagarväsendet och domstolarna om identifieringen av behovet av att skydda och stödja brottsoffer i en utsatt position i straffprocessen. Handboken, som baseras på EU:s brottsofferdirektiv, färdigställs i början av 2016.

Åtgärderna om att förbättra och utöka hjälp- och säkerhetsåtgärderna för personer med funktionsnedsättning även genom internationellt samarbete (åtg. 100 och 101), som utrikesministeriet har haft huvudansvaret för, har genomförts väl.

2.2.10 Kultur och fritid

Lika möjligheter till idrotts-, konst-, biblioteks- och resetjänster samt delaktighet i dessa är centrala kultur- och fritidsfrågor för personer med funktionsnedsättning (VAMPO, s. 31).

Av åtgärderna inom detta innehållsområde (åtg. 102–106) har fyra stycken inletts eller genomförts under programperioden. Undervisnings- och kulturministeriet har ansvarat för dessa åtgärder. Enligt ministeriet har målen i Finlands handikappolitiska program främjats med flera åtgärder inom sektorerna för kultur, konst och idrott (se en närmare redogörelse i bilaga 1: Lägesrapport om genomförandet av åtgärderna i det handikappolitiska programmet).

Målet med den kulturpolitiska strategin 2020 är att kultur- och bibliotekstjänsterna ska vara tillgängliga och åtkomliga för alla på lika villkor och att och de olika befolkningsgrupperna ska vara delaktiga i den finländska kulturen och ha möjlighet att ägna sig åt kulturella fritidsintressen. År 2015 publicerades en tillgänglighetsguide för kulturevenemang. Undervisnings- och kulturministeriet har dessutom tillsatt en arbetsgrupp som ska bereda det nationella programmet för konst- och kulturevenemang, som bl.a. syftar till att främja medborgarnas möjligheter att delta i kulturen på lika villkor.

Enligt undervisnings- och kulturministeriet har arbetet med att vidareutveckla bibliotekens digitala filer på ett sätt som tar hänsyn till användare med funktionsnedsättning lyckats mycket bra. Framför allt har Celia, biblioteket för synskadade, varit aktivt i uppfyllandet av målet. Publikationer och webbplatser har systematiskt gjorts tillgängligare med hjälp av nationella rekommendationer och samarbeten (Daisy – den internationella digitala tillgänglighetsstandarden och Tillgänglighetsportföljen).

Undervisnings- och kulturministeriet har följt upp konst- och kulturtjänsternas tillgänglighet och hur den främjas bl.a. genom enkäter och verksamhet i arbetsgrupper. Enligt resultaten från 2012 års enkätundersökning bland teatrar, orkestrar, muséer och bibliotek som får statsbidrag är inrättningarnas inställning till tillgänglighet positivare och tillgänglighetskartläggningarna fler jämfört med 2007, då samma fråga undersöktes. De begränsade resurserna och i synnerhet de ekonomiska faktorerna upplevdes fortfarande som en utmaning.

Arbetsgruppen för konsten och kulturens tillgänglighet ansåg i sin slutrapport från 2014 att konst- och kulturtjänsterna blivit tillgängligare och att åtgärderna som vidtagits har pekat i rätt riktning, men att det finns anledning att fortsätta arbetet. Arbetsgruppen lade också fram åtgärdsförslag om hur tillgängligheten kunde främjas.

Anvisningar för planläggning av idrottslokaliteters närmiljö och övriga planering i enlighet med principen om tillgänglighet (åtg. 103) har inte utarbetats. Miljöministeriet rapporterade att åtgärden integreras i en mer omfattande anvisning som innefattar alla närmiljöer och att beredningen av denna anvisning ännu inte har inletts.

2.2.11 Diskriminering som drabbar personer med funktionsnedsättning

Inom detta innehållsområde fästes uppmärksamhet vid identifiering, förebyggande och bekämpning av diskriminering, även diskriminering på flera grunder och indirekt diskriminering (VAMPO, s. 31).

Av åtgärderna inom innehållsområdet (åtg. 107–110) har tre stycken inletts eller genomförts under programperioden.

Under tiden för det handikappolitiska programmet har anvisningarna om likabehandlingsplanering förnyats inom inrikesministeriets förvaltningsområde (åtg. 107). År 2010 publicerades en allmän handbok i likabehandlingsplanering, 2011 en handbok till medborgarorganisationerna och 2012 en handbok till läroanstalterna.

Därtill pågår en lagberedning om hur bedömningen av likabehandlingskonsekvenser ska utvecklas. I den beaktas funktionshinderspolitiska frågor.

Den nya diskrimineringslagen trädde i kraft den 1 januari 2015. Samtidigt flyttades verksamhetsområdet för likabehandling och diskriminering till justitieministeriets förvaltningsområde. Diskrimineringslagen förpliktar myndigheter, utbildningsanordnare och arbetsgivare att vidta åtgärder för att främja likabehandling av personer med funktionsnedsättning. I enlighet med kraven i den nya lagen bereder inrikesministeriet en likabehandlingsplan som ska vara färdig enligt den tidtabell som fastställts i lag (senast före utgången av 2016).

Åtgärd 110, som handlade om att effektivisera det första skedet i handledningen och integreringen av invandrare med funktionsnedsättning, har inte genomförts. Åtgärderna om integrering övergick till arbets- och näringsministeriets ansvarsområde i början av 2012.

2.2.12 Kunskapsbasen

För att förstärka kunskapsbasen krävs åtgärder som förbättrar mångsidigheten och tillförlitligheten hos de instrument som stöder inriktningen, genomförandet och utvärderingen av funktionshinderspolitiken (VAMPO, s. 32).

Av innehållsrådets fyra åtgärder (åtg. 111–114) har alla inletts på någon nivå. Alla ministerier ansvarade, för det egna förvaltningsområdets del, för att stärka ställningen för funktionshinderforskningen och underlätta delaktighet för personer med funktionsnedsättning i projekten. Målet var att inleda ett sektorforskningsprogram i funktionshinderforskning (åtg. 111). Vid en workshop för samordningsgruppen för uppföljningen av VAMPO den 10 oktober 2013, diskuterades vad som avses med funktionshinderforskning och sektorforskningsprogram i detta sammanhang. Definitionen av åtgärden var för bred. Trots det har en del av ministerierna rapporterat att forskning relaterad till funktionshinder har bedrivits inom deras förvaltningsområde.

I ministeriernas uppföljningsmaterial finns det en del information som baseras på utredningar och utlåtanden. Uppföljningsrapport II för Finlands handikappolitiska program, som publicerades hösten 2014, innehåller en bilaga med en lista över de utredningar, rapporter och undersökningar som har genomförts under programperioden.

Vart tredje år gör Institutet för hälsa och välfärd en separat utredning om hur handikappservicen genomförs i kommunerna. Den senaste utredningen publicerades 2014: *Handikappservicen 2013 – Delrapport om kommunenkäten*. Enkäten kommer åter att genomföras under 2016.

2.2.13 Skattestödet ersätts av direkt budgetstöd

I det handikappolitiska programmet föreslogs en omfördelning av de resurser som använts till skattestöd så att de allokeras till en aktiv funktionshinderspolitik för att förbättra och säkerställa specialtjänster (VAMPO, s. 32).

Målet i det handikappolitiska programmet om att ersätta skattestödet med direkt budgetstöd kopplades till frågan om produktionskostnaderna för specialtjänster. Ett mångsidigt metodurval behövs för att tillgången till tjänsterna och tjänsternas kvalitet ska kunna säkerställas oberoende av klientens boendekommun eller handikappgrupp.

Därför föreslog man att invalidavdraget i stats- och kommunalbeskattningen skulle avskaffas och allokeras till en aktiv funktionshinderspolitik (VAMPO, s. 153).

Denna åtgärd i det handikappolitiska programmet (åtg. 115) har inte genomförts under programperioden. Det har däremot bedrivits utredningsarbete. Våren 2014 sammanställde Institutet för hälsa och välfärd utredningsrapporten *Från transport till rörlighet*, som innehöll utvecklingsförslag om hjälpmedelstjänster för personer med funktionsnedsättning, inklusive praxis för anskaffning av bil. Utredningen anslöt sig till en utvärdering av invalidavdragets ställning. Social- och hälsovårdsministeriet har fortsatt att utreda invalidavdragets ställning tillsammans med Institutet för hälsa och välfärd och finansministeriet.

2.2.14 Internationell verksamhet

Internationellt samarbete stärker den nationella funktionshinderspolitiken. Det förpliktar vårt land att utveckla funktionshinderspolitiken i linje med internationella avtal och strategier. Det betyder också att medborgarorganisationerna kommer att spela en allt mer avgörande roll som aktörer inom internationell funktionshinderspolitik (VAMPO, s. 32).

I fråga om åtgärderna inom innehållsområdet för internationell verksamhet (åtg. 116–122) kan man konstatera att aktiviteten har varit livlig under programperioden. Ratificeringsprocessen för konventionen och dess fakultativa protokoll har ännu inte fullföljts helt. Huruvida ratificeringen kan slutföras beror på om de lagstiftningsändringar som social- och hälsovårdsministeriet ansvarar för att bereda godkänns och fastställs (se 2.1.1). Alla andra åtgärder har genomförts eller inletts.

Enligt utrikesministeriet har Finlands synlighet och genomslagskraft i internationella funktionshinderfrågor ökat. Finland tillhör de länder som aktivt stödjer den globala utvecklingen av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning både med politiska och ekonomiska medel. Funktionshinderperspektivet tas upp i alla utvecklingssamarbeten, särskilt i medborgarorganisationernas arbete. Funktionshindersprojekten i det civila samhället stöds med lägre krav på självfinansiering (i funktionshindersprojekt- och program är den sökandes självfinansieringsandel 7,5 procent i stället för 15 procent). Förutsättningarna för att genomföra integrering i funktionshinderfrågor förbättrades avsevärt i och med anvisningarna om hur rättighetsperspektiv tillämpas i utvecklingssamarbetet, vilka godkändes i mars 2015. Därtill har man främjat integrering genom utbildningar och utveckling av interna processer och system. År 2015 färdigställdes en utvärdering av inkluderande undervisning. Rekommendationerna i den om hur integrationen av funktionshinderfrågor kan förbättras i bilaterala och multilaterala projekt är under behandling.

Utrikesministeriet har etablerat en dialog med funktionshindersorganisationerna. Genom ett tvåårigt finansieringsprogram (2016–2017) stödjer utrikesministeriet Samverkan inom funktionsnedsättning rf och stiftelsen Abilis. Abilis program innefattar bland annat en diplomati för rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Inom ramen för diplomatin fortbildas en expertgrupp bestående av personer med funktionsnedsättning för att de ska erbjuda sin expertis till finländska aktörer och internationella organisationer. Expertgruppen ökar också Finlands deltagande i debatten om att förbättra rättigheterna för personer med funktionsnedsättning.

Finland har framhållit funktionshinderfrågor även i alla multilaterala utvecklingssamarbeten (t.ex. i FN och i institut för utvecklingsfinansiering) samt inom EU-verksamheten.

Enligt utrikesministeriet har utrikesförvaltningens arbete med att beakta rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och deras särskilda behov inom humanitär biståndsverksamhet gett resultat. Trots det svåra ekonomiska läget har utrikesministeriet kanaliserat extra resurser till organisationernas humanitära funktionshindersprojekt, som har anpassat skolor, hälsostationer, vattenstationer och toaletter i flyktingläger så att de bättre uppfyller behoven hos personer med funktionsnedsättning. Med hjälp av stödet från Finland har man också framgångsrikt förbättrat de internationella humanitära organisationernas handlingskraft och kunskaper i funktionshinderfrågor.

Utrikesministeriet rapporterade att möjligheterna för personer med nedsatt rörlighet att röra sig i lokaler har beaktats både i nybyggnads- och renoveringsprojekt. Tillgängligheten har också beaktats i genomförandet av externaliserade tjänster, till exempel i alla Finlands visumcenter för att säkerställa att alla kan ansöka om visum obehindrat.

3 FUNKTIONSHINDERSPOLITIKEN UTVECKLAS

3.1 HAR VI GÅTT MOT EN HÅLLBAR FUNKTIONSHINDERSPOLITIK?

I november 2015 bad vi de nio ministerier som bär huvudansvaret för åtgärderna i det handikappolitiska programmet att ge sin bedömning av hur åtgärderna som helt eller delvis tillhör deras förvaltningsområde har genomförts. Ministerierna som bär huvudansvaret för åtgärderna i programmet är kommunikationsministeriet, justitieministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, inrikesministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, arbets- och näringsministeriet, utrikesministeriet, finansministeriet och miljöministeriet.

Lägesrapporterna från ministerierna har inkluderats i de föregående kapitlen baserat på vilken primär åtgärdshelhet eller vilket funktionshinderspolitiskt betydelsefullt innehållsområde rapporterna tillhör. Alla nio ministerier lämnade in de Exceltabeller som skapats för åtgärderna, i fyllda med uppföljningsinformationen från 2015. I bilagan finns en lägesrapport om genomförandet av åtgärderna i det handikappolitiska programmet under programperioden 2010–2015 (bilaga 1).

I det handikappolitiska programmet utstakades att programmet erbjuder stöd och anvisar riktningen för kommunal och regional funktionshinderspolitik. Likaså har programmet utgjort ett verktyg för att på bred nationell bas främja och genomföra FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (VAMPO, s. 24).

Med Finlands handikappolitiska program ville man förstärka de utvecklingstrender som stödjer och i praktiken stärker en rättvis ställning i samhället för personer med funktionsnedsättning. Respekt för den egna viljan och den åsikt personer med funktionsnedsättning företräder, individualitet och valfrihet utgör hörnstenarna i våra dagars funktionshinderspolitik (VAMPO, s. 171). Exempel på åtgärder som främjar självbestämmanderätten för personer med funktionsnedsättning och som har genomförts eller inletts inom programmet är att rätten till val av boende- och hemkommun förverkligas, att en mekanism för säkerställande av personlig assistans inrättas, att styrningen av serviceplaner blir klientcentrerad, att lagstiftning som gäller intressebevakning och intressebevakningspraxis på behörigt sätt ansluter sig till funktionshinderspolitiken samt att självbestämmanderätten förstärks och att den reglering som begränsar rätten revideras.

Riksomfattande handikapprådet skickade våren 2015 ut en enkät till de kommunala handikappråden och de nationella funktionshindersorganisationerna. Sammanlagt 70 av handikappråden svarade inom tidsfristen, men endast två av funktionshindersorganisationerna. Svaren ger en lägesbild av de funktionshinderspolitiska frågorna på lokal nivå.

I slutsatserna till rapporten om Riksomfattande handikapprådets enkätundersökning konstateras att utvecklingen har varit allra bäst på lokal nivå inom områdena för utbildning och studier, hälso- och sjukvård och rehabilitering, kultur och fritid samt byggd miljö. Till dessa delar överensstämmer slutsatserna i rapporten och den information från handikappråden som förmedlas i rapporten med de uppgifter som ministerierna lämnade i sina lägesrapporter om samma ämnen efter det handikappolitiska programmets slut.

Det har skett minst framsteg på lokal nivå inom områdena arbete och ett självständigt liv. Av svaren framgick det att det handikappolitiska programmet visserligen anses ha bidragit till att vissa mål har uppfyllts, men att det endast i liten omfattning har förbättrat människors liv på lokal nivå. Här fanns det dock skillnader orterna emellan.

Resultaten från den enkätundersökning som genomfördes av uppföljningsgruppen för boendeprogrammet för personer med utvecklingsstörning (KEHAS) redovisades tidigare i avsnitt 2.2.1 Ett självständigt liv. Resultaten beskriver de svårigheter som upplevdes inom KEHAS-programmet, bl.a. beträffande delaktigheten och rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga. Respondenterna (N = 120) kom från specialomsorgsdistrikt, kommuner, samkommuner och organisationer. Specialomsorgsdistrikten var mest positiva till effekterna av KEHAS-programmet, då 66 procent av dem svarade att programmet i mycket hög eller ganska hög grad hade främjat rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga. Motsvarande andel bland organisationerna var 14 procent. En lika stor andel (14 %) av organisationerna ansåg däremot att KEHAS-programmet hade tryggt rättigheterna i ganska liten grad och 7 procent ansåg att rättigheterna hade tryggats i mycket liten grad. En tredjedel av organisationerna tog inte ställning i frågan.

Tre av fyra respondenter svarade att KEHAS-programmet har bidragit till att minska institutionsboendet åtminstone i måttlig omfattning och endast var tionde respondent (11 %) ansåg att KEHAS-programmet bidrog till att minska institutionsboendet i ganska liten eller mycket liten grad. Specialomsorgsdistrikten var mest positiva till KEHAS-programmets effekter på minskningen av institutionsboendet, då 64 procent av dem svarade att programmet i mycket hög grad hade främjat detta mål. Även kommunerna, samkommunerna och organisationerna ansåg att KEHAS-programmet hade haft ganska stor inverkan på minskningen av institutionsboendet. 20 procent av kommunerna och samkommunerna samt 21 procent av organisationerna svarade att KEHAS-programmet i mycket hög grad har bidragit till att institutionsboendet minskar. KEHAS-programmets inverkan i denna fråga ansågs vara ganska hög bland 30 procent av kommunerna och 36 procent av organisationerna.

3.2 FUNKTIONSHINDERSPOLITIKEN SOM EN DEL AV SAMHÄLLSPOLITIKEN ÖVER FÖRVALTNINGSOMRÅDENAS GRÄNSER

I beredningen av det handikappolitiska programmet betonades öppenhet och växelverkan. Syftet var att öka medvetenheten om funktionsnedsättning på olika förvaltningsområden och i ett vidare perspektiv inom hela samhället (VAMPO, s. 24).

I ministeriernas uppföljningsmaterial finns det en del information som baseras på utredningar och utlåtanden. Uppföljningsrapport II för Finlands handikappolitiska program, som publicerades hösten 2014, innehåller en bilaga med en lista över de utredningar, rapporter och undersökningar som har genomförts under programperioden.

I miljöministeriets utlåtande till slutrapporten för det handikappolitiska programmet lyfts Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet (ARA) fram inom samarbetet över förvaltningsgränserna. ARA har tillsammans med aktörer i

branschen utvecklat boendet i en mångsidigare riktning. Ett exempel på detta är projektet Arjen keskiössa (Mitt i vardagen) som genomfördes 2012–2014. I kommunerna som deltog i projektet stärktes det sektorsövergripande samarbetet mellan social- och hälsovården, bostadsväsendet och planläggningen. Personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga hade en central roll i planeringen av bostadsnätverken och boendemiljöerna i anslutning till dessa.

Social- och hälsovårdsministeriet rapporterade om den enkätundersökning som genomfördes av uppföljningsgruppen för KEHAS-programmet. I enkäten frågade man även om hur kompetensen inom funktionshinderområdet säkerställs och hur förvaltningsområdena samarbetar. Av alla respondenter (N = 120) svarade en tredjedel (35 %) att KEHAS-programmet hade bidragit till att säkerställa kompetensen i måttlig omfattning och ungefär var femte (22 %) ansåg att programmet hade bidragit till att säkerställa kompetensen i ganska hög grad. Mer än en tredjedel (36 %) av respondenterna tog inte ställning i frågan.

Ungefär en tredjedel av dem som svarade uppgav att det under 2010–2015 hade skett framsteg i arbetet med att säkerställa kompetensen inom funktionshinderområdet och i genomförandet av samarbeten mellan förvaltningsområdena. Något fler än hälften av respondenterna uppgav att arbetet med att säkerställa kompetensen inom funktionshinderområdet hade varit oförändrat och hälften svarade att genomförandet av samarbeten mellan förvaltningsområdena hade varit oförändrat. Åtta procent svarade att genomförandet av samarbeten mellan förvaltningsområdena hade minskat, men bara tre procent uppgav att arbetet med att säkerställa kompetensen inom funktionshinderområdet hade försämrats.

I inrikesministeriets utlåtande till slutrapporten för det handikappolitiska programmet nämns det arbete som inrikesministeriet inledde hösten 2015 för att ta fram en handbok gemensam för polisen, åklagarväsendet och domstolarna om hur man identifierar behovet av att skydda och stödja brottsoffer i en utsatt position i straffprocessen. Handboken, som baseras på EU:s brottsofferdirektiv, färdigställs i början av 2016.

4 SLUTORD

Statsrådets redogörelse om handikappolitiken 2006 (Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2006:9) pekade ut riktningen för Finlands handikappolitiska program VAMPO 2010–2015. Sedan dess har åtgärder slutförts och inletts. Man har målmedvetet försökt genomföra de lagstiftningsändringar som är nödvändiga för att FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska kunna ratificeras.

Åtgärder har vidtagits för att förbättra den socioekonomiska ställningen för personer med funktionsnedsättning och förebygga fattigdom. Genom lagändringar har likabehandlingen inom arbetskrafts- och företagsservicen förstärkts och genom utvecklingsprogram och i arbetsgrupper har man sökt efter nya, flexibla lösningar för sysselsättning av partiellt arbetsföra personer. Inom detta delområde finns det även pågående projekt. Beträffande uppfyllelsen av målen i det handikappolitiska programmet står det klart att den ekonomiska ställningen för personer med funktionsnedsättning ännu inte har förbättrats på önskat sätt, trots att en stor del av programåtgärderna har genomförts. Den åtgärd som har haft störst betydelse för bekämpningen av fattigdom är lagen om garantipension, som trädde i kraft 2011.

Säkerställandet av tillgången till och kvaliteten på specialtjänster och stödåtgärder på olika håll i landet har man arbetat med bl.a. inom reformen av handikapplagstiftningen och uppföljningen av KEHAS-programmets genomförande. Arbetet med att förnya handikapplagstiftningen fortsätter. Med hjälp av KEHAS-programmet har antalet institutionsplatser minskat, men jämfört med målet har minskningen skett för långsamt. Programmet som strävar efter att institutionsvården ska upphöra pågår fram till slutet av 2020. Handboken för handikappservice som upprätthålls av Institutet för hälsa och välfärd är ett av social- och hälsovårdsministeriets centrala styrmedel och är avsedd för yrkesfolk inom branschen. Handboken utvecklas utifrån de synpunkter som kommer in.

Åtgärdshelheten om att förstärka och öka tillgängligheten i samhället har krävt och kräver fortfarande vaksamhet och aktiva insatser inom olika delområden i samhället. I denna fråga är det av avgörande betydelse att öka och sprida kunskapen om tillgänglighet. Under tiden för det handikappolitiska programmet har det producerats information, men de olika aktörerna i samhället har fortfarande inte tagit gemensamt ansvar för åtgärdshelheten.

I fråga om målen om att förstärka funktionshinderforskningen, öka kunskapsbasen och utveckla metoderna kan man konstatera att åtgärdshelheten är mycket omfattande och utmanande. Åtgärderna i det handikappolitiska programmet motsvarade inte den utveckling som har skett inom forskningspolitiken under programperioden. Ministerierna har i varierande omfattning bidragit till att öka kunskapsbasen om funktionshinder inom sina förvaltningsområden. Den femåriga professuren i funktionshinderforskning finansieras av funktionshindersorganisationerna.

Dessa åtgärdshelheter som utgjorde i kärnan i det handikappolitiska programmet betraktades som primära när programmet utarbetades. Vid en analys så här i efterhand är helheterna fortsatt viktiga och det har gjorts mycket arbete för att genomföra dem. Samtidigt rymmer helheterna variabler och aktörer, vars ansvar och möjligheter att påverka varierar när de politiska maktförhållandena förändras. För att det ska ske framsteg med åtgärdshelheterna inom de olika delområdena i samhället måste de politiska aktörerna som ansvarar för åtgärderna fortsätta att engagera sig och satsa på att nå målen.

De funktionshinderspolitiska utmaningarna delades även in i åtgärder per innehållsområde i det handikappolitiska programmet. Utifrån den analys per innehållsområde som gjorts i denna slutrapport kan man nu när programperioden avslutats konstatera att flera åtgärder genomfördes i enlighet med programmet. Det går att skönja en tydlig positiv utveckling inom områdena för bland annat kultur- och idrottstjänster, utbildning och internationellt samarbete.

Nu är det dags att stanna upp och fundera över vilka som är de viktigaste funktionshinderspolitiska målen 2016 och vilka metoder som är effektivast för att nå målen framöver? I Finlands handikappolitiska program VAMPO 2010–2015 var framtidsmålet en hållbar funktionshinderspolitik. Detta mål är fortfarande aktuellt och eftersträvansvärt. *[En hållbar handikappolitik] ger utrymme för samhällets mångfald, förebygger diskriminering och social utslagning och stärker tillgängligheten i samhället. Ansvar för att genomföra en hållbar handikappolitik ankommer på samtliga aktörer i samhället* (VAMPO, s. 5). Hur tar aktörerna sitt ansvar och visar att de kan påverka funktionshinderspolitiska frågor i dag och i framtiden?

KÄLLOR

Kansainvälistymismahdollisuuksien tasa-arvo koulutuksissa. Miten oppilaitokset voivat edistää sitä (2014).

Kommunikationsministeriets publikationer 13/2015. Uppföljningsgruppen för tillgängliga kommunikationstjänster – Slutrapport (sammandrag på svenska).

Kommunikationsministeriets publikationer 16/2015. Tillgängligheten i trafiksystemet. En sammanfattning av författningar, planeringsanvisningar och utvecklingsutmaningar (sammandrag på svenska).

Kommunikationsministeriets publikationer 36/2014. Tillgänglighetsindikatorer för kommunikationstjänster.

Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2014:15. Slutrapport av arbetsgruppen för konstens och kulturens tillgänglighet (sammandrag på svenska).

Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2013:37. Programmet Partiellt arbetsföra med i arbetslivet: Bedömning av behovet av författningsändringar och tjänster som främjar sysselsättningen av partiellt arbetsföra (sammandrag på svenska).

Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2014:32. Slutrapport av arbetsgruppen för utredning av behovet att reformera lagstiftningen och servicesystemet inom socialvården som stöder arbetslivsdelaktighet (sammandrag på svenska).

Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2015:21. Slutrapport av arbetsgruppen för revidering av handikapplagstiftningen.

Social- och hälsovårdsministeriets Kommuninfo (5/2011) om ordnandet av närståendevården:

http://stm.fi/sv/artikkeli/-/asset_publisher/avlosarservice-under-narstaendevaradarens-ledighet-kan-ordnas-genom-ett-uppdragsavtal-fr-o-m-1-8-2011

Statsrådets kansli. Lösningar för Finland. Strategiskt program för statsminister Juha Sipiläs regering 29.5.2015.

Statsrådets redogörelse om handikappolitiken 2006. Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2006:9.

Bilaga 1. Lägesrapport om genomförandet av åtgärderna i det handikappolitiska programmet

Presentationen av lägesrapporten baserar sig på indelningen i det handikappolitiska programmet, där de totalt 122 åtgärderna har delats in i 14 block. För respektive åtgärd återges den ursprungliga åtgärdsbeskrivningen i programmet och lägesinformationen som rapporterats in vid programperiodens slut. Informationen baseras på ministeriernas svar i enkäterna från Institutet för hälsa och välfärd. Därefter presenteras rapportförfattarens egen kommentar om genomförandet av åtgärden, omständigheterna kring uppgiften eller faktorer som bör beaktas vid bedömningen av genomförandet.

1 Ett självständigt liv (åtg. 1–33)

Åtgärd 1: Information ges om tjänster och stödåtgärder och instruktioner utfärdas om hur de ska ordnas så att personer med funktionsnedsättning som är i behov av många tjänster inte skiljs från sin familj på grund av behovet av tjänster och så att behovet av tjänster och stödåtgärder inte hindrar personer från att inleda ett parförhållande eller bilda familj.

Ansvarsministerium: SHM (informationsstyrning, Institutet för hälsa och välfärd/TUSO-tema inom personalutbildningen).

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Respons från medborgare. Rapporten från KEHAS-programmets uppföljningsgrupp om verkställandet av programmet (publiceras 2016).

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 23, GL 19.1 § och 19.3 §.

Läge vid programperiodens slut:

Kommunerna ansvarar för att genomföra åtgärden. Informering sker även genom handboken för handikappservice, som uppdateras av Institutet för hälsa och välfärd. Utgångspunkten är att trygga delaktigheten och rättigheterna för personer med funktionsnedsättning när tjänsterna ordnas. I november 2012 utfärdades Statsrådets principbeslut om tryggnad av individuellt boende och tjänster för personer med utvecklingsstörning. Ett åtgärdsområde betonar tryggnaden av delaktigheten och rättigheterna för personer med funktionsnedsättning i ordnandet av boende och tjänster (SHM). Våren 2011 publicerade Institutet för hälsa och välfärd en elektronisk handbok för handikappservice, som innehåller aktuell information om handikappservicen. Handboken har 19 000–24 000 användare per månad. I augusti 2013 utökades handboken med ett avsnitt om barn med funktionsnedsättning och deras familjer, www.handbokforhandikappservice.fi (THL).

Den nya socialvårdslagen trädde i kraft den 1 april 2015. I lagen föreskrivs bl.a. i 30 § att när socialvård tillhandahålls ska utgångspunkten vara att makar och sambor samt andra familjemedlemmar har möjlighet att bo tillsammans. Som stöd för

verkställandet av socialvårdslagen har det utarbetats en handbok, som publicerades i en webbversion i juni 2015.

Med enkäten som KEHAS-programmets uppföljningsgrupp skickade till kommuner, specialomsorgsdistrikt och organisationer 2015 utreddes bl.a. tillgången till information om tjänsterna, boendalternativen för personer med funktionsnedsättning och deras möjligheter att välja vem de bor med. Enligt respondenterna har utvecklingen varit positiv i dessa frågor. Slutrapporten som KEHAS-programmets uppföljningsgrupp publicerar under 2016 innehåller en beskrivning av enkätresultaten, en bedömning av hur programmet har verkställts, beskrivningar av god praxis och vilka åtgärder som ska effektiviseras fram till 2020.

Kommentar: Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts och respons från medborgarna har samlats in inom ramen för KEHAS-programmet.

Åtgärd 2: Den styrning som gäller adoption ska ändras till att motsvara principerna för den nuvarande handikappolitiken (adoptionslagen).

Ansvarsministerium: SHM (informationsstyrning, Institutet för hälsa och välfärd/TUSO-tema inom personalutbildningen).

Andra centrala ministerier: JM.

Tidtabell: Fortlöpande styrning. JM har på sommaren 2009 tillsatt en arbetsgrupp för beredning av en reform av adoptionslagstiftningen inklusive tillsyn och övervakning. Arbetsgruppens uppdrag upphörde 11/2010, RP 2011.

Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering. Mätare för uppföljning, indikatorer: Respons från medborgare.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 23.

Läge vid programperiodens slut:

SHM: Den nya adoptionslagen trädde i kraft den 1 juli 2012 och upphävde den tidigare adoptionslagen. Enligt adoptionslagen har alla rätt att få adoptionsrådgivning. Avbruten rådgivning kan överklagas hos förvaltningsdomstolen. I Finland utgör funktionsnedsättning i princip inget hinder för adoption, men landet som man adopterar från kan ha egna lagar eller bestämmelser i frågan. Vid adoptionsrådgivning ska särskilt barnets bästa övervakas. Handboken om adoptionsrådgivning har förnyats. Utkastet till handboken om adoptionsrådgivning var ute på kommentering i delegationen för funktionshinderfrågor våren 2012 och kommentarerna har beaktats i beredningen av handboken. Handboken om adoptionsrådgivning har färdigställts och publicerades på webben vecka 5/2014.

JM: Åtgärden slutfördes 2012.

Kommentar: Respons från medborgare, som är en mätare för uppföljning, har inte samlats in. En ny adoptionslag har trätt i kraft och en handbok om adoptionsrådgivning har publicerats. Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.

Åtgärd 3: En utredning görs om förenligheten mellan grunderna för avbrytande av havandeskap och ifrågavarande artiklar i FN-konventionen (lag om

avbrytande av havandeskap).

Ansvarsministerium: SHM/Valvira i samband med utredningen om avbrytande av havandeskap.

Tidtabell: 2010–2011. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Färdig utredning (JM).

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 10, artikel 17.

Läge vid programperiodens slut:

Grunderna har utretts tillsammans med inlägget om abort i regeringsprogrammet. Social- och hälsovårdsministeriet har bitt Riksomfattande etiska delegationen inom social- och hälsovården (ETENE) om en bedömning av grunderna. ETENE överlämnade sitt utlåtande den 17 april 2013. Delegationen anser att man skulle behöva tidigarelägga screeningarna för att sänka gränsen för vilken vecka man senast får göra abort, vilket i sin tur skulle försämra kvaliteten på screeningarna. Enligt delegationen kan ovisshet leda till fler aborter i fall där en senare undersökning skulle få föräldrarna att ändra åsikt. En sannolik följd skulle vara att antalet dödsfall bland svårt sjuka nyfödda ökar liksom den totala perinatale dödligheten. Delegationen anser inte att den övre gränsen bör ändras. Besluten bör dock fattas före graviditetsvecka 22–24. I betänkandet från ratificeringsgruppen för FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (den 31 december 2013) konstateras att ikraftsättandet av konventionens artikel 10 om rätten till liv inte kräver ändringar i Finlands lagstiftning. I dagsläget bereder social- och hälsovårdsministeriet inga ändringar i lagstiftningen om avbrytande av havandeskap.

Kommentar: Åtgärden av engångskaraktär har slutförts. Etene har kommit med ett utlåtande, kopplingen till FN-konventionen har utretts och några behov av lagstiftningsändringar har inte meddelats.

Åtgärd 4: En beredning görs för ändring av 3 § 2 punkten i lagen om hemkommun och de ändringar i social- och hälsovårdslagstiftningen som hänför sig till punkten.

Ansvarsministerium: SHM. Andra centrala ministerier: FM.

Tidtabell: Regeringsperioden 2007–2011, RP 2010, träder i kraft 2011.

Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering, mellan kommunerna skapas ett kostnadsfördelningssystem.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Ändringen av lagen om hemkommun har genomförts.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 14, artikel 18, artikel 19, artikel 23; GL 6 §, 9 § (vi), (vii) samt (ix), Regeringsprogrammet 2007–2011.

Läge vid programperiodens slut:

Ändringen av 3 § 2 punkten i lagen om hemkommun och de ändringar i social- och hälsovårdslagstiftningen som hänför sig till punkten har genomförts. Syftet med

ändringarna har varit att underlätta för bland andra äldre personer och personer med funktionsnedsättning att byta hemkommun.

I behandlingen av reformen av lagen om hemkommun och socialvårdslagen krävde riksdagen att det skulle ske en uppföljning av hur reformen påverkade kommunerna. För denna uppföljning utarbetade social- och hälsovårdsministeriet, Finlands Kommunförbund och Institutet för hälsa och välfärd en enkät som skickades till alla kommuner i maj 2013. Enligt utredningen har personer som omfattas av institutionsvård, boendeservice eller familjevård utanför sin hemkommun i relativt liten utsträckning utnyttjat sin rätt att byta sin officiella hemkommun till kommunen där de får vård. Även möjligheten att söka en långvårdsplats och socialtjänster i en annan kommun har utnyttjats i liten omfattning. Med stöd av de nya bestämmelserna i lagen om hemkommun och socialvårdslagen bytte sammanlagt 291 personer hemkommun under 2011 och 2012. Av dessa bytte 84 personer hemkommun på egen anmälan och 207 personer bytte hemkommun på ansökan. Drygt 50 av dem som flyttat från en kommun på anmälan eller ansökan var personer med funktionsnedsättning. De flesta av kommunerna som svarade på enkäten uppgav att lagändringarna inte har påverkat deras ekonomi över huvud taget.

Kommentar: Ändringen av lagen om hemkommun, som är en mätare för uppföljning, har genomförts och därmed har åtgärden av engångskaraktär slutförts. Utredningen har färdigställts.

Åtgärd 5: Instruktioner utfärdas om att tillgänglighet ska beaktas i tillsynen av planläggningen och planeringen av närmiljöerna.

Ansvarsministerium: MM. Andra centrala ministerier: KM (förvaltningsområde), SHM (medel för informationsstyrning: Politikprogram för främjande av hälsa 2007; Tillgänglighetsklassificering för skötsel av ärenden hos social- och hälsovården).

Tidtabell: 2010–2015, ingår i myndigheternas vägledning för planläggning och planering.

Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Ja/nej (MM); tillgänglighetsklassificering finns att tillgå (SHM).

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, Statsrådets redogörelse om handikappolitiken.

Läge vid programperiodens slut:

Som bakgrundsmaterial till utvecklingen av planläggningen har det färdigställts ett lärdomsprov, ”Esteettömyyden liittäminen nykyistä kiinteämmäksi osaksi kaavaprosessia” (Integrering av tillgänglighet som en del i planlägningsprocessen). Enligt lag ska lederna för gång-, cykel- och mopedtrafik hållas fria från hinder. Till denna del är tillsynen och tillämpningen av lagen i praktiken bristfällig. I samband med förnyelsen av tillgänglighetsbestämmelserna 2015–2016 ska anvisningar som inbegriper närmiljöerna beredas. Vid programperiodens slut har arbetet med anvisningar som inbegriper närmiljöerna ännu inte påbörjats.

Kommentar: Åtgärden har inte genomförts. Tillgänglighetsklassificeringen för skötsel av ärenden hos social- och hälsovården är i bruk och social- och hälsovårdsministeriet rekommenderar att den används.

Åtgärd 6: Det handikappolitiska perspektivet och representation av personer med funktionsnedsättning beaktas i planering och genomförande av bostadspolitiska program.

Ansvarsministerium: MM. Andra centrala ministerier: SHM

Tidtabell: Nästa regeringsperiod. Finansieringsbehov: Beror på programmet.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Ja/nej.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19.

Läge vid programperiodens slut:

MM: Det upprättades inget bostadspolitiskt program eller motsvarande i början av regeringsperioden 2015–2019.

SHM: Boendeprogrammet för personer med utvecklingsstörning utarbetades för 2010–2015 och programmet kommer att fortsätta. Boendet för rehabiliteringsklienter inom mentalvården har utvecklats som en del av programmet för minskning av långtidsbostadslösheten och som en del av den nationella planen för mentalvårds- och missbruksarbete 2009–2015.

Kommentar: *Åtgärden har inte genomförts fullständigt. Det funktionshinderspolitiska perspektivet har dock beaktats bl.a. i KEHAS-programmet.*

Åtgärd 7: Boendeprogrammet 2010–2015 för personer med utvecklingsstörning genomförs.

Ansvarsministerium: MM. Andra centrala ministerier: SHM (skapar förutsättningar genom individuella tjänster).

Tidtabell: 2010–2015 (MM); från 2010 tills vidare (SHM).

Finansieringsbehov: ARA ca 30 milj. euro/år som del av fullmakt för investeringsunderstöd + räntestöd, RAY ca 5 milj. euro/år; förutsätter tilläggsfinansiering för personalens del (SHM).

Mätare för uppföljning, indikatorer: Antalet anstaltsplatser minskar planenligt.

Förpliktelse: Det bostadspolitiska programmet 2007–2011; Statsrådets principbeslut 21.1.2010; FN-konventionen, artikel 19; GL § 18.

Läge vid programperiodens slut:

MM: Programmet har genomförts i enlighet med statsrådets principbeslut (2010 och 2012). ARAs understöd till boendet för personer med utvecklingsstörning har vuxit. Programmet avslutas vid utgången av 2015. ARA har understött finansieringen av nya bostäder i överensstämmelse med målet. Minskningen av institutionsvård fortsätter fram till 2020 med målet att då ska inga personer med funktionsnedsättning ska bo på institution.

SHM: Den nationella planen om utvecklingen av tjänster som utarbetats av social- och hälsovårdsministeriets styrgrupp samt statsrådets principbeslut om trygghet och individuellt boende och tjänster för personer med utvecklingsstörning har

färdigställts. Styrgruppen fortsatte att styra genomförandet av KEHAS-programmet fram till den 31 december 2012, och därefter tillsattes en fortsättningsarbetsgrupp som stöd för genomförandet. I november 2012 utfärdades Statsrådets principbeslut om tryggnad av individuellt boende och tjänster för personer med utvecklingsstörning. Målet är att inga personer med funktionsnedsättning ska bo på institution efter 2020. År 2012 uppdaterades de regionala planerna om lösningar som kräver minskad institutionsvård, vilka utarbetades 2010 av specialomsorgsdistrikten och samkommunerna tillsammans med kommunerna och övriga aktörer i området. Hösten 2012 genomförde Institutet för hälsa och välfärd en kommunenkät om boendet och tjänsterna för kommuninvånare med utvecklingsstörning.

Uppföljningsgruppen för genomförandet av KEHAS-programmet ordnade en regional runda 2014–2015 och genomförde en enkätundersökning bland kommunerna, specialomsorgsdistrikten och vissa klient- och anhörigorganisationer under 2015.

Kommentar: *KEHAS-programmet har genomförts enligt plan. Institutionsplatserna har minskat varje år* (statistik: www.sotkanet.fi).

Åtgärd 8: Tillgänglighet beaktas i statsstödd finansiering för boende.

Ansvarsministerium: MM. Andra centrala ministerier: SHM, FM.

Tidtabell: Åren 2010–2015 och framöver.

Finansieringsbehov: Torde förutsätta tilläggsfinansiering i någon mån.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Beaktande av tillgänglighetsperspektivet, % av ARA-projekten.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 19.

Läge vid programperiodens slut:

MM och FM: ARAs planeringsanvisning/anvisningar för bostadsprojekt för grupper med särskilda behov: ARAs rapport 1/2014 *Planeringsguide för bostäder och boendemiljöer för gravt handikappade personer*.

I ARAs dispositionsplan för räntestöds- och borgenslån under 2014 beslöt statsrådet att alla bostäder i ARA-produktionen ska ha tillgänglig entré. ARAs planeringsguide för statsunderstödda bostäder, *Suunnitteluopas keskeisiä tavoitteita valtion tukemien asuntojen suunnittelulle*, finns på ARAs webbplats. I ARAs dispositionsplan för räntestöds- och borgenslån under 2015 beslöt statsrådet att tillgänglighet ska betonas i ARA-produktionen. I ARAs dispositionsplan för räntestöds- och borgenslån under 2016 (som godkänns av statsrådet i januari 2016) kommer tillgänglighet fortsatt att betonas i ARA-produktionen.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts. ARAs planeringsanvisning för bostadsprojekt för grupper med särskilda behov har färdigställts.*

Åtgärd 9: Finansieringen av investeringsunderstöden för boende för grupper med särskilda behov hålls på minst 2010 års nivå som uppgår till 110 milj. euro (lag om understöd för förbättring av bostadsförhållandena för grupper med särskilda behov).

Ansvarsministerium: MM. Andra centrala ministerier: SHM (hjälp att finna rätt objekt för investeringsunderstöd), FM.

Tidtabell: 2010–2015. Finansieringsbehov: Minst 110 milj. euro/år.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Finansieringsbelopp som anvisats.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19.

Läge vid programperiodens slut:

MM: Investeringsbidraget till boende för grupper med särskilda behov har uppgått till 110 milj. euro per år under 2011–2012. Åren 2014–2015 uppgick samma bidrag till 120 milj. euro per år. År 2016 är bidraget 120 milj. euro.

FM: Framställan om anslag i statens budgetproposition för 2013 var alltjämt 110 milj. euro. I statsbudgeten för 2014 hade anslagsnivån höjts till 120 milj. euro. Enligt budgetpropositionen för 2016 ska understöden för att förbättra bostadsförhållandena för grupper med särskilda behov höjas till högst 122,2 milj. euro 2016.

Kommentar: *Baserat på mätaren för uppföljning har åtgärden genomförts. Finansieringsnivån har behållits på minst 110 milj. euro per år (120 milj. euro sedan 2014).*

Åtgärd 10: Inkomstgränserna höjs för renoveringsunderstöd för bostäder för äldre och personer med funktionsnedsättning i enlighet med det bostadspolitiska åtgärdsprogrammet.

Ansvarsministerium: MM. Andra centrala ministerier: SHM, FM.

Tidtabell: År 2011 görs nästa höjning av inkomstgränserna för renoveringsunderstöd för bostäder för äldre och personer med funktionsnedsättning.

Finansieringsbehov: Tilläggsfinansiering behövs, en mindre höjning av understödsfullmakten, för närvarande sammanlagt ca 8 milj. euro/år.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Ja/nej.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 19; det bostadspolitiska åtgärdsprogrammet 2008–2011.

Läge vid programperiodens slut:

MM: Inkomstgränserna för reparationsunderstöd höjdes 2011 och höjs sannolikt i början av 2013. I uppföljningen för 2013 rapporterades: Inkomstgränserna för reparationsunderstöd höjdes med över 8 procent i början av 2014. På ARAs webbplats finns information om användningen av understödet. Inkomstgränserna för reparationsunderstöd höjdes på nytt med ca 15 procent i början av 2015. I början av 2016 införs inga ändringar i inkomstgränserna.

FM: Inkomstgränserna för understöd för reparation, energi och undanröjande av sanitära olägenheter höjdes med 10 procent i början av 2011. I uppföljningen för 2013 rapporterades: Inkomstgränserna för understöden har sedan den 20 januari 2014 höjts igen i enlighet med FPA:s index och ytterligare 5 procent. Inkomstgränserna för understöden höjdes återigen den 1 februari 2015 så att den sammanlagda höjningen enligt FPA:s index och en extra höjning uppgick till 15 procent.

Kommentar: *Åtgärden har genomförts.*

Åtgärd 11: Prioritetsställningen för lagen om handikappservice säkerställs i samband med ändringsarbeten i bostäder för personer med svår funktionsnedsättning och för enhetlig tillämpning av understöd för reparationer i bostäder för personer med funktionsnedsättning (lag om service och stöd på grund av handikapp, understöd för ändringsarbeten i bostad och ARA-understöd).

Ansvarsministerium: SHM. Andra centrala ministerier: MM.

Tidtabell: I regeringsprogrammet 2011–2015.

Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering, utredning om tillämpning av handikappservicelagen och ARA-understödet.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Ingår i regeringsprogrammet 2011–2015.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 12, artikel 19.

Läge vid programperiodens slut:

Frågan hör samman med de granskningar av angränsande lagstiftning (SHM/MM) som ska gås igenom i samband med reformen av socialvårdslagstiftningen. Våren 2013 tillsatte social- och hälsovårdsministeriet en arbetsgrupp som skulle bereda reformen av handikapplagstiftningen. Arbetsgruppen utvärderade lagstiftningen om ändringsarbeten i bostäder. Arbetsgruppens arbete färdigställdes den 31 mars 2015. Den fortsatta beredningen av reformen av handikapplagstiftningen pågår i form av tjänstearbete 2016–2017.

Kommentar: *Åtgärden har inte genomförts. Lagstiftningen om ändringsarbeten i bostäder har utvärderats i samband med beredningen av reformen av lagstiftningen.*

Åtgärd 12: Anvisningar om verkställande av säkerhetsföreskrifterna utfärdas i enlighet med jämlikhetsprincipen (räddningslagen).

Ansvarsministerium: IM. Andra centrala ministerier: MM (ansvarar för byggnadernas brandsäkerhet via byggnadsföreskrifterna), SHM (deltar i utbildning av personal och invånare).

Tidtabell: Ny räddningslag, träder enligt planerna i kraft år 2011.

Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: IM följer regelbundet hur utrymningssäkerheten fungerar.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 14.

Läge vid programperiodens slut:

Praxis för utredning om utrymningssäkerheten har inkluderats i räddningslagen (359/2011) som trädde i kraft den 1 juli 2011. Den 22 november 2010 tillsatte inrikesministeriet en arbetsgrupp att bereda statsrådets förordning om utredningar om utrymningssäkerhet. Arbetsgruppens förslag var färdigt den 24 november 2011. Inrikesministeriet följer regelbundet upp hur praxis för utredning om utrymningssäkerheten fungerar.

Statsrådets förordning om utredningar om utrymningssäkerhet utfärdades den 10 april 2014. År 2014 publicerade Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland en uppdaterad version av sin guide om utredningar om utrymningssäkerhet.

Kommentar: *Åtgärden har genomförts. Inrikesministeriet följer regelbundet upp hur praxis för utredning om utrymningssäkerheten fungerar.*

Åtgärd 13: Granskning av anvisningarna i räddningsplanen: (a) genomförande på riksnivå, (b) säkerhetsplan för fastigheter och bostadsaktiebolag till de delar de berör personers säkerhet och räddningsåtgärder.

Ansvarsministerium: IM. Andra centrala ministerier: MM, SHM (deltar i samarbetet).

Tidtabell: Ny räddningslag träder i kraft 2011.

Finansieringsbehov: Det är förmånligare att bygga teknik som förbättrar säkerheten i samband med renoweringar av fastigheter än som en separat åtgärd. Tilläggsfinansiering behöver allokeras till denna fas (ARA, RAY).

Mätare för uppföljning, indikatorer: Öppet.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 14.

Läge vid programperiodens slut:

Inrikesministeriet har deltagit i arbetet med guiden för räddningsplanering, som ges ut av Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland (SPEK). Guiden färdigställdes 2012. I normala bostadsbyggnader upprättas räddningsplanen för hela fastigheten och därför är det mycket svårt att beakta säkerhetsbehoven hos en enskild boende.

Räddningsplaneringen är en del av den egna beredskapen och den är alltid specifik för varje objekt. Genom räddningsplanering kan man uppmärksamma särskilda risker. I fråga om det vanliga bostadsbeståndet är det emellertid inte möjligt att dimensionera säkerheten utifrån behoven hos enskilda boende. Ett bostadsaktiebolag kan fatta beslut om anskaffning av säkerhetsteknik, men det är inte sannolikt om inte en stor del av de boende i objektet har särskilda behov av samma slag. Ett bostadsaktiebolag är inte heller juridiskt ansvarigt för särskilda risker i specifika bostäder. (Saken är en helt annan om verksamhetsutövaren är t.ex. en stiftelse som erbjuder boendeservice till grupper med särskilda behov.) SPEKs anvisningar om uppgörandet av en räddningsplan analyseras ur detta perspektiv i samband med att materialet uppdateras. Vid brand behöver räddningsmyndigheten information om eventuella begränsningar i funktionsförmågan hos de boende för att planera prioriteringsordningen i räddningsarbetet när man kommer till brandplatsen. På grund av risken för brott kan man inte markera bostaden för en person med funktionsnedsättning i trapphuset eller på bostadens dörr. I räddningsförbundens utbildningsutbud uppmärksammas frågor

om säkerheten för grupper med särskilda behov. Guiden om uppgörandet av en räddningsplan blev färdig 2012.

SPEK publicerade guiden Räddningsplanering hösten 2012.

Kommentar: *SPEKs guide om uppgörandet av en räddningsplan har publicerats. Åtgärden har delvis genomförts.*

Åtgärd 14: Ett omfattande ibruktage av lokal säkerhetsplanering hos kommunerna fastställs.

Ansvarsministerium: IM. Andra centrala ministerier: SHM, MM.

Tidtabell: 2010–2015. Finansieringsbehov: En del av verkställandet av programmet för den inre säkerheten.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Uppföljning av information om säkerhetsplaneringen.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 14.

Läge vid programperiodens slut:

Framskrider som en del av genomförandet av det tredje programmet för den inre säkerheten. I beredningen av programmet har likabehandlingsfrågor uppmärksamats och programmets likabehandlingskonsekvenser ska utvärderas. År 2011: Personer med funktionsnedsättning tas med i beredningen av lokala säkerhetsplaner. I uppföljningen för 2014 rapporterades: Det har inte gjorts någon bedömning av likabehandlingen i programmet för den inre säkerheten. Detta beror på resursbrist och organisationsreformer.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts. Uppföljningsinformation om säkerhetsplaneringen finns ännu inte tillgänglig.*

Åtgärd 15: Beaktandet av säkerhetsfrågorna på olika utbildningsnivåer av boende förstärks (hemmen, bostadsenheter, anstalter etc.). Medvetenheten om säkerheten i boendet hos personalen inom social- och hälsovården förbättras med hjälp av fortbildning och kompletterande utbildning, styrning och information i synnerhet.

Ansvarsministerium: UKM/Utbildningsstyrelsen, IM, SHM. Andra centrala ministerier: MM

Tidtabell: 2010–2015. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Uppföljning av användningen av webbmaterialet; uppföljning av genomförandet av utbildningen av personalen inom social- och hälsovården.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 14.

Läge vid programperiodens slut:

Brandsäkerhetsfrågorna för grupper med särskilda behov ingår i Räddningsinstitutets utbildning om att förebygga olyckor.

IM 2015: *Utbildning*: Brandsäkerhetsfrågorna för grupper med särskilda behov ingår i Räddningsinstitutets utbildning om att förebygga olyckor. *Anvisningar och information*: Brandsäkerhetspraxis inom social- och hälsovården samt räddningslagen är ett forsknings- och utvecklingsprojekt kallat STEP som Institutet för hälsa och välfärd genomför 2012–2016. Målet med projektet är att identifiera risker och stödja riskhanteringen samt förbättra brandsäkerheten i social- och hälsovårdsenheterna.

STEP-projektet syftar till att bedöma hur brandsäkerheten har utvecklats efter att räddningslagen förnyades 2011. Därtill utreds risker, praktiska problem och god praxis i samband med brandsäkerheten. Objekten som undersöks är social- och hälsovårdens verksamhetsställen, stödboende och service som tillhandahålls hemma.

Utbildningsmaterialet som projektet producerat för yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården finns fritt tillgängligt. Materialet främjar bättre riskhantering och ökad brandsäkerhet på social- och hälsovårdens verksamhetsställen. Utbildningsmaterialet kan hämtas på webbplatsen för STEP-projektet. Projektet har genomförts i samarbete med olika aktörer inom räddningsväsendet. Projektet har finansierats av Brandskyddsfonden.

UKM 2014: I bestämmelserna om examensgrunderna beaktas säkerhetsfrågor och utbildningsanordnarna ansvarar för säkerheten på sina studenthem.

SHM 2015: Social- och hälsovårdsministeriets handbok Riskhantering och säkerhetsplanering 2011:15 innehåller anvisningar om hur arbetsgivarna inom social- och hälsovården kan säkerställa tillräcklig praktisk säkerhetskompetens hos de yrkesutbildade personerna för störningssituationer under normala förhållanden och för undantagsförhållanden. I den handbok om riskerna och säkerheten inom socialvården som Social- och hälsovårdsministeriet och Institutet för hälsa och välfärd färdigställer 2016, uppmärksammas personalen på säkerheten i verksamhetsenheterna inom det sociala området och hemma hos de klienter som får service som tillhandahålls hemma. Även klienterna, deras anhöriga och deras assistenter anvisas om säkerheten.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 16: Stöd för förbättring av säkerhetstekniken i bostäder och bostadsenheter, bl.a. automatiska släckningsystem (s.k. sprinklers).

Ansvarsministerium: IM. Andra centrala ministerier: MM.

Tidtabell: Utredning om sprinklersystem pågår och fortsätts.

Finansieringsbehov: Tilläggsfinansiering behövs.

Mätare för uppföljning, indikatorer: IM följer regelbundet upp antalet automatiska släckningsanordningar inom boendet för grupper med särskilda behov.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 14.

Läge vid programperiodens slut:

Räddningsavdelningen har försökt främja utbredd användning av automatiska släckanläggningar inom boendet. Räddningsavdelningen kan komma med rekommendationer och anvisningar om byggherrarnas kostnader, en fråga som man inte har bestämmanderätt i (i intervjun om inrikesministeriets uppföljning 2013).

Vid programperiodens slut 2015 rapporterades:

Vårdinrättningar och service- och stödboende

Räddningsverkens samarbetsnätverk har främjat utrymningssäkerheten i vårdinrättningar samt vid service- och stödboende. Nu skyddas över 3 000 vårdinrättningar, alltså mer än hälften (54 %) av objekten, med automatiska släckanläggningar. Arbetet med att installera automatiska släckanläggningar har framskridit bäst på vårdinrättningar för äldre, på vårdinrättningar och i bostadsenheter för personer med utvecklingsstörning samt i andra servicehus (ca 70 % av objekten är skyddade). Bristerna i skyddet är störst på inrättningar och i bostadsenheter för missbrukarvård (ca 25 % av objekten är skyddade).

Räddningsverken fortsätter informera och försöker påverka att sprinklersystem inkluderas i lagstiftningen (E1 och räddningslagen). Utöver informeringen fortsätter man arbetet genom att ytterligare förenhetliga räddningsverken praxis och fortsätta följa upp hur utrymningssäkerheten förbättras.

Arbetsgruppen för utrymningssäkerhet inom räddningsverkens samarbetsnätverk har sammanställt en rikstäckande lägesbild över säkerhetsnivån i de objekt som omfattas av skyldigheten att utreda utrymningssäkerheten. Räddningsverkens samarbetsnätverks publikation 3/2015 (på finska) kan hämtas på nätverkets webbplats: <http://www.pelastuslaitokset.fi/index.php?p=Mittaristo>.

Hemvård

I projektet PaloRAI, som inletts av räddningsverkens samarbetsnätverk m.fl., görs objektiva bedömningar av funktionsförmågan hos hemvårdens klienter ur brandsäkerhetsperspektiv. Bedömningarna utgår från hemvårdens RAI-bedömningssystem och som en del av systemet utvecklar projektet en indikator för utrymmessäkerheten kallad PaloRAI. Därtill bedöms hur man kompenserar nedsatt funktionsförmåga för att trygga brandsäkerheten. I projektet testas en lägenhetsspecifik släckanläggning, som har tagits fram i ett tidigare projekt utfört av Pirkanmaan turvallisuuksklusteri (Birkalands säkerhetskluster). Släckanläggningen ökar brandsäkerheten särskilt för personer med begränsad eller nedsatt funktionsförmåga. Projektet har lyft fram likabehandlingsproblematiken beträffande den varierande utrymningssäkerheten i service till äldre personer som bor hemma och på institutioner. Boendeformen avgör om man överlever en brand eller inte. PaloRAI genomförs som ett pilotprojekt i Tammerfors 2016 och därefter vill man att PaloRAI ska utvidgas till hela landet. Målet är att PaloRAI för äldre personer ska ingå i god praxis för hemvård. Projektet har finansierats av Brandskyddsfonden. Projektet avslutas i mars 2016.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts. Uppföljningsinformation finns.*

Åtgärd 17: Arbetet för sammanslagning av handikappservicelagen (lag om service och stöd på grund av handikapp) och handikapplagen (lag angående specialomsorger om utvecklingsstörda) i samband med reformen av socialvårdslagstiftningen.

Ansvarsministerium: SHM. Andra centrala ministerier: MM.

Tidtabell: Regeringsperioden 2007–2011 och regeringsperioden 2011–2015.

Finansieringsbehov: Tilläggsfinansiering behövs, preciseras senare. *Tillägg 2015:*

I den fortsatta beredningen beaktas det som står i regeringsprogrammet om minskningen av kommunernas utgifter genom färre uppgifter och skyldigheter.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Handikappservicelagen har kompletterats, handikapplagen har upphävts.

Förpliktelse: Regeringsprogrammet 2003–2007; FN-konventionen artikel 19; Statsrådets redogörelse om handikappolitiken; GL 10 §.

Läge vid programperiodens slut:

Översynen av handikapplagstiftningen har fortsatt under tiden för det handikappolitiska programmet som en del av totalreformen av socialvårdslagen. Som en del av reformen av socialvårdslagen har man stärkt rätten till kommunens allmänna socialvårdstjänster för personer med funktionsnedsättning. Syftet har varit att bestämmelser om de specialtjänster som funktionshindrade personer behöver finns i en förnyad speciallag som på lika grunder gäller alla personer med olika slag av funktionsnedsättningar. Slutrapporten från gruppen som arbetat med totalreformen av socialvårdslagstiftningen färdigställdes sommaren 2012. Slutrapporten innehöll allmänna förslag på hur lagarna kunde slås samman. Dessa förslag låg till grund för den fortsatta beredningen och dess tidtabell, som planerades under hösten 2012 som ett tjänsteuppdrag. Uppdraget ingick i upprättandet av ett lagstiftningsprogram för totalreformen av socialvårdslagstiftningen.

I uppföljningen för 2013 rapporterades: Våren 2013 tillsatte social- och hälsovårdsministeriet en arbetsgrupp att bereda reformen av handikapplagstiftningen. Arbetsgruppens uppgift är följande:

1. Samordna den nuvarande handikappservicelagen och specialomsorgslagen till en ny speciallag om handikappservice för att trygga likvärdig service för olika handikappgrupper.
2. Utreda övriga behov av revision av speciallagstiftningen om handikappade med beaktande av förändringar i omgivningen, de förpliktelser som FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ställer på den nationella lagstiftningen, principbeslutet om boende och service för personer med utvecklingsstörning och arbetet med att revidera lagstiftningen om social- och hälsovården.
3. Baserat på tidigare nämnda utredning lägga fram ett förslag i form av en regeringsproposition före utgången av 2014.

I uppföljningen för 2015 rapporterades: Arbetsgruppen för revidering av handikapplagstiftningen avslutade sitt arbete den 31 mars 2015. Arbetsgruppen föreslog att handikappservicelagen och specialomsorgslagen slås samman till en lag som omfattar alla handikappgrupper. Ett sammandrag av utlåtandena om förslaget publicerades hösten 2015. Beredningen av lagreformen fortsätter som ett tjänsteuppdrag 2016–2017.

Kommentar: Åtgärden har inte genomförts. Beredningen av reformen av handikapplagstiftningen fortsätter som ett tjänsteuppdrag 2016–2017.

Åtgärd 18: Boendelösningar för människor med funktionsnedsättning och för individuellt boende (stöd beviljas till exempel för anordnande av planerings- och arkitekttävlingar).

Ansvarsministerium: MM. Andra centrala ministerier: SHM (bidrar med sakkunskap om tillgänglighet/Institutet för hälsa och välfärd –TUSO-tema).

Tidtabell: 2010–2015.

Finansieringsbehov: Cirka 60 000 euro till exempel vartannat år (MM); kostnadsneutralt (SHM).

Mätare för uppföljning, indikatorer: Ja/nej.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19, Statsrådets redogörelse om handikappolitiken; GL 18 §.

Läge vid programperiodens slut:

MM: Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet ARA är med och utvecklar boendelösningar för personer med utvecklingsstörning. ARA har genomfört projektet Arjen keskiössa (Mitt i vardagen) med kommuner och samkommuner, och utlyst en planeringstävling om boendelösningar för personer med autismspektrumtillstånd. Projektet Arjen keskiössa avslutades i början av 2015. ARAs handbok om utvecklingen av bostadsnätverk, Boende mitt i vardagen, blev färdig i mars 2015 och utkom på finska och svenska. En utredning om decentraliserade boendelösningar för personer med funktionsnedsättning, klienter inom psykiatrisk rehabilitering och bostadslösa har publicerats i serien Miljöministeriets rapporter. ARA deltar i genomförandet av en planeringstävling om tillgängliga bostäder, som arrangeras av European Federation for Living. Resultaten meddelas under 2016.

SHM: Den nationella planen om utvecklingen av tjänster samt statsrådets principbeslut om tryggnad av individuellt boende och tjänster för personer med utvecklingsstörning godkändes den 8 november 2012. Styrgruppen fortsätter att styra genomförandet av KEHAS-programmet fram till den 31 december 2012, och därefter tillsätts en fortsättningsarbetsgrupp som stöd för genomförandet. I uppföljningen för 2013 rapporterades: I november 2012 utfärdades Statsrådets principbeslut om tryggnad av individuellt boende och tjänster för personer med utvecklingsstörning. Uppföljningsgruppen för boendeprogrammet för personer med utvecklingsstörning tillsattes våren 2013. Mandatperioden varar till slutet av 2015. I Handboken för handikappservice, som upprätthålls av Institutet för hälsa och välfärd, finns information om boende och bostadslösningar i avsnittet ”Bostad och service i anslutning till boende”. I uppföljningen för 2015 rapporterades: Se åtgärd 7. Slutrapporten från KEHAS-programmets uppföljningsgrupp publiceras 1/2016.

Kommentar: *Projekt har inletts för att genomföra åtgärden.*

Åtgärd 19: Transporttjänsterna för personer med grava funktionshinder utreds i form av samarbete mellan förvaltningsområdena så att den individuella rätten till rörlighet för personer med funktionshinder förverkligas.

Ansvarsministerium: SHM (SHM, KM och Handikappforum söker i samverkan lösningar för en integrering av transporttjänsterna för personer med grava funktionshinder i hinderfri kollektivtrafik på ett sådant sätt att rätten till rörlighet för personer med grava funktionshinder säkerställs).

Andra centrala ministerier: KM.

Tidtabell: Regeringsprogrammet 2011–2015 eller 2015–2019.

Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Möjligheterna till individuell rörlighet för personer med grava funktionshinder har säkerställts.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 18, artikel 19, artikel 20.

Läge vid programperiodens slut:

Slutrapporten från gruppen som arbetat med totalreformen av socialvårdslagstiftningen färdigställdes sommaren 2012. Den innehöll förslag om granskningen av socialvårdens kontaktytor. Under den fortsatta beredningen som genomfördes som ett tjänstemannauppdrag hösten 2012 planerades tidtabellen för förhandlingarna med övriga förvaltningsområden och hur dessa skulle framskrida samt utvärderades de förslag om behoven av ändrade bestämmelser som lades fram till de övriga förvaltningsområdena. Den 31 mars 2013 avslutade kommunikationsministeriets utredningsman sitt uppdrag om att samordna persontransporterna som ordnas med allmänna medel inom olika förvaltningsområden och förnya finansieringen av dem.

I uppföljningen för 2013 rapporterades: Våren 2013 tillsatte social- och hälsovårdsministeriet en arbetsgrupp att bereda reformen av handikapplagstiftningen. Arbetsgruppen utvärderar lagstiftningen om transporttjänster. Hösten 2013 tillsatte kommunikationsministeriet en styrgrupp med uppgiften att utreda utvecklingen av transporter som bekostas med allmänna medel. Beredningen av socialvårdslagen pågår.

I uppföljningen för 2014 rapporterades: Socialvårdslagen innehåller en ny paragraf om stöd för rörlighet. Handikapplagstiftningens arbetsgrupp fortsätter sitt arbete fram till den 31 mars 2015. År 2014 gjorde Institutet för hälsa och välfärd en utredning om rörlighet som stöd för arbetet med samordningen av handikappservicelagen och specialomsorgslagen (det s.k. VALAS-arbetet). I uppföljningen för 2015 rapporterades: Arbetsgruppens arbete färdigställdes den 31 mars 2015. Arbetsgruppens promemoria innehåller förnyelseförslag om stödjandet av rörligheten. Stöd för rörlighet inom socialvården skulle i fortsättningen ordnas med stöd av dels socialvårdslagen, dels speciallagstiftningen. Beredningen av lagstiftningsreformen fortsätter som ett tjänsteuppdrag.

Kommentar: Det har gjorts utredningsarbete och i slutet av mars 2013 publicerades rapporten "Julkisin varoin toteutettujen henkilökuljetusten rahoituksen ja toimintatapojen kehittäminen" (Utvecklandet av finansieringen och funktionssätten för offentligt understödda persontransporter) om arbetet utfört av kommunikationsministeriets utredningsman.

Åtgärd 20: För anskaffning av bil ska ett stödsystem utvecklas som ersätter återbäringen av bilskatten och stödet enligt handikapplagen.

Ansvarsministerium: SHM. Andra centrala ministerier: FM (för återbäringen av bilskatten).

Tidtabell: Beaktas i beredningen av regeringsprogrammet 2011–2015.

Finansieringsbehov: Behovet av tilläggsfinansiering utreds. 2015: Utredningen har fått separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Ingår i regeringsprogrammet 2011–2015.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 18, artikel 19, artikel 20.

Läge vid programperiodens slut:

I enlighet med regeringsprogrammet 2011–2015 påbörjades en utredning om hjälpmedelstjänster för personer med funktionsnedsättning inklusive anskaffning av bil och assistanshundar. Utredningen genomfördes som en separat utredning på uppdrag av social- och hälsovårdsministeriet. Våren 2013 tillsatte social- och hälsovårdsministeriet en arbetsgrupp som skulle bereda reformen av handikapplagstiftningen. Arbetsgruppen utvärderade lagstiftningen om stöd för rörlighet. Våren 2014 utarbetade Institutet för hälsa och välfärd genom ett uppdragsavtal en utredning om hjälpmedelstjänster för personer med funktionsnedsättning, som innehöll en utredning om praxis för anskaffning av bil. Utredningen anslöt sig till en utvärdering av invalidavdragets ställning vid beskattning. VALAS-arbetsgruppens arbete fortsatte fram till den 31 mars 2015.

I uppföljningen för 2015 rapporterades: Som en del av VALAS-arbetsgruppens arbete har Institutet för hälsa och välfärd utarbetat en utredning om transporttjänster och frågor om anskaffning av bil. Ett sammandrag av utlåtandena om arbetsgruppens rapport har upprättats och beredningen fortsätter under 2016.

Kommentar: Det har inte utvecklats något stödsystem som ersätter anskaffnings av bil och därmed har åtgärden inte genomförts. Det har gjorts en utredning om transporttjänsterna och frågor om anskaffning av bil.

Åtgärd 21: Tolktjänsterna överförs från kommunerna till Folkpensionsanstalten (FPA) så att tillgången till tjänster samt kvaliteten, utbudet och utvecklingen av tjänsterna säkerställs (lag om tolkningstjänst för handikappade personer, lag om service och stöd på grund av handikapp).

Ansvarsministerium: SHM.

Tidtabell: Lagen om tolkningstjänst för handikappade personer träder i kraft 1.9.2010 från och med vilken tidpunkt FPA ansvarar för tolkningstjänsterna.

Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering; tilläggsfinansiering för kostnader för ibruktagande av distanstolkning.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Uppföljning och utveckling i samverkan med de olika parterna.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 21; GL 17 §, 19.3 §.

Läge vid programperiodens slut:

Tolknings-tjänsterna har överförts från kommunerna till Folkpensionsanstalten (FPA). Lagen om tolkningstjänst för handikappade personer trädde i kraft den 1 september 2010. Tillägg till uppföljningen: Uppföljning och utveckling i samverkan med olika parter. Våren 2012 tillsatte FPA en samarbetsgrupp med organisationer som representerar serviceanvändarna. Målet är att utarbeta god praxis om hur servicen ska ordnas.

Kommentar: Genomförandet av åtgärden har inletts (FPA ansvarar för att ordna tolkningstjänster). Uppföljningsinformation i FPA:s statistik.

Åtgärd 22: Förvaltningsområdena styr användningen av tolkningstjänster i situationer där ärenden sköts inom deras verksamhetsområde så att behovet av olika metoder inom tolkningstjänsterna för människor med funktionsnedsättning beaktas fullt ut: teckenspråk, tolkning för personer med hörsel-, syn- eller talskada samt tolkningsformer för personer med nedsatt hörsel eller personer som förlorat sin hörsel.

Ansvarsministerium: SHM. Andra centrala ministerier: Alla ministerier till den del deras eget förvaltningsområde berörs.

Tidtabell: I samband med ikraftträdandet av lagen om tolkningstjänst (1.9.2010) samt i fortsättningen.

Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Uppföljning av jämlikhetsplaneringen (IM), alla förvaltningsområden gör uppföljning för egen del. *JM:s kommentar i rapporteringen för 2015: Bedömning av likabehandlingsplanens genomförande. Genomförandet av likabehandlingsplanen utvärderades senast 2015.*

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 21; GL 17 §, 19.3 §; förvaltningslagen 2003/434; likabehandlingslagen (reform under beredning 2010) /i uppföljningen för 2015 har JM ändrat till följande: fängelselagen 1:5 §, 4:4 §, teckenspråkslagen 359/2015.

Läge vid programperiodens slut:

SHM: Genomförd i samband med att lagen om tolkningstjänst trädde i kraft (1.9.2010) samt kontinuerligt som en del av tjänsteuppdrag. För närvarande finns inga resurser för separata åtgärder.

JM: Likabehandling beaktas i verkställandet av straff och i beredningen av expertutlåtanden. Tolkningstjänster används alltid när det är nödvändigt. Genomförandet av likabehandling följs upp bl.a. genom enkätundersökningen till fängelserna och byråerna för samhällspåföljder som genomförs vartannat år. I uppföljningen för 2013 rapporterades: Likabehandlingsplanen om fängelser och samhällspåföljder uppdateras under 2014. Brottspåföljdsmyndighetens resultatmål. Enligt regeringsprogrammet 2011–2015 ska tillgodoseendet av de teckenspråkigas rättigheter utvecklas och möjligheterna att stifta en teckenspråkslag utredas. I oktober 2013 tillsatte justitieministeriet en arbetsgrupp med uppgift att bereda en särskild teckenspråkslag samt att granska speciallagstiftningen. Man avsåg att bereda en koncis allmän lag om teckenspråk under valperioden.

I uppföljningen för 2015 rapporterades: I Likställighets- och jämställdhetsplanen för fångar och samhällspåföljds klienter vid brottspåföljdsmyndighetens (2015) beaktas de teckenspråkiga: Jämlikhet ska garanteras med hjälp av tolkning, inklusive tolkning av teckenspråk, åtminstone när den fråga som ska behandlas har tagits upp av en myndighet, när det är nödvändigt av rättssäkerhetsskäl eller när det är nödvändigt för att säkerställa grunderna för god förvaltning enligt förvaltningslagen. Fångar och samhällspåföljds klienter som använder teckenspråk eller som behöver tolkhjälp på grund av funktionsnedsättning ska ges nödvändig hjälp med tolkning och översättning. Den nya teckenspråkslagen (359/2015) trädde i kraft den 1 maj 2015. Syftet med lagen är att främja förverkligandet av de språkliga rättigheterna för dem som använder teckenspråk. I 3 § i lagen finns bestämmelser om myndigheternas skyldighet: Myndigheterna ska i sin verksamhet främja möjligheterna för dem som använder teckenspråk att använda och få information på sitt eget språk.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts.*

Åtgärd 23: Förbättring av informations- och kommunikationssystemens tillgänglighet: (a) tjänsterna för personer med funktionsnedsättning säkerställs i en föränderlig teknisk miljö; (b) i den nya strategin för informationssamhället beaktas människor med funktionsnedsättning som användare av informationssamhällets tjänster.

Ansvarsministerium: KM. Andra centrala ministerier: FM; alla ministerier till den del deras eget förvaltningsområde berörs.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Kan kräva tilläggsfinansiering, ska utredas.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Utbudet av tjänster, registreras i strategin för informationssamhället.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 21; Statsrådets redogörelse om handikappolitiken; EU-regelverket om elektronisk kommunikation.

Läge vid programperiodens slut:

KM: (a) En uppföljningsgrupp för tillgängliga kommunikationstjänster tillsattes 2011 för att utveckla tillgängliga kommunikationstjänster. (b) Uppföljningsgruppens uppgift är särskilt att utveckla de förslag som presenteras i åtgärdsprogrammet För ett tillgängligt informationssamhälle. Fram till slutet av 2013 har uppföljningsgruppen sammanträtt sex gånger. Under uppföljningsgruppen har det tillsatts två underarbetsgrupper som arbetar med en webbguide och indikatorer för ett tillgängligt informationssamhälle. Därtill har det tillsatts en inofficiell internationell grupp för uppföljning av tillgänglighetsfrågor.

År 2014 sammanträdde uppföljningsgruppen fyra gånger. Mandatperioden för uppföljningsgruppen och dess underarbetsgrupper upphörde vid utgången av 2014. Hösten 2014 tillsattes en underarbetsgrupp för beredningen av ett åtgärdsprogram för tillgängliga kommunikationstjänster 2016–2020. Underarbetsgruppens verksamhetsperiod var år 2015. Slutrapporten av uppföljningsgruppen för tillgängliga kommunikationstjänster publicerades på hösten 2015 (Kommunikationsministeriets publikationsserie 13/2015). Rapporten redogör för uppföljningsgruppens arbete 2012–2014. Man har också påbörjat planeringen av ett gemensamt åtgärdsprogram för tillgänglig kommunikation 2016–2019.

IM: Tillgängligheten till polistjänster förbättras genom att elektronisk ärendehantering börjar användas inom alla polistjänster (projektet Sähköhanke, färdigställt 2014). Syftet med projektet är att elektronisk ärendehantering införs i hela verksamheten så att polisens elektroniska tjänster sammanfogas till en helhet som är enhetlig för både kunden och användaren till och med i fråga om det grafiska uttrycket. Elektronisk ärendehantering ger användarna möjlighet att följa hur hanteringen av egna ärenden framskrider och att få egna beslutshandlingar och delgivningningar i elektroniskt format, att skicka elektroniska handlingar till polisen och att uppdatera sina elektroniska kontaktuppgifter. Systemet gör det möjligt att inkludera medborgares och juridiska personers aktivitet på webben i polisiära processer och administrativa tillståndprocesser. Projektets verksamhetsperiod är 2011–2014. Polisens centrala tillstånd digitaliserades under 2013. Brottsanmälningarna fungerade helt elektroniskt 2014.

I uppföljningen för 2014 rapporterades: Elektronisk ärendehantering har tagits i bruk i stor utsträckning inom polistjänsterna. På webbplatsen www.poliisi.fi finns en lista med de elektroniska tjänster som polisen tillhandahåller. Man kan till exempel boka tid för ärenden vid polisnärheterna, anmäla brott eller besvara förarfrågningar som gäller trafikförseelser som dokumenterats med automatisk övervakningskamera. De flesta tjänster finns fortfarande på statsförvaltningens gemensamma webbplats Suomi.fi, en del har redan flyttats till polisens nya elektroniska tjänster. Ansökan om parkeringstillstånd för handikappade kan göras elektroniskt.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 24: I arbetet för utveckling av elektroniska tjänster för den offentliga förvaltningen beaktas hur tillgängliga och lätta att använda tjänsterna är (ValtIT- och KuntaIT-verksamheten, SADe-programmet, Suomi.fi, JHS-verksamheten, verksamheten hos Delegationen för vardagens informationssamhälle).

Ansvarsministerium: FM. Andra centrala ministerier: Alla ministerier till den del deras eget förvaltningsområde berörs.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Det övergripande målet är att tjänsterna effektiviseras på ett kostnadsneutralt sätt.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Utredds var för sig.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 21.

Läge vid programperiodens slut:

FM: Den 12 januari 2012 inledde finansministeriet ett projekt för utveckling av kundservice inom hela den offentliga förvaltningen (Kundservice 2014). Enligt regeringsprogrammet skapas ett heltäckande nätverk av samservicekontor på kommunnivå och fastställs de statliga tjänster, kommunala tjänster och olika myndighetstjänster som ska vara tillgängliga vid varje samservicekontor. Finansieringen av programmen ValtIT och KuntaIT samt SADe fortsätter. Utvecklingsprojektets slutrapport överlämnades i juni 2013 och efter remissförfarandet har beredningen fortsatt. Målet är att regeringens preposition till riksdagen ska överlämnas under vårsessionen 2014. Övergången till en gemensam kundservice skulle ske successivt 2015–2019.

FM 2015: Lagen om den offentliga förvaltningens gemensamma kundservice som beretts inom projektet Kundservice 2014 drivs inte vidare, men den gemensamma kundservice utvecklas även i fortsättningen utifrån avtalsbasis och den nuvarande samservicelagen är tänkt att revideras i syfte att skapa enhetliga, ekonomiska och produktiva tjänster. Utkastet till regeringspropositionen ska enligt planerna skickas på remiss i början av 2016.

SHM: Beaktas i samband med utvecklingen av social- och hälsovårdsministeriets elektroniska tjänster.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 25: EU:s eInclusion-projekt och initiativ förs framåt och utnyttjas i Finland. Kontrolleras att samordning mellan ministerierna och klarhet råder i EU:s eInclusion-projekt och initiativ samt att samarbetet mellan ministerierna fungerar.

Ansvarsministerium: Utrede.

Andra centrala ministerier: SHM, KM.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Förutsätter egen finansieringsandel.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Deltagande i olika projekt (t.ex. procentuell andel av projekten), resultaten integreras i de nationella systemen.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 21; Lissabonavtalet/Europeiska rådet, i2010.

Läge vid programperiodens slut:

KM: Genomförandet av åtgärden har inletts vid ett seminarium som arrangerades hösten 2013. Kanslicheferna påbörjar beredningen av en samarbetsplan om tillgänglighetsfrågor till nästa regeringsprogram (KM).

SHM 2014: Inga förändringar.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts. Samordningen mellan ministerierna i EU:s eInclusion-projekt och initiativ är fortfarande öppen sett till uppföljningen av det handikappolitiska programmet.*

Åtgärd 26: Nödnummer 112 kan även nås genom sms.

Ansvarsministerium: IM. Andra centrala ministerier: KM, SHM (stöd vid behov).

Tidtabell: Tidtabell för genomförande blir klar senare.

Finansieringsbehov: Resursbehovet klargörs senare.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Uppföljning av förverkligandet.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 14.

Läge vid programperiodens slut:

Numera kan man även larma via sms till det särskilda mobilnumret för varje nödcentral som meddelas av Nödcentralverket. (Rapporten från arbetsgruppen som bereder ärendet färdigställdes den 6 maj 2010.) Det allmänna nödnumret 112 fungerar inte för sms. Sms-tjänsten är i första hand avsedd för hörselskadade och personer som inte kan producera tal i en telefon. Därför är numren inte offentligt tillgängliga. Numren meddelas via Kuulonhuoltoliitto och Finlands Dövas Förbund. Nödcentralverket har i sina operativa anvisningar gett instruktioner om att nöd-sms från hörselskadade (hur bemöts personer som inte kan prata?) behandlas på samma sätt som ett vanligt nödsamtal. Nödmeddelanden kan också förmedlas till en annan nödcentral. År 2011 ingick Nödcentralverket ett avtal om anskaffningen av ett nytt datasystem, som möjliggör sändning av nöd-sms till nödnumret 112. Systemet kan tas i bruk under 2015.

Den 10 februari 2015 godkände riksdagen lagen om ändring av lagen om nödcentralverksamhet. Nöd-sms kan skickas till numret 112 av personer som är

registrerade i tjänsten. Om en oregistrerad person skickar ett nöd-sms får personen ett svarsmeddelande med anvisningar. Lagen om ändring av lagen om nödcentralsverksamhet (174/2015) trädde i kraft den 1 maj 2015. Lagens 13 b § (nödtexmeddelande) och 25 a § (register över användare) ska tillämpas först tre månader efter det att Nödcentralverket har börjat använda det nödcentraldatasystem (under 2017) som gör det möjligt att ta emot nödtexmeddelanden till numret 112. Före detta kan nöd-sms skickas till nödcentralernas särskilda mobilnummer. Ett nöd-sms behandlas på samma sätt som ett vanligt nödsamtal.

Kommentar: *Åtgärden framskrider.*

Åtgärd 27: Förbättrad tillgång till digitala ljudböcker och digitalt läromaterial på olika skolstadier bland annat med hjälp av regelverk.

Ansvarsministerium: UKM (resultatstyrning, läroboksproduktion hos de synskadades bibliotek Celia).

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Fortlöpande, UKM:s separata finansiering (UKM).

Mätare för uppföljning, indikatorer: Antal läroböcker som producerats + leveranser (köp och lån av läroböcker).

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 21; Statsrådets redogörelse om handikappolitiken.

Läge vid programperiodens slut:

Rekommendationerna Saavutettava tieto- ja viestintäympäristö (En tillgänglig informations- och kommunikationsmiljö), som har utarbetats av nätverket för tillgängliga studier i skolor på högre stadiet (Esteetön opiskelu korkeasteen oppilaitoksissa – ESOK), innehåller anvisningar om produktionen av tillgängliga läromedel. Rekommendationerna handlar om lösningar för informations- och kommunikationsmiljöer inom undervisningen och studierna, bibliotekstjänsterna, kommunikationen och it-administrationen. Rekommendationerna offentliggjordes på ett seminarium i mars 2014. År 2014 anordnades flera utbildningstillfällen på temat på olika håll i Finland.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 28: Tillgängligheten förbättras till de elektroniska tjänster som hänför sig till ansökning till studier och inläring (tjänstehelhet för studerande, SADe-programmet).

Ansvarsministerium: UKM.

Tidtabell: 2010–2013 och framöver.

Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering för KSHJ (ingår i totalkostnaderna för utvecklingen av systemet). Kostnaderna för bakgrundsutredning UKM.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Utredds.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 21.

Läge vid programperiodens slut:

Undervisnings- och kulturministeriet påbörjade en bakgrundsutredning för att utarbeta rekommendationer om tillgängligheten i högskolornas elektroniska material och system. Rekommendationerna blev färdiga 2013. Webbtjänst för lärande tas i bruk successivt med början hösten 2013. I uppföljningen för 2013 rapporterades att ibruktagandet av en gemensam ansökningstjänst till högskolorna, som tillhandahålls via det elektroniska ansökningssystemet för högskolor (KSHJ), flyttas till hösten 2014.

För antagningen av studerande till utbildning på andra stadiet togs ett nytt elektroniskt system i bruk hösten 2013. Samtidigt öppnades webbtjänsten Studieinfo.fi för studerande, som presenterar utbildningsutbudet. Tillgängligheten beaktas när tjänsterna byggs upp. Tillgänglighetskraven anges enligt målnivåerna för standarden WCAG 2.0. Under den första utvecklingsetappen är tillgänglighetskravet för hela tjänsten nivå A och tillgänglighetskravet för specialläroanstalternas utbud är nivå AAA. Målnivåerna ses över i takt med att utvecklingen framskrider. Avsikten är att tjänsternas tillgänglighet ska förbättras stegvis och områdesvis.

Kommentar: Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts. Genomförandet av tillgänglighetskraven kan följas upp i samband med den stegvisa och områdesvisa utvecklingen av tjänsterna.

Åtgärd 29: Färdigheten hos personer med funktionsnedsättning att använda telefontjänster och elektroniska tjänster förbättras liksom även en jämlik tillgång till tjänsterna för olika användargrupper. Uppföljning av utvecklingen av tjänsterna.

Ansvarsministerium: KM. Andra centrala ministerier: SHM.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Behovet av separat finansiering utreds.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Användargruppernas erfarenheter, prisutvecklingen.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 19, artikel 21.

Läge vid programperiodens slut:

KM: Statsrådets förordning om minimikraven på allmänna telefonitjänster som tillhandahålls hörsel-, tal- och synskadade 1/2012. Det säkerställs att alla användare har tillgång till grundläggande kommunikationstjänster.

Kommentar: Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts. Uppföljningsinformation om användargruppernas erfarenheter och prisuppgifterna har inte presenterats.

Åtgärd 30: Bibliotekens digitala register utvecklas ytterligare så att hänsyn tas till användare med funktionsnedsättning.

Ansvarsministerium: UKM (de synskadades bibliotek Celia/resultatstyrning).

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Fortlöpande.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Det digitaliserade materialets andel av hela samlingen, antalet egna lån.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 21.

Läge vid programperiodens slut:

De synskadades bibliotek Celia främjar användningen av den tillgängliga publiceringsstandarden Daisy och utvecklar standarden genom internationellt samarbete. Celia informerar också förläggare om Epub-formatets användningsmöjligheter (riktade seminarier, Daisy-konsortium). Standardportföljen för Det nationella digitala biblioteket tar hänsyn till behoven hos användare med funktionsnedsättning. Fokus ligger på att främja användningen av tillgängliga format i digitala publikationer och nya digitala produkter.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 31: Säkerställs att den vittomfattande expertis som representeras av personer med funktionsnedsättning medverkar i arbetet för utveckling och ibruktage av informations- och kommunikationsteknik samt elektronisk kommunikation.

Ansvarsministerium: KM.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Medverkan i arbetsgrupper.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 21; EU-regelverket om elektronisk kommunikation.

Läge vid programperiodens slut:

År 2011 tillsatte kommunikationsministeriet en uppföljningsgrupp för tillgängliga kommunikationstjänster. Hänvisning i uppföljningen för 2013: Se åtgärd 23, där rapporteras om uppföljningsgruppen för tillgängliga kommunikationstjänster.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 32: Tillgängligheten till televisionsprogram förbättras: (a) tillgängligheten till televisionens tilläggstjänster förbättras (bl.a. textning för hörselskadade, ljudtextning, teckenspråkstjänster, beskrivningstolkning, program på klarspråk); (b) allmänhetens medvetenhet om tilläggstjänster i televisionsutbudet.

Ansvarsministerium: KM.

Tidtabell: Implementering av AV-direktivet och genomförandet av förordningen om textning av tv-program på våren år 2010.

Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Antalet textningar, bandinspelningar och teckenspråkstjänster.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 21, artikel 30; EU:s AVMS-direktiv; GL 6 § och 12 §.

Läge vid programperiodens slut:

(a) Lagen om televisions- och radioverksamhet 19 §. (b) Lagen om televisions- och radioverksamhet (744/1998) 19 a § (27.8.2010/733) Syn- och hörselskadades tillgång till program. I uppföljningen för 2013 rapporterades: (a) Kommunikationsministeriet har beställt utredningen *Textning, referat och tolkning av TV-program* (publicerad i oktober 2012, uppdaterad 2009).

I uppföljningen för 2015 rapporterades: Under året har tjänsterna för talande textrensor diskuterats med Yle. Dessutom har kommunikationsministeriet i enlighet med regeringsprogrammet tillsatt en parlamentarisk arbetsgrupp som utvärderar Rundradions offentliga uppdrag. Arbetsgruppen inleder sitt arbete i januari 2016.

Kommentar: *Lagstiftningsåtgärder har vidtagits för att genomföra åtgärden. I utredningen som utarbetades 2012 beskrivs som bakgrund nuläget och produktionsmetoderna för tillgängliga tjänster och strukturomvandlingen som pågår i branschen beträffande produktionen av textning.*

Åtgärd 33: Tillgängligheten i kommunikationspolitiken förbättras: (a) indikatorer som mäter tillgänglighet uppgörs tillsammans med sakkunniga; (b) utvecklingen av tillgängligheten följs upp inom kommunikationspolitiken.

Ansvarsministerium: KM.

Tidtabell: Mätinstrumenten har tagits fram under år 2010, uppföljningen är kontinuerlig.

Finansieringsbehov: FoU-finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Indikatorer har tagits fram under år 2010, tagits i bruk från och med 2011.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 21, artikel 30; EU:s AVMS-direktiv.

Läge vid programperiodens slut:

(a) I anslutning till uppföljningsgruppen för tillgängliga kommunikationstjänster har det bildats en undergrupp som ska utreda indikatorer för ett tillgängligt informationssamhälle med utgångspunkt i utredningen från 2012. Arbetsgruppen för indikatorer för ett tillgängligt informationssamhälle överlämnade en halvtidsrapport till uppföljningsgruppen den 31 maj 2013. (b) Uppföljningsgruppen för tillgängliga kommunikationstjänster (se åtg. 23).

Publikationen Tillgänglighetsindikatorer för kommunikationstjänster gavs ut i december 2014 i kommunikationsministeriets publikationsserie (Kommunikationsministeriets publikationer 36/2014). Vid programperiodens slut 2015 rapporterades: (a) Planen är att utredningen om indikatorer ska uppdateras 2016. (b) Beredning pågår av ett åtgärdsprogram inom kommunikationsområdet för tillgängliga digitala tjänster 2016–2019.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 34: Röstningslokalernas tillgänglighet säkerställs med hjälp av anvisningar och uppföljning av förverkligandet. Anvisningar utfärdas och det förfarande säkerställs som föreskriver att röstning alltid i första hand sker på röstningsplatsen och röstning hemma är ett sekundärt arrangemang.

Ansvarsministerium: JM.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Klagomål som inlämnats till valförrättarna/kommunen/JM.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 12, artikel 19, artikel 21, artikel 29; GL 6 §, 14 §.

Läge vid programperiodens slut:

JM: Justitieministeriet informerar (2011) om riksdagsvalet på finskt och finlandssvenskt teckenspråk samt på lättläst språk och finansierar en valguide för synskadade. År 2012 hölls kommunval och samma riktlinjer för information tillämpades vid detta val. Justitieministeriet har tillsammans med olika samarbetspartner producerat valfilmer inför kommunvalet på ett språk som är lätt att förstå. I valanvisningarna till valmyndigheterna betonas röstningslokalernas tillgänglighet. Inga val hölls 2013. I anvisningarna för valet till Europaparlamentet 2014 beaktades precis som tidigare röstningslokalernas tillgänglighet. Även informationen om valet fortsatte enligt tidigare praxis vid valet till Europaparlamentet.

JM 2015: Justitieministeriet har precis som tidigare uppmärksammat tillgängligheten vid riksdagsvalet som hölls 2015. Vid riksdagsvalet 2015 undersökte riksdagens justitieombudsman röstningslokalernas tillgänglighet. Valanvisningarna utvärderas när justitieombudsmannen har lämnat sitt beslut i ärendet.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 35: Behoven hos personer med funktionsnedsättning beaktas i utvecklingen av elektronisk röstning. På så sätt kan möjligheterna förbättras för personer med funktionsnedsättning att rösta självständigt.

Ansvarsministerium: JM.

Tidtabell: Ärendet ska skrivas in i regeringsprogrammet. Finansieringsbehov: Öppet.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Öppet.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 19, artikel 21.

Läge vid programperiodens slut:

För 2011 rapporterades att justitieministeriet har mandat att följa upp den elektroniska röstningens internationella utveckling. Det skedde inga ändringar i detta mandat under 2012, så situationen torde ha varit densamma (baserat på det tidigare regeringsbeslutet): att justitieministeriet följer upp den elektroniska röstningens nationella utveckling. Det pågick inga projekt om införandet av elektronisk röstning. Under 2013 hade situationen förändrats. Den 15 november 2013 tillsatte

justitieministeriet en arbetsgrupp med uppgiften att bereda förslag om hur den kommunala rådgivande folkomröstningen kunde ordnas elektroniskt och hur möjligheten att internetrösta kunde tas i bruk vid valet. Den 20 december 2013 tillsatte justitieministeriet en parlamentarisk uppföljningsgrupp för utredning av internetröstning. Uppföljningsgruppens mandatperiod pågår fram till den 30 januari 2015. Avsikten är att beslut om ett eventuellt införande av internetröstning ska fattas under de kommande regeringsförhandlingarna på våren 2015. Införandet av internetröstning skulle kunna ge personer med funktionsnedsättning bättre möjligheter att rösta självständigt (JM).

JM 2015: Justitieministeriets arbetsgrupp för internetröstning avslutade sitt arbete våren 2015. Arbetsgruppen för internetröstning föreslog att internetröstning skulle testas vid förhandsröstningen till den kommunala rådgivande folkomröstningen. Enligt arbetsgruppen var det ännu inte lämpligt att ta i bruk internetröstning vid det allmänna valet. Beslutet om att eventuellt utveckla ett system som passar detta val och införa internetröstning fattas senare baserat på erfarenheter från separata försök. I slutet av november 2015 hade det ännu inte fattas något beslut om försök med internetröstning.

Kommentar: *Åtgärden har inte genomförts.*

Åtgärd 36: Det tillses att lagstiftning som gäller intressebevakning och intressebevakningspraxis på behörigt sätt ansluter sig till handikappolitiken.

Ansvarsministerium: JM. Andra centrala ministerier: SHM (ger vid behov stöd till JM för utredning av ärendet).

Tidtabell: Öppen. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Respons från funktionshindersorganisationerna.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 12, artikel 19, artikel 21, artikel 29; GL 6 §.

Läge vid programperiodens slut:

Behoven av att göra ändringar i lagen om förmyndarverksamhet utvärderades av en arbetsgrupp 2010 och arbetsgruppens förslag till lagändringar trädde i kraft den 1 maj 2011. Praxis för den allmänna intressebevakningen styrs med rekommendationerna och anvisningarna från justitieministeriets arbetsgrupp för utveckling av den allmänna intressebevakningen. År 2010 lät arbetsgruppen organisationer, bl.a. en företrädare för De Utvecklingsstördas Stödförbund, framföra sina åsikter om hur de särskilda behoven hos olika huvudmansgrupper bör beaktas i det praktiska arbetet. Utöver arbetsgruppens ställningstaganden behandlas aktuella frågor under ministeriets utbildning för intressebevakningspersonalen. I grundutbildningen utreds de grundläggande rättigheterna och därtill relaterade förpliktande bestämmelser och avtal samt diskuteras verksamhetens värderingar. Substansutbildningens ämnesområden är bl.a. handikappservicelagen och olika förmåner. Med hjälp av t.ex. arbetsgruppen utvecklar och sammanställer man principerna för god intressebevakningssed. Dessa åtgärder ingår i det kontinuerliga utvecklingsarbetet och utbildningarna genomförs varje år. Inga förändringar finns att rapportera från 2012–2015.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts. Funktionshindersorganisationerna har fått delge sina åsikter under processen, men det har inte genomförts någon mer omfattande responsenkät eller liknande.*

Åtgärd 37: Beredning av stärkandet av självbestämmanderätten för social- och hälsovårdens klienter och enhetliga bestämmelser för begränsande av den.

Ansvarsministerium: SHM. Andra centrala ministerier: JM.

Tidtabell: Genomförs under regeringsperioden 2011–2015. En ramlagstiftning om åtgärder inom social- och hälsovården är under beredning.

Finansieringsbehov: Behov av tilläggsfinansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Lagens ikraftträdande.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 12, artikel 19, artikel 21, Regeringsprogrammet 2007–2011.

Läge vid programperiodens slut:

SHM: Mandatperioden för arbetsgruppen för lagen om självbestämmanderätt upphörde den 28 februari 2014, regeringens proposition om lagen om självbestämmanderätt överlämnas sannolikt på våren 2014. Slutrapporten av arbetsgruppen för klientens självbestämmanderätt inom social- och hälsovården publicerades 2014. Regeringens proposition om M1 (den observationsremiss som avses i mentalvårdslagen) överlämnades i november 2013 (RP 199/2013 rd). Tidtabellen är öppen avseende rättspsykiatri. Beredningen av ett verkställande program för ikraftträdandet av lagen pågår vid Institutet för hälsa och välfärd.

2014: Regeringens proposition om lagen om självbestämmanderätt lämnades till riksdagen i augusti 2014. Lagförslaget hann inte behandlas i riksdagen före riksdagsvalet våren 2015 och före riksdagsbytet. Regeringens proposition om lagen bereds på nytt och överlämnas till den nya riksdagen hösten 2015.

2015: I oktober 2015 överlämnades regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (RP 96/2015 rd). I den föreslås att man gör de lagstiftningsändringar som krävs för ratificering av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. De föreslagna ändringarna handlar om stärkt självbestämmanderätt och minskad användning av begränsningsåtgärder inom specialomsorger, specialomsorger oberoende av en persons vilja och villkor för användningen av begränsningsåtgärder inom specialomsorger. Avsikten är att Finland ska deponera sitt ratifikationsinstrument när lagen har antagits och fastställts.

Enligt regeringspropositionen är avsikten att lagstiftningen om specialomsorger om personer med utvecklingsstörning i övrigt ska revideras i samband med ett reformprojekt som gäller socialvårdens speciallagstiftning om service för personer med funktionsnedsättning. Dessutom är avsikten att beredningen av totalreformen i fråga om stärkt självbestämmanderätt för socialvårdens klienter och för patienter och i fråga om villkor för begränsningsåtgärder ska fortsätta som ett separat projekt.

JM: Justitieministeriet ansvarar inte för projektet till någon del. Justitieministeriet, liksom övriga ministerier, deltar i beredningsarbetsgruppen (justitieministeriet kommentar i samband med uppföljningen för 2013).

Kommentar: *Åtgärden har inte genomförts. Ett lagstiftningsprojekt pågår.*

Åtgärd 38: Handikapptjänsternas kvalitet och tillgänglighet på lika villkor i olika delar av landet säkerställs, genomförandet av lagstiftningen följs upp och missförhållanden beivras (lag om service och stöd på grund av handikapp, lag angående specialomsorger om utvecklingsstörda).

Ansvarsministerium: SHM (Institutet för hälsa och välfärd resultatavtal/Uppföljning av kvaliteten av och tillgången till tjänster för personer med funktionsnedsättning).

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Utvecklingen av antalet planer för tjänster; antal klagomål och besvär över tjänsterna; förhållandet mellan positiva och negativa beslut om tjänster; separata utredningar där tjänsternas användare hörs.

Förpliktelse: Statsrådets redogörelse om handikappolitiken; FN-konventionen artikel 31; GL 6 §, 19.1 § och 19.3 §.

Läge vid programperiodens slut:

Den allmänna planeringen, styrningen och tillsynen av socialvården hör till social- och hälsovårdsministeriet, medan regionförvaltningsverken övervakar hur socialvården genomförs inom sina områden. Valvira lyder under social- och hälsovårdsministeriet och styr regionförvaltningsverkens verksamhet i syfte att förenhetliga deras verksamhetsprinciper, förfaringssätt och beslutspraxis. I början av 2012 avslutades Valviras program för tillsynen av boendeservice med heldygnsomsorg för personer med funktionsnedsättning.

Handikappservicens kvalitet och tillgänglighet på lika villkor säkerställs också i enlighet med resultatavtalet mellan social- och hälsovårdsministeriet och Institutet för hälsa och välfärd (THL). THL ansvarar bl.a. för att social- och hälsovårdsministeriet har tillgång till en tillräcklig kunskapsbas som stöd för styrningen och tillsynen av socialvården och handikappservicen. Vart tredje år gör THL en separat utredning om hur handikappservicen genomförs i kommunerna. I handboken för handikappservice betonas omständigheter som måste beaktas för att lagstiftningen ska kunna tillämpas enhetligt (SHM). Separata undersökningar av THL 2010 och 2013. Därtill har THL genomfört en enkät bland kommunerna hösten 2012 om minskad institutionsvård för personer med utvecklingsstörning (THL).

I uppföljningen för 2013 rapporterades: I anslutning till regeringens strukturpolitiska program (11/2013) inleds våren 2014 ett kommunförsök för att effektivisera modellerna för tillsyn (bl.a. granskningen av tillsynsprogrammen). År 2012 genomförde THL en kommunenkät om servicen för kommuninvånare med funktionsnedsättning (26/2013). I januari 2014 görs en separat utredning om verkställandet av handikappservicen (flyttades fram från 2013). I övrigt fortsätter arbetet enligt social- och hälsovårdsministeriets/THL:s resultatavtal med de åtgärder som rapporterats i tidigare uppföljning.

2015: Kommunförsöken inleddes den 1 januari 2015 och pågår fram till den 31 december 2016. Handboken för handikappservice som upprätthålls av THL är ett av social- och hälsovårdsministeriets centrala styrmedel och är avsedd för yrkesfolk inom branschen. Handboken utvecklas utifrån de synpunkter som kommer in. THL förbättrar kunskapsbasen för handikappservice. Innehållet i den separata utredningen av handikappservicen uppdaterades och nästa utredning gäller år 2016. Kommunförsöken fortsätter.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 39: Verkställandet av personlig assistans regleras hos kommunerna, i synnerhet fästs uppmärksamhet vid utveckling av assistansens innehåll och arrangemang (lag om service och stöd på grund av handikapp, personlig assistans).

Ansvarsministerium: SHM (Institutet för hälsa och välfärd resultatavtal).

Tidtabell: Fortløpande. Finansieringsbehov: Inget behov av tilläggfinansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Den elektroniska handboken för handikappservice.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 10, artikel 14, artikel 16, artikel 17, artikel 18, artikel 19, artikel 20, artikel 22; Statsrådets redogörelse om handikappolitiken.

Läge vid programperiodens slut:

Styrning enligt social- och hälsovårdsministeriets och THL:s resultatavtal med hjälp av bl.a. Handboken för handikappservice (www.handbokforhandikappservice.fi), Innobyens nätverksverkstäder och THL:s övriga utvecklingsarbete. God praxis görs tillgänglig genom Handboken för handikappservice. Materialet om personlig assistans uppdateras kontinuerligt i handboken. THL:s team för funktionshinder och samhället deltar varje år i dagarna för personlig assistans (Henkilökohtaisen avun päivät). I uppföljningen för 2013 rapporterades: År 2012 genomförde THL en kommunenkät om servicen för kommuninvånare med funktionsnedsättning (26/2013), I januari 2014 görs en separat utredning om verkställandet av handikappservicen (flyttades fram från 2013). I slutet av 2013 färdigställdes THL:s undersökning om hur ändringarna som gjordes i handikappservicelagen 2009 har påverkat klientantalet och kostnaderna (Tutkimus vuoden 2009 vammaispalvelulain muutosten vaikutuksista asiakasmääriin ja kustannuksiin). I övrigt fortsätter arbetet enligt social- och hälsovårdsministeriets/THL:s resultatavtal med de åtgärder som rapporterats i tidigare uppföljning.

2015: Handboken för handikappservice är det mest centrala styrmedlet. Arbetsgruppen för revidering av handikappstiftningen har gett förslag om bl.a. hur personlig assistans bör ordnas.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 40: Kommunerna ges anvisningar om hur planering av tjänster ska genomföras i enlighet med handikappservicelagen (lag om service och stöd på grund av handikapp).

Ansvarsministerium: SHM (Institutet för hälsa och välfärd resultatavtal).

Tidtabell: Fortløpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Utvecklingen av antalet planer för tjänster; ett instrument som tagits fram för insamling av information som fortsättning på projektet Tikesos.

Förpliktelse: Statsrådets redogörelse om handikappolitiken; handikappservicelagen.

Läge vid programperiodens slut:

Styrning enligt social- och hälsovårdsministeriets och THL:s resultatavtal med hjälp av bl.a. Handboken för handikappservice, Innobyns nätverksverkstäder och THL:s övriga utvecklingsarbete. Utvecklingen av antalet serviceplaner följs upp genom en separat utredning av THL. Planeringen av utredningen inleds hösten 2012 och uppföljningen genomförs i början av 2013. Planeringen av tjänster och serviceplanen har tagits upp på THL:s seminarium om handikappservice (Vammaispalvelujen neuovottelupäivät) och på Innobyns verkstäder. Inom THL:s IT-projekt Tikesos har man beskrivit elektroniska modeller för serviceplaner (THL).

År 2012 genomförde THL en kommunenkät om servicen för kommuninvånare med funktionsnedsättning (26/2013), I januari 2014 gjordes en separat utredning om verkställandet av handikappservicen (flyttades fram från 2013). I övrigt fortsätter arbetet enligt social- och hälsovårdsministeriets/THL:s resultatavtal med de åtgärder som rapporterats i tidigare uppföljning.

2015: Den nya socialvårdslagen förstärker lagstiftningen om tjänsterna. Handboken för handikappservice är det centrala styrmedlet.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

3 Byggd miljö (åtg. 41–48)

Åtgärd 41: Principerna om planering som lämpar sig för alla beaktas då lagstiftningen utvecklas och harmonisering av tillgänglighetstolkningarna främjas i enlighet med målsättningen för lagstiftningen.

Ansvarsministerium: MM.

Tidtabell: 2010–2015 som en del av myndighetsarbetet i anslutning till byggnadsbestämmelser och annan styrning av byggnadsverksamheten.

Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Ja/nej vid förnyande av ifrågavarande byggnadsbestämmelser och anvisningar. I uppföljningen för 2015 har FM rapporterat: Senatfastigheter har ingått ett samarbetsavtal med Kynnys ry och inom ramen för avtalet kan man beställa tillgänglighetskartläggningar. Senatfastigheters experter har ordnat utbildning i tillgänglighetsfrågor.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 19; EU:s jämlikhetsdirektiv (under beredning).

Läge vid programperiodens slut:

Just nu kartläggs behoven av ändringar i del F1 Hinderfri byggnad i Finlands byggbestämmelsesamling. Ändringsarbetet påbörjas 2014. I förslaget från arbetsgruppen för programmet för att förbättra äldres boende finns en åtgärd om att granska och förtydliga bestämmelserna om tillgängligheten i småhus. Programmet är under beredning.

I uppföljningen för 2013 rapporterades: I april 2013 utfärdades Statsrådets principbeslut om program för att förbättra äldres boende 2013–2017. Inom programmet tillgänglighetsanpassas småhus bättre vid nybyggnation. Arbetet med att

förnya alla byggbestämmelser som rör tillgänglighet (F1 Hinderfri byggnad, F2 Säkerhet vid användning av byggnad och G1 Bostadsplanering) ska påbörjas samtidigt hösten 2014 (MM).

2014: Arbetet med att förnya alla byggbestämmelser som rör tillgänglighet (F1 Hinderfri byggnad, F2 Säkerhet vid användning av byggnad och G1 Bostadsplanering) ska påbörjas samtidigt våren 2015.

2015: Beredningen av en förordning och anvisningar om tillgängligt byggande inleddes hösten 2015. Utkastet färdigställs våren 2016. Samtidigt bereds en förordning och anvisningar om säkerheten vid användningen av byggnader.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts. Enligt en bedömning baserad på mätarna för uppföljningen har åtgärden ännu inte slutförts.*

Åtgärd 42: Målen för tillgänglighet inom nyproduktion effektiviseras på alla förvaltningsområden.

Ansvarsministerium: Alla ministerier till de delar deras eget förvaltningsområde berörs, inom ramen för till buds stående medel (bland annat finansierings- och styrmedel).

Tidtabell: 2010–2015 och framöver.

Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Tillgänglighet som kriterium.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 19; EU:s jämlikhetsdirektiv (under beredning).

Läge vid programperiodens slut:

JM: Åtgärderna som delvis infaller 2010–2011 har motiverats med kraven i EU:s nya likabehandlingsdirektiv. Man måste dock ta hänsyn till att EU:s nya likabehandlingsdirektiv ännu inte har utfärdats, utan förhandlingarna om direktivet pågår fortfarande i Europeiska unionens råd. Åtgärderna har genomförts på bästa möjliga sätt och nya åtgärder planeras inte för närvarande.

UKM: I de gemensamma målen i avtalen mellan undervisnings- och kulturministeriet och högskolorna för 2013–2016 har det inskrivits att högskolorna ska vara tillgängliga arbets- och studiemiljöer. Fastighetsfrågorna ansvarar högskolorna själva för. I projekt för anläggning av kulturlokaler har sökande instruerats att ta hänsyn till tillgängligheten och till ansökan ska bifogas en redogörelse för hur personer med funktionsnedsättning beaktas som användare av lokalerna. Undervisnings- och kulturministeriet stödjer byggandet av ungdomslokaler och motsvarande samt ungdomscentra. I dessa måste tillgängligheten beaktas.

IM: Tillgängligheten beaktas som ett kriterium vid upphandlingar. Frågan övervägs alltid från fall till fall och beaktas i fastställandet av upphandlingsobjektet (till exempel ergonomi, hjälpmedel och räckan).

FM: Senatfastigheter har tagit fram en tillgänglighetsstrategi för det statliga bostadsbeståndet för 2008–2011. Senatfastigheter har ingått ett samarbetsavtal med Kynns ry och inom ramen för avtalet kan man beställa tillgänglighetskartläggningar. Senatfastigheters experter har ordnat utbildning i tillgänglighetsfrågor. I intervjun 2013 framkom det att inomhusluften nu är det största problemet.

FM 2015: Senatfastigheter har fortsatt sitt programmatiska tillgänglighetsarbete bl.a. genom regelbunden utbildning.

UM: I nybyggnadsprojekt beaktar utrikesministeriet möjligheten för personer med nedsatt rörlighet att enkelt utföra ärenden i de nya lokalerna samt att använda sanitetsutrymmena (tillgängliga toaletter) avsedda för kunder. Projekten finansieras med anslagen för husbyggnad. 2014: Utrikesministeriet har angett samma lägesinformation i uppföljningen.

MM: Miljöministeriet och Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet genomför i samarbete med aktörer i branschen ett riksomfattande hissprojekt 2012–2017. Projektet främjar byggandet av hissar i äldre flervåningshus. 2013: Hösten 2013 startade miljöministeriet projektet Tehokas ja kestävä esteetön asuntorakentaminen (Effektivt och hållbart byggande av tillgängliga bostäder), som syftar till att utreda hur man kan uppnå en god tillgänglighetsnivå till rimliga kostnader. Det övriga byggandet uppfyller redan dagens krav på tillgängligheten i nyproduktion. Som en frivillig rekommendation kan man göra mer än vad lagen kräver.

MM 2014: Utredningen blev klar i december 2014.

MM 2015: I regeringsprogrammet 2015 står det: ”Inom bostadsproduktionen förutsätts det att endast en viss andel av bostäderna i nya hus är bostäder med full tillgänglighet.” Riktlinjer för tillämpningen av denna punkt utstakas i beredningen av tillgänglighetsförordningen.

ANM 2014: Ingår inte i arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 43: Renovering av lokalteter med dålig tillgänglighet inom olika förvaltningsområden.

Ansvarsministerium: Alla ministerier då det gäller deras eget förvaltningsområde.
Tidtabell: 2010–2020, gemensam tidtabell för alla förvaltningsområden (lokaliteterna kartläggs ur tillgänglighetsperspektiv; renovering planerligt och etappvis).

Finansieringsbehov: Utredds.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Uppföljning av renoveringsbyggandet.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9; F1-bestämmelserna.

Läge vid programperiodens slut:

Senatfastigheter har ett program som förutsätter att en tillgänglighetskartläggning görs i de viktigaste objekten och att brister som upptäcks vid den åtgärdas.

JM: Ministeriet bedriver främst verksamhet i statens lokaler, som renoverades på 2000-talet. Det finns inga betydande brister i tillgängligheten. Ministeriet gjorde en tillgänglighetskartläggning 2011. De centrala ämbetsverken och Justitieförvaltningsavdelningen ansvarar för att styra verksamheten inom förvaltningsområdet även när det gäller fastighetsfrågor. I uppföljningen för 2013: Åtgärderna har genomförts på bästa möjliga sätt och nya åtgärder planeras inte för närvarande.

UKM: I de gemensamma målen i avtalen mellan undervisnings- och kulturministeriet och högskolorna för 2013–2016 har det inskrivits att högskolorna ska vara tillgängliga arbets- och studiemiljöer. Fastighetsfrågorna ansvarar

högskolorna själva för. I projekt för anläggning av kulturlokaler har sökande instruerats att ta hänsyn till tillgängligheten och till ansökan ska bifogas en redogörelse för hur personer med funktionsnedsättning beaktas som användare av lokalerna. Undervisnings- och kulturministeriet stödjer byggandet av ungdomslokaler och motsvarande samt ungdomscentra. I dessa måste tillgängligheten beaktas.

IM: Tillgängligheten har beaktats vid renoveringen av lokalerna på Kyrkogatan 12. Lokalerna på Högbergsgatan 21 (Staben för gränsbevakningsväsendet) renoveras med beaktande av tillgänglighetsaspekter. 2014 och 2015: Tillgängligheten beaktas i lokalprojektet på Kyrkogatan 12.

SHM: Senatfastigheter har ett program som förutsätter att en tillgänglighetskartläggning görs i de viktigaste objekten och att brister som upptäcks vid den åtgärdas. 2013: Inga förändringar. 2014: Inga förändringar.

FM: Ministerierna måste beakta tillgängligheten i sina egna byggnadsprojekt. Senatfastigheter har tagit fram en tillgänglighetsstrategi för det statliga bostadsbeståndet för 2008–2011. I uppföljningsintervjun för 2013 uppgav man att centraliseringen av expertisen har inletts och att arbetet fortsätter.

UM: Utrikesministeriets fastighetsenhet försöker att i samband med renovering av fastigheter säkerställa att även personer med nedsatt rörlighet kan röra sig obehindrat i lokalerna genom att göra ändringar i konstruktionerna, t.ex. lokalernas entréer. I samband med större renoveringsprojekt byggs även en s.k. tillgänglig toalett i lokalerna, om en sådan inte redan finns. Tillgängliga toaletter har byggts och byggs i samband med bl.a. renoveringen av kansliet i Paris och projektet med det gemensamma kansliet i Bryssel. Projekten finansieras med anslagen för husbyggnad. 2014: Utrikesministeriet har angett samma lägesinformation i uppföljningen.

ANM: Ett nationellt lokal- och arbetsmiljökoncept för TE-tjänsterna har utarbetats i samarbete med arbets- och näringsministeriet och Senatfastigheter. Ett pilotprojekt genomförs på arbets- och näringsbyrån i Villmanstrand. Konceptet innebär att arbets- och näringsbyråernas lokaler är tillgängliga i enlighet med byggbestämmelserna. Rullstolsburna och deras assistenter beaktas i planeringen av lokaler och inredning. Principerna i lokalkonceptet ska iaktas vid alla förändringar av arbetsmiljön och i förändringarnas förundersökning, projektplanering och planering av genomförandet. Om det inte ska genomföras några förändringar av utrymmena på ett kontor ska konceptet nyttjas till tillämpliga delar i utvecklingen av den nuvarande planlösningen och de befintliga funktionerna. 2013: Inget nytt att rapportera, pilotprojektet pågår. Lokalkonceptet har utarbetats och principerna för det ska iaktas i alla projekt där utrymmena ska förändras. 2014: Inget nytt att rapportera, lokalerna är tillgängliga.

MM: Miljöministeriets kommande lokal (Alexandersgatan 7) började renoveras hösten 2013 i enlighet med tillgänglighetsprincipen (uppföljning 2013). Blir klart i början av 2015. 2014: Renoveringen av miljöministeriets kommande lokal (Alexandersgatan 7) blir klar våren 2015. Vid renoveringen har man sett till att rummen och passagerna är tillgängliga.

2015: I maj 2015 flyttade miljöministeriet in i de nyrenoverade, tillgängliga lokalerna.

Kommentar: Genomförandet av åtgärden har inletts i de olika förvaltningsområdena. Ombyggnadsprojekt har genomförts och pågår.

Åtgärd 44: Ibruktagande av metoder enligt principerna om planering som lämpar sig för alla främjas i renoveringsbyggandet.

Ansvarsministerium: MM.

Tidtabell: 2010–2015. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Projekt och åtgärder ja/nej.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9.

Läge vid programperiodens slut:

Man fortsätter att förbättra informationen och myndighetsanvisningarna om ombyggnadsarbeten (t.ex. Korjaustieto.fi), där principen om universellt utformad planering framhålls. Förslaget om programmet för att förbättra äldres boende innefattar flera åtgärder som förbättrar tillgängligheten i det befintliga bostadsbeståndet, bl.a. bidrag, finansiering, byggandet av hissar, god praxis, anvisningar och rådgivning i anslutning till tillgänglighetsreparationer. I uppföljningen för 2013 rapporterades: Man fortsätter att förbättra informationen och myndighetsanvisningarna om ombyggnadsarbeten (t.ex. Korjaustieto.fi), där principen om universellt utformad planering framhålls. Programmet för att förbättra äldres boende innefattar flera åtgärder som förbättrar tillgängligheten i det befintliga bostadsbeståndet, bl.a. bidrag, finansiering, byggandet av hissar, god praxis, anvisningar och rådgivning i anslutning till tillgänglighetsreparationer. Miljöministeriet och Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet (ARA) genomför i samarbete med aktörer i branschen ett riksomfattande hissprojekt 2012–2017, www.hissiin.fi. Projektet främjar byggandet av hissar i äldre flervåningshus. Punk 7.2 i Programmet för att förbättra äldres boende 2013–2017 handlar om att bostadsaktiebolagen ska ta in tillgänglighetsreparationer i sina långsiktiga underhållsplaner och bedömningar av husets skick (MM).

2015: I regeringsprogrammet 2015 står det: ”Reparation av en byggnad, ändring av dess användningsändamål eller grundlig renovering av den gör inte att sådana skyldigheter som gäller nybyggnation, t.ex. i fråga om tillgänglighet och ljudisolering, blir aktuella.” Riktlinjer för tillämpningen av denna punkt utstakas i beredningen av tillgänglighetsförordningen. Miljöministeriet och Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet genomför i samarbete med aktörer i branschen ett riksomfattande hissprojekt 2012–2017. År 2015 kommer hela 270 hissar att installeras i äldre flervåningshus.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts.*

Åtgärd 45: Utveckling och användning av kartläggning för tillgänglighet främjas.

Ansvarsministerium: MM. Andra centrala ministerier: SHM.

Tidtabell: 2010–2015.

Finansieringsbehov: FoU och annan eventuell finansiering (MM); ingen separat finansiering (SHM).

Mätare för uppföljning, indikatorer: Projekt/åtgärder ja/nej.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9.

Läge vid programperiodens slut:

MM: Som en åtgärd i programmet för att förbättra äldres boende föreslog beredningsgruppen att man skulle inleda ett utvecklingsprojekt för bedömning och klassificering av tillgängligheten. I uppföljningen för 2013 rapporterades: Åtgärd 7.3 i Programmet för att förbättra äldres boende: Det ska utvecklas metoder för att bedöma tillgänglighet och säkerhet i bostäder och införas en tillgänglighetsklassificering. I intervjun med miljöministeriet framfördes dessutom att ministeriet och Pientaloteollisuus ry arbetar med att ta fram en rekommendation om tillgängliga småhus (MM).

MM 2015: Åtgärd 7.3 i Programmet för att förbättra äldres boende: Det ska utvecklas metoder för att bedöma tillgänglighet och säkerhet i bostäder och införas en tillgänglighetsklassificering. Ännu ej genomförd.

SHM: Senatfastigheter ett program som förutsätter att en tillgänglighetskartläggning ska göras i de viktigaste objekten. Inga ändringar för social- och hälsovårdsministeriets del i uppföljningen för 2013 (SHM). 2014: Inga förändringar. 2015: Institutet för hälsa och välfärd har publicerat en handbok om insamlingen av tillgänglighetsinformation för uträttandet av ärenden vid social- och hälsovårdsenheterna. Avsikten är att klassificeringen ska publiceras i Institutet för hälsa och välfärds kodserver. I social- och hälsovårdsministeriets statligt finansierade projekt krävs i fortsättningen en tillgänglighetsutredning för att understöd ska beviljas.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts.*

Åtgärd 46: Statsrådets principbeslut om renoveringsbyggande enligt principerna för planering som lämpar sig för alla verkställs.

Ansvarsministerium: MM.

Tidtabell: Fortlöpande.

Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering, samarbete med övriga aktörer.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Projekt/åtgärder ja/nej.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9; EU:s jämlikhetsdirektiv (under beredning); renoveringsbyggandets strategi och plan för genomförande.

Läge vid programperiodens slut:

Miljöministeriet har gjort en övergripande utredning om tillgänglighet, hinder och utvecklingsbehov i byggd miljö. Utredningen har använts bl.a. i programmet för att förbättra äldres boende. I uppföljningen för 2013 rapporterades: Programmet för att förbättra äldres boende innehåller flera ombyggnadsåtgärder som ökar tillgängligheten. Miljöministeriet driver tillsvidare webbtjänsten www.korjaustieto.fi (MM).

Programmet för att förbättra äldres boende innehåller flera ombyggnadsåtgärder som ökar tillgängligheten. I beredningen av förordningen om tillgängligt byggande fäster man särskild uppmärksamhet vid hur bestämmelserna tillämpas vid ombyggnad.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 47: Tillgängligheten och säkerheten hos de lokaliteter som ska anskaffas säkerställs (upphandlingslagen, god praxis).

Ansvarsministerium: Alla ministerier till den del deras eget förvaltningsområde berörs.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Öppet.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 19.

Läge vid programperiodens slut:

UKM: I de gemensamma målen i avtalen mellan undervisnings- och kulturministeriet och högskolorna för 2013–2016 har det inskrivits att högskolorna ska vara tillgängliga arbets- och studiemiljöer. Fastighetsfrågorna ansvarar högskolorna själva för. I projekt för anläggning av kulturlokaler har sökande instruerats att ta hänsyn till tillgängligheten och till ansökan ska bifogas en redogörelse för hur personer med funktionsnedsättning beaktas som användare av lokalerna.

2013: I de gemensamma målen i avtalen mellan undervisnings- och kulturministeriet och högskolorna för 2013–2016 har det inskrivits att högskolorna ska vara tillgängliga arbets- och studiemiljöer. Fastighetsfrågorna ansvarar högskolorna själva för. I projekt för anläggning av kulturlokaler har sökande instruerats att ta hänsyn till tillgängligheten och till ansökan ska bifogas en redogörelse för hur personer med funktionsnedsättning beaktas som användare av lokalerna. Undervisnings- och kulturministeriet stödjer byggandet av ungdomslokaler och motsvarande samt ungdomscentra. I dessa måste tillgängligheten beaktas.

JM: 2013: Åtgärderna har genomförts på bästa möjliga sätt och nya åtgärder planeras inte för närvarande.

IM: Beaktades i polishuskonceptet som blev färdigt 2011 och i konceptets planeringsdel. Beaktas i upphandlingsförfarandet. 2014 och 2015: Tillgängligheten beaktas i lokalprojektet på Kyrkogatan 12.

UM: Tillgänglighet och andra omständigheter har beaktats i upphandlingar även i genomförandet av externaliserade tjänster, till exempel i Rysslands och Ukrainas visumcenter. 2014: Tillgänglighet och andra omständigheter har beaktats i upphandlingar även i genomförandet av externaliserade tjänster, till exempel i Rysslands och Ukrainas visumcenter. 2015: Tillgänglighet och andra omständigheter har beaktats i upphandlingar även i genomförandet av externaliserade tjänster, till exempel i Rysslands och Ukrainas visumcenter. Tillgängligheten har beaktats i genomförandet av externaliserade tjänster, till exempel i alla Finlands visumcenter för att säkerställa att alla kan ansöka om visum obehindrat. I externaliseringsavtalen har tillgänglighet i entréer och passager beaktats genom avtalstexter och auditering.

Tillgängligheten har beaktats i genomförandet av externaliserade tjänster, till exempel i alla Finlands visumcenter för att säkerställa att alla kan ansöka om visum obehindrat.

ANM: Ett nationellt lokal- och arbetsmiljökoncept för TE-tjänsterna har utarbetats i samarbete med arbets- och näringsministeriet och Senatfastigheter. Ett pilotprojekt genomförs på arbets- och näringsbyrån i Villmanstrand. Konceptet innebär att arbets- och näringsbyråernas lokaler är tillgängliga i enlighet med byggbestämmelserna. Rullstolsburna och deras assistenter beaktas i planeringen av lokaler och inredning. Principerna i lokalkonceptet ska iaktas vid alla förändringar av arbetsmiljön och i

förändringarnas förundersökning, projektplanering och planering av genomförandet. Om det inte ska genomföras några förändringar av utrymmena på ett kontor ska konceptet nyttjas till tillämpliga delar i utvecklingen av den nuvarande planlösningen och de befintliga funktionerna. 2013: se ovan (punkt 43 i tabellen). 2014: Inget nytt att rapportera.

MM: Vid renoveringen av miljöministeriets kommande lokaler (Alexandersgatan 7) kommer tillgängligheten i den äldre byggnaden att förbättras. Entréerna och de viktigaste passagerna planeras så att de blir tillgängliga och nya wc-utrymmen som lämpar sig för personer med nedsatt rörelseförmåga byggs på våningsplanen. 2013: Miljöministeriets kommande lokaler (Alexandersgatan 7) började renoveras på hösten 2013. Under renoveringen kommer tillgängligheten i den äldre byggnaden att förbättras. Entréerna och de viktigaste passagerna planeras så att de blir tillgängliga och nya wc-utrymmen som lämpar sig för personer med nedsatt rörelseförmåga byggs på våningsplanen. 2014: Renoveringen av miljöministeriets kommande lokaler (Alexandersgatan 7) blir klar våren 2015. Under renoveringen har tillgängligheten i den äldre byggnaden förbättrats. Entréerna och de viktigaste passagerna har gjorts tillgängliga och nya wc-utrymmen som lämpar sig för personer med nedsatt rörelseförmåga har byggts på våningsplanen. MM 2015: I maj 2015 flyttade miljöministeriet in i de nyrenoverade, tillgängliga lokalerna.

SHM 2015: Social- och hälsovårdsministeriet rekommenderar att Institutet för hälsa och välfärds tillgänglighetsinformation för uträttandet av ärenden tillämpas vid nybyggnation och renoveringsarbeten inom social- och hälsovården.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 48: Jämlikhetsperspektivet beaktas då anvisningar uppgörs för fastigheter och lokaliteter.

Ansvarsministerium: MM (JM, EU:s jämlikhetsdirektiv (under beredning).

Andra centrala ministerier: Alla ministerier till den del deras eget förvaltningsområde berörs.

Tidtabell: Från och med direktivets ikraftträdande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Öppet.

Förpliktelse: EU:s jämlikhetsdirektiv (under beredning); FN-konventionen artikel 9.

Läge vid programperiodens slut:

MM: Beredningen av EU:s likabehandlingsdirektiv följs upp och kommenteras genom justitieministeriet.

JM: Förhandlingarna om det nya likabehandlingsdirektivet fortsätter i rådet. Justitieministeriet samordnar förhandlingarna. Åtgärden som rapporterades i uppföljningen för 2013 har genomförts på bästa möjliga sätt och någon ny åtgärd planeras inte för närvarande.

SHM 2015: Social- och hälsovårdsministeriet har utarbetat en handbok om riskhantering och säkerhetsplanering för social- och hälsovårdsenheterna (2011:15) och en handbok om risker och säkerhet ämnad för socialvårdens enheter och service som tillhandahålls hemma.

Kommentar: *Åtgärden har inte genomförts.*

4 Trafiktjänster (åtg. 49–55)

Åtgärd 49: Den tekniska tillgängligheten till kollektivtrafikmedlen förbättras genom att de tekniska bestämmelser verkställs som definierats i samfundslagstiftningen samt att de utvecklings- och tillsynsåtgärder i järnvägs- och busstrafiken beaktas som utgår från nationella behov.

Ansvarsministerium: KM/Trafiksäkerhetsverket Trafi. Andra centrala ministerier: JM.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Uppföljningen genomförs i samband med uppföljningen av samfundslagstiftningen.

Förpliktelse: Direktivet om nya bussars konstruktion; kommissionens tekniska specifikationer avseende direktivet om driftskompatibiliteten inom järnvägssystemet; GL 6 §, GL 9 §; FN-konventionen artikel 20.

Läge vid programperiodens slut:

KM: De tekniska bestämmelserna för järnvägstrafiken har verkställts (Trafis ansvar och tillsyn) (KM).

JM: Förhandlingarna om det nya likabehandlingsdirektivet fortsätter i rådet. Justitieministeriet samordnar förhandlingarna. Inga förändringar att rapportera i uppföljningen för 2013 (JM).

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 50: Tillgängligheten och mångsidigheten i informationen om kollektivtrafiken utvecklas för säkerställande av tillgängligheten av alla trafikmedel på ett sådant sätt som samfundslagstiftningen förutsätter (bland annat utrop, informationstavlor och skyltning) och nationella utvecklings- och övervakningsbehov beaktas.

Ansvarsministerium: KM/förvaltningsområdet.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Uppföljningen genomförs i samband med uppföljningen av samfundslagstiftningen.

Förpliktelse: Samfundslagstiftningen; FN-konventionen artikel 9, artikel 18, artikel 19, artikel 20, artikel 21; Statsrådets redogörelse om handikappolitiken; GL 6 §, GL 9 §.

Läge vid programperiodens slut:

Tillgängligheten i informationen om kollektivtrafiken främjas på ett sådant sätt som förutsätts i EU-förordningarna om passagerares rättigheter (Trafis ansvarar för tillsynen av förordningarna) (KM).

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 51: De rättigheter som gäller flygtrafiken och fungerande assistans säkerställs på nationell nivå; verkställande och koordinering som gäller förordningen om flygpassagerare med funktionsnedsättningar. Hur assistansen förverkligas i praktiken följs även på nationell nivå.

Ansvarsministerium: KM (Trafik, Konsumentverket). Andra centrala ministerier: JM.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Uppföljningen genomförs i samband med uppföljningen av samfundslagstiftningen.

Förpliktelse: EG:s förordning om rättigheter för flygresenärer med funktionsnedsättning; FN-konventionen artikel 18, artikel 19, artikel 20; GL 6 §, 9 §.

Läge vid programperiodens slut:

KM: Trafik ansvarar för att utöva tillsyn och hantera klagomål beträffande rättigheterna för passagerare med funktionsnedsättning och affärsresenärer (övriga rättigheter: tillsyn Konsumentmyndigheterna och klagomål Konsumenttvistenämnden).

JM: Förhandlingarna om det nya likabehandlingsdirektivet fortsätter i rådet. Justitieministeriet samordnar förhandlingarna. Inga förändringar finns att rapportera för 2013.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 52: Fungerande rättigheter och tillgång till assistans som gäller busstrafik säkerställs på nationell nivå. Förverkligandet av förordningen om passagerarnas rättigheter inom busstrafiken följs upp även på nationell nivå.

Ansvarsministerium: KM och JM (I förordningen har ansvarsinstans bestämts. KM ansvarar för beredning av ifrågavarande lagstiftning, men är inte tillsynsmyndighet.)

Andra centrala ministerier: SHM.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Uppföljningen genomförs i samband med uppföljningen av samfundslagstiftningen.

Förpliktelse: EU:s förordning om passagerares rättigheter vid busstransport: rätt att resa, skyldighet att assistera; reformen av kollektivtrafiklagen (tillgänglighet måste beaktas vid konkurrensutsättning); FN-konventionen artikel 18, artikel 19, artikel 20; GL 6 §, 9 §.

Läge vid programperiodens slut:

KM: Beredningen av verkställandet av förordningen har inletts (samarbete med funktionshindersorganisationerna, trafikidkarna m.fl.). Konsumentombudsmannen och Trafik ansvarar för tillsynen. Konsumenttvistenämnden och Trafik hanterar klagomål.

JM: Förhandlingarna om det nya likabehandlingsdirektivet fortsätter i rådet. Justitieministeriet samordnar förhandlingarna. Inga förändringar att rapportera för 2013.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 53: Att personer med funktionsnedsättning och rörelsehinder kan använda järnvägarnas passagerartrafiktjänster säkerställs i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning om järnvägars ansvar. Förverkligandet av förordningen följs även på nationell nivå och målsättningen är förutom förverkligandet av rättigheterna enligt förordningen att bättre praxis som varit rådande innan den trädde i kraft inte försvagas.

Ansvarsministerium: JM. Andra centrala ministerier: KM.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Respons som inkommit till övervakningsmyndigheterna om hur rättigheterna i praktiken har förverkligats för personer med funktionsnedsättning och rörelsehinder.

Förpliktelse: Förordningen om järnvägars ansvar (EG): rätt att resa, skyldighet att assistera; FN-konventionen artikel 18, artikel 19, artikel 20; GL 6 §, 9 §; VR:s anvisningar för järnvägsresor för resenärer med funktionsnedsättning och rörelsehinder (VR:s hemsidor – finns ej i tryckt form på svenska).

Läge vid programperiodens slut:

KM: Beredningen av verkställandet av förordningen har inletts (samarbete med funktionshindervisorganisationerna, trafikidkarna m.fl.) (kommunikationsministeriet är ansvarigt ministerium).

JM: I uppföljningen för 2013: inga förändringar.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 54: De rättigheter som gäller sjötrafiken och fungerande assistans säkerställs på nationell nivå; verkställande och koordination av förordningen ((kommissionens förslag till förordning av Europaparlamentet och rådet om rättigheter för passagerare i havs- och insjötrafik). Hur förordningen verkställs i praktiken följs även på nationell nivå.

Ansvarsministerium: KM. Andra centrala ministerier: JM.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Uppföljningen genomförs i samband med uppföljningen av samfundslagstiftningen.

Förpliktelse: EU:s förordning om passagerares rättigheter vid resor till sjöss och på inre vattenvägar: rätt att resa, skyldighet att assistera; FN-konventionen artikel 18, artikel 19, artikel 20; GL 6 §, 9 §.

Läge vid programperiodens slut:

KM: Beredningen av verkställandet av förordningen har inletts (samarbete med funktionshindersorganisationerna, trafikidkarna m.fl.) Konsumentombudsmannen och Trafi ansvarar för tillsynen. Konsumenttvistenämnden och Trafi hanterar klagomål.

JM: I uppföljningen för 2013: Inga förändringar.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 55: Taxitjänsternas tillgänglighet och säkerhet vidareutvecklas så att de lämpar sig även för personer med funktionsnedsättning: (a) för tillståndsmyndigheterna utfärdas instruktioner för uppnående av målen; (b) den nya lagen om utbildning av taxichaufförer sätts i kraft; (c) konsekvenserna av den nya förordningen om tillgängligheten i taxifordon beträffande säkerheten för en person som färdas i rullstol följs upp.

Ansvarsministerium: KM (för ikraftsättandet av lagen för utbildningens del ansvarar trafiksäkerhetsverket Trafi som inledde sin verksamhet på förvaltningsområdet 1.1.2010).

Tidtabell: Fortløpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Utrede.

Förpliktelse: Lagen om taxitrafik; KM:s förordning om kvalitetskraven på tillgängligheten i fordon som används i taxitrafiken; FN-konventionen artikel 18, artikel 19, artikel 20; GL 6 §, 9 §.

Läge vid programperiodens slut:

a) normalt samarbete mellan närings- trafik- och miljöcentralerna och kommunikationsministeriet, även resultatstyrning vid NTM-centralerna genomförs, b) lagen om utbildning av taxichaufförer har trätt i kraft c) se punkt a).

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts. Mätarna för uppföljning har inte angetts.*

5 Utbildning och studier (åtg. 56–70)

Åtgärd 56: Konsekvenserna av eventuella ändringar av lagen om grundutbildning och reformen av statsandelssystemet för kvaliteten av och tillgången till undervisning och stödtjänster för barn och unga med funktionsnedsättning följs upp och utvärderas.

Ansvarsministerium: UKM. Andra centrala ministerier: FM

Tidtabell: Målet är att ändringarna i lagen om grundläggande utbildning ska sättas i kraft på hösten 2010.

Finansieringsbehov: Enligt RP 109/2009 föranleds inga tilläggskostnader.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Genom utredning.

Förpliktelse: Strategi för specialundervisningen; FN-konventionen artikel 24; GL 16 §.

Läge vid programperiodens slut:

I slutet av januari 2014 lämnade undervisnings- och kulturministeriet en redogörelse till riksdagen om hur elevens rätt att få särskilt stöd uppfylls: *Stöd för lärande och välbefinnande. Redogörelse för hur stödet i tre steg verkställs.*

Undervisnings- och kulturministeriet tillsatte en grupp med flera sektioner som under perioden 1 april 2015–30 juni 2017 ska utveckla det krävande särskilda stödet.

Kommentar: *Åtgärden har genomförts. Ändringarna i lagen om grundläggande utbildning har trätt i kraft och undervisnings- och kulturministeriet har lämnat en redogörelse till riksdagen för hur stödet i tre steg verkställs.*

Åtgärd 57: Identifieringen av behov av stödåtgärder inom den grundläggande utbildningen förbättras bland annat genom utbildning för undervisningspersonal och annan personal; inledning av åtgärder enligt behov säkerställs.

Ansvarsministerium: UKM.

Tidtabell: Inleds 2010.

Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering, ingår i finansieringen av fortbildning och kompletterande utbildning för undervisningspersonalen.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Undervisningspersonalens deltagande i fortbildning och kompletterande utbildning följs upp.

Förpliktelse: Plan för utveckling av utbildningen och forskningen 2011–2016; FN-konventionen artikel 24.

Läge vid programperiodens slut:

Verkställandet av bestämmelserna om allmänt, intensifierat och särskilt stöd i lagen om grundläggande utbildning främjas med statsunderstöd. Finansieringen av det s.k. Kelpo-projektet upphörde i slutet av 2012. I uppföljningen för 2013 rapporterades: Verkställandet av bestämmelserna om allmänt, intensifierat och särskilt stöd i lagen om grundläggande utbildning främjas genom fortbildning av lärarna. År 2014 genomförs en statsfinansierad utbildning för undervisningspersonalen.

UKM 2015: Undervisnings- och kulturministeriet beviljade utbildningsanordnarna ca 10 miljoner euro i statligt specialunderstöd för 2015–2016 i syfte att förbättra kvaliteten på specialundervisningen och i samband med detta anställa skolgångsbiträden samt för att täcka kostnaderna för utbildning av undervisningspersonal och skolgångsbiträden i anslutning till krävande specialundervisning.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts.*

Åtgärd 58: Tillgängligheten hos inlärningsmiljöerna inom den grundläggande utbildningen förbättras, nödvändiga anpassningsåtgärder genomförs systematiskt.

Ansvarsministerium: UKM. Andra centrala ministerier: MM.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Utreks.

Förpliktelse: Strategi för specialundervisningen; FN-konventionen artikel 9, artikel 21, artikel 24.

Läge vid programperiodens slut:

UKM: Undervisnings- och kulturministeriet utfärdar inte anvisningar för byggandet av skolor. Det gör miljöministeriet. I markanvändnings- och bygglagen (132/1999) finns bestämmelser om bl.a. byggnaders tillgänglighet och miljöministeriets förordning (2005) om tillgängligt byggande innehåller bestämmelser och anvisningar om tillgänglighet.

I grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen konstateras i fråga om studiemiljöerna att utrymmena ska utvecklas, planeras, utformas och användas så att de är bl.a. tillgängliga. Med hjälp av informations- och kommunikationsteknik stärker man elevernas delaktighet och förmåga att arbeta kollaborativt och stödjer elevernas personliga lärtigar. Man säkerställer att alla elever har möjlighet att använda informations- och kommunikationsteknik. I planeringen av studiemiljöerna beaktas elevernas individuella behov. På det viset kan man förebygga behovet av särskilt stöd för lärande och skolgång. Studiemiljöer som skräddarsys utifrån behovet av stöd kan utgöra en del av en elevs planenliga stöd. Studiemiljöerna ska utvecklas med beaktande av varje elevs och hela skolans totala välbefinnande. Miljöerna ska vara trygga och hälsosamma och främja elevernas sunda utveckling och välbefinnande i enlighet med deras ålder och förutsättningar. År 2015 beviljade Utbildningsstyrelsen 5 596 000 euro i statsunderstöd till undervisnings- och utbildningsanordnare för främjande av innovativa studiemiljöer inom förskoleundervisningen, den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 59: Morgon- och eftermiddagsverksamhet för elever med funktionsnedsättning i överensstämmelse med närskole- och inklusionsprinciperna.

Ansvarsministerium: UKM.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Utreks.

Förpliktelse: Lagen om grundläggande utbildning; Strategi för specialundervisningen; FN-konventionen artikel 9, artikel 21, artikel 24.

Läge vid programperiodens slut:

Statsandelen utökas till morgon-/ eftermiddagsverksamhet för elever i klass 1 och 2 samt elever som behöver särskilt stöd. Timpriset för morgon-/ eftermiddagsverksamhet höjs med 1 euro. Höjningen uppgår till närmare 2 miljoner euro/år. I uppföljningen för 2013 rapporterades: Statsandelen utökades till morgon-/ eftermiddagsverksamhet för elever i klass 1 och 2 samt elever som behöver särskilt stöd (UKM).

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts. Mätarna för uppföljning har inte angetts.*

Åtgärd 60: Utbildning för unga med funktionsnedsättning stöds med hjälp av studiehandledning och yrkesval; eleven ges stöd vid studieövergångarna i studierna.

Ansvarsministerium: UKM. Andra centrala ministerier: ANM.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Antagning till fortsatta studier.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 21, artikel 24; Strategi för specialundervisningen.

Läge vid programperiodens slut:

UKM: Åtgärder relaterade till studiehandledning i slutet av den grundläggande utbildningen. I uppföljningsintervjun nämndes utbildningsgarantin, som gäller alla.

ANM: Ungdomsgarantin trädde i kraft i början av 2013 och den omfattar även ungdomar med funktionsnedsättning. I ungdomsgarantin ingår utbildningsgarantin, som innebär att alla unga som slutfört den grundläggande utbildningen garanteras en studieplats på gymnasium eller yrkesläroanstalt eller sysselsätts genom läroavtal, ungdomsverkstad, rehabilitering eller på annat sätt. Inom ramen för ungdomsgarantin har resurserna för yrkesvägledning utökats. I regeringsprogrammet utstakas riktlinjerna för finansiering av ungdomsgarantin (60 miljoner euro/år och vid ramförhandlingarna 3/2012 utökades kompetensprogrammet för unga vuxna med 27–52 miljoner euro för 2013–2016). I uppföljningen för 2013 rapporterades: Ungdomsgarantin fortsätter.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 61: Tillgången till assistans/skolgångsbiträdes- och stödtjänster för gymnasiestudier förbättras och ansvaret för produktionen av tjänsterna utreds.

Ansvarsministerium: UKM, SHM.

Tidtabell: Fortgående; en gemensam lag om elev- och studerandevård bereds i samarbete med UKM, SHM och Finlands Kommunförbund år 2010.

Finansieringsbehov: Tilläggsfinansiering förutsätts.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Gymnasieelever med svår funktionsnedsättning får den hjälp och det stöd de behöver i studierna.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 21, artikel 24.

Läge vid programperiodens slut:

En gemensam lag om elev- och studerandevård har beretts i samarbete med undervisnings- och kulturministeriet och social- och hälsovårdsministeriet under 2012

och 2013. Regeringens proposition lämnades våren 2013. Den gemensamma lagen om elev- och studerandevård (1287/2013) färdigställdes i samarbete med undervisnings- och kulturministeriet och social- och hälsovårdsministeriet i slutet av 2013 (SHM och UKM). I intervjun med undervisnings- och kulturministeriet i uppföljningen för 2013 nämndes att en extern bedömning bör göras vartannat år enligt förslaget till statsrådets strategi för främjande av utbildningsmässig jämställdhet (2012:28). Detta torde kunna används som jämförelseunderlag till uppföljningen.

SHM 2015: Lagen om elev- och studerandevård (1287/2013) som undervisnings- och kulturministeriet beredde i samarbete med social- och hälsovårdsministeriet trädde i kraft den 1 augusti 2014. Nytt i lagen är att den tryggar psykolog- och kuratorstjänster även för studerande på andra stadiet.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts. Det finns ännu ingen tillgänglig uppföljningsinformation om genomförandet av den fortlöpande åtgärden.*

Åtgärd 62: Jämlikheten och tillgängligheten beträffande studiemöjligheter i gymnasieutbildningen främjas; en rekommendation och en handledning för tillgänglighet i studerandeurval utarbetas.

Ansvarsministerium: UKM. Andra centrala ministerier: SHM.

Tidtabell: 2011. Finansieringsbehov: Utreds.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Rekommendationen och handledningen har färdigställts.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 21, artikel 24, GL 6 §, 16 §.

Läge vid programperiodens slut:

Någon sådan rekommendation och handledning för gymnasieutbildningen är inte under beredning. I uppföljningsintervjun för 2013 uppgavs att Utbildningsstyrelsen ansvarar för en eventuell handledning.

Kommentar: *Åtgärden har inte genomförts.*

Åtgärd 63: Påverkan som leder till att gymnasister med funktionsnedsättning kan komma med i internationella utbytesprogram på lika villkor som andra.

Ansvarsministerium: UKM.

Tidtabell: Inleds omgående. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Genom utredningar.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 21, artikel 24.

Läge vid programperiodens slut:

Förhandlingar om utbytesprogrammen inom EU pågår. De nordiska utbytesprogrammen ska enligt plan utvärderas under 2015. I uppföljningsintervjuerna för 2013 framfördes att CIMO, Centret för internationell mobilitet och internationellt

samarbete, genomför ett projekt som utreder hur möjligheter till internationalisering på lika villkor uppfylls på olika utbildningsstadier. Våren 2014 publicerades projektets resultat och åtgärdsrekommendationer: *Kansainvälistymismahdollisuuksien tasa-arvo koulutuksissa. Miten oppilaitokset voivat edistää sitä.*

UKM 2015: Alla gymnasieelever kan söka till Erasmus- och Nordplus Junior-programmen. Studerande med funktionsnedsättning har dessutom möjlighet att söka särskilt stöd på grund av sin funktionsnedsättning. Erasmus+ programperiod för 2014–2020 godkändes 2013. De nordiska utbytesprogrammen utvärderades 2015. Nästa Nordplus-programperiod bereds under Finlands ordförandeskap 2016.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts. Resultaten från utredningsprojektet har publicerats.*

Åtgärd 64: Jämlikheten och tillgängligheten beträffande studiemöjligheter i yrkesutbildningen främjas; en rekommendation och en handledning för tillgänglighet i studerandeurval utarbetas.

Ansvarsministerium: UKM, ingår i utbildningsstyrelsens resultatavtal.

Andra centrala ministerier: SHM.

Tidtabell: 2011. Finansieringsbehov: Utredds.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Rekommendationen och handledningen har färdigställts.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 21, artikel 24; Lag om yrkesutbildning.

Läge vid programperiodens slut:

Bestämmelserna om tillgänglighet och förutsättningar för antagning som studerande i lagen om yrkesutbildning trädde i kraft i början av 2012. Utbildningsstyrelsen bereder rapporten ”Esteettömyys opiskelijavalinnassa ja koulutuksessa toisella asteella” (Tillgänglighet i studerandeurvalet och utbildningen på andra stadiet). I uppföljningsintervjun för 2013 lyfte man fram kriterierna för antagning av studerande, som trädde i kraft den 1 januari 2013: Undervisnings- och kulturministeriets förordning om grunderna för antagning av studerande inom grundläggande yrkesutbildning 4/2013.

2014: Utbildningsstyrelsens guide om tillgänglighet i studerandeurvalet och utbildningen har färdigställts: *Esteettömästi toisen asteen opintoihin - opas esteettömään opiskelijavalintaan ja opiskeluun. Oppaat ja käsikirjat 2014:10.*

2015: Verksamhetslagstiftningen och grunderna för antagning av studerande inom grundläggande yrkesutbildning har förnyats med beaktande av tillgänglighet och jämlikhet. En rekommendation och en handledning för tillgängligt studerandeurval har utarbetats och tagits i bruk.

Kommentar: *Förordningen har trätt i kraft. 2015: Åtgärden har genomförts.*

Åtgärd 65: Stöd i form av studiehandledning och yrkesvägledning ges unga med funktionsnedsättning då de söker sig till utbildning och arbetsliv. Den yrkesinriktade specialundervisningens kontakter med arbetslivet förbättras. Den yrkeskunskap som förmedlas av den yrkesinriktade undervisningen görs mer känd i syfte att stödja sysselsättningen av unga med funktionsnedsättning.

Ansvarsministerium: UKM. Andra centrala ministerier: ANM.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Uppföljning av antagning till fortsatta studier och placering i arbetslivet.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 21, artikel 24.

Läge vid programperiodens slut:

UKM: Behoven hos studerande som behöver särskilt stöd och handledning beaktas i studiehandledningen, förbättringen av inläringen i arbetet och vägledningen in i arbetslivet. I specialyrkesläroanstalternas projekt ”Yksilöllisten opintopolkujen tukeminen yhteistyössä” stödjer man individuella studievägar. I uppföljningsintervjun för 2013 konstaterades att studiehandledningen i övergångsskedet fungerar. Man har tillgång till god praxis och bra modeller. Det finns kontakter med arbetslivet, workshops och alternativ med mer stöd och skydd.

2014: Ansökningen till utbildning som anordnas som specialundervisning arrangeras i form av en gemensam elektronisk ansökning för första gången våren 2015. De nya handledande utbildningarna som börjar den 1 augusti 2015 förtydligar ansökningen till utbildningarna, kunskapsidentifieringen och bedömningspraxis.

2015: De gemensamma ansöknings- och urvalsförfarandena togs i bruk våren 2015 i ansökan till de handledande utbildningarna efter specialundervisning och grundläggande utbildning. De nya handledande utbildningarna började den 1 augusti 2015.

ANM: Ungdomsgarantin trädde i kraft i början av 2013 och den omfattar även ungdomar med funktionsnedsättning. I ungdomsgarantin ingår utbildningsgarantin, som innebär att alla unga som slutfört den grundläggande utbildningen garanteras en studieplats på gymnasium eller yrkesläroanstalt eller sysselsätts genom läroavtal, ungdomsverkstad, rehabilitering eller på annat sätt. Inom ramen för ungdomsgarantin har resurserna för yrkesvägledning utökats. I uppföljningen för 2013: Se ovan (ungdomsgarantin fortsätter).

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts. I fortsättningen behövs uppföljningsinformation även om placeringen i fortsatta studier och arbetslivet.*

Åtgärd 66: Tillträde till internationella utbytesprogram säkerställs för unga med funktionsnedsättning inom yrkesutbildningen på lika villkor som för andra.

Ansvarsministerium: UKM.

Tidtabell: 2010, fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Utreds.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 21, artikel 24.

Läge vid programperiodens slut:

Förhandlingar om utbytesprogram inom EU pågår. De nordiska utbytesprogrammen ska enligt plan utvärderas under 2015. I uppföljningsintervjuerna för 2013 framfördes att CIMO, Centret för internationell mobilitet och internationellt samarbete, genomför ett projekt som utreder hur möjligheter till internationalisering på lika villkor uppfylls på olika utbildningsstadier. Våren 2014 publicerades projektets resultat och åtgärdsrekommendationer: *Kansainvälistymismahdollisuuksien tasa-arvo koulutuksissa. Miten oppilaitokset voivat edistää sitä.*

2014: I ansökningsgruppen för internationellt statsunderstöd har grupper med särskilda behov beaktats, inklusive personer som är i behov av särskilt stöd. Särskilt specialläroanstalterna har tillsammans i form av ett internationellt nätverk säkerställt ungas deltagande i internationella utbytesprogram. Ungefär sju procent av yrkesutbildningens utbyten inom Leonardo och Erasmus+ riktas till specialstuderande inklusive personer som behöver särskilt stöd. Nivån är således ganska bra och har varit oförändrad i stort sett hela den senaste programperioden och även nu från 2014 och framåt. De som är i behov av särskilt stöd kan få ett separat finansiellt bidrag inom EU-programmen för t.ex. stödpersoner eller bostadsarrangemang.

2015: De internationella statsunderstöden som riktas till studerande inom grundläggande yrkesutbildning som behöver särskilt stöd har gjort det möjligt för studerande att delta i utbytesprogram på lika villkor.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts. Resultaten från utredningsprojektet har publicerats.*

Åtgärd 67: Högskolorna utvärderar och utvecklar förverkligandet av tillgänglighet och likabehandling i studerandeurval och studier inom ramen för sina kvalitets- och utvärderingssystem. Så kan övergången från gymnasier till högskolor för unga med funktionsnedsättning stödjas allt bättre.

Ansvarsministerium: UKM/högskolorna.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Genom utredningar.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 21, artikel 24, GL 6 §, 16 §.

Läge vid programperiodens slut:

Inom ESOK-projektet tog man fram rekommendationer för ett tillgängligt studerandeurval. ESOK-nätverket fortsätter att stödja högskolorna i deras tillgänglighetsarbete. År 2011 utredde OTUS, forskningsstiftelsen för studier och utbildning, tillgängligheten i högskolorna på uppdrag av undervisnings- och kulturministeriet. Utredningen resulterade i publikationen Sakta men säkert? Framsteg inom tillgängligheten vid universitet och yrkeshögskolor på 2000-talet. Undervisnings- och kulturministeriet finansierade ESOK-nätverkets verksamhet 2006–2011. Undervisnings- och kulturministeriet har finansierat OTUS utredning.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 68: Tillträde till internationella student- och praktikantutbytesprogram på lika villkor som för andra underlättas för högskolestuderande med funktionsnedsättning inom yrkesutbildningen.

Ansvarsministerium: UKM.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Genom utredningar och programspecifik statistik.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 21, artikel 24.

Läge vid programperiodens slut:

CIMO, Centret för internationell mobilitet och internationellt samarbete, har utvidgat sitt tillgänglighetsstöd för utbyten. CIMO har genomfört ett projekt som utredde hur möjligheter till internationalisering på lika villkor uppfylldes på olika utbildningsstadiet. Våren 2014 publicerades projektets resultat och åtgärdsrekommendationer: *Kansainvälistymismahdollisuuksien tasa-arvo koulutuksissa. Miten oppilaitokset voivat edistää sitä.* CIMO har även utvidgat sitt tillgänglighetsstöd till programmen för högskolor. CIMO och nätverket ESOK (Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa – tillgängliga studier i skolor på högre stadiet) har tagit fram en checklista för tillgänglighet och internationella studentutbyten, som riktar sig både till den studerande som ska åka på utbyte och till högskolorna som skickar och tar emot den studerande.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 69: Tillgängligheten inom det fria bildningsarbetet förbättras (lag om fritt bildningsarbete).

Ansvarsministerium: UKM.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Separat utredning.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 12, artikel 19, artikel 24; GL 16 §.

Läge vid programperiodens slut:

En utredning om tillgängligheten i folkhögskolor och medborgarinstitut har färdigställts och publicerats i undervisnings- och kulturministeriets publikationsserie: *Bildning på bred front till alla? (Matti Laitinen & Kari E. Nurmi. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2013: 3).*

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts. En undersökning har publicerats.*

Åtgärd 70: Möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att delta i fortbildning, kompletterande utbildning och omskolning stöds.

Ansvarsministerium: UKM.

Andra centrala ministerier: ANM, SHM (stöd genom handikapptjänster, t.ex. övergång från pension till studier och arbetsliv).

Tidtabell: 2009–2011. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Deltagandet i utbildningen följs upp.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 12, artikel 19, artikel 21; EU:s jämlikhetsdirektiv (under beredning), GL 19 §.

Läge vid programperiodens slut:

ANM: Lika möjligheter för personer med funktionsnedsättning att delta i arbetskraftsutbildningen under förutsättning att personen inte har lagstadgad rätt att få ifrågavarande utbildning som yrkesinriktad rehabilitering som ordnas eller ersätts av försäkringsinrättningarna, arbetspensionsanstalterna eller Folkpensionsanstalten. Den offentliga arbetskrafts- och företagsservicen finansieras med anslagen i 51 mom. i statsbudgeten. (ANM).

UKM: Undervisnings- och kulturministeriet ansvarar inte för arbetskraftsutbildning (UKM).

SHM 2015: Lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005) ändrades genom en lag (973/2013) som trädde i kraft den 1 januari 2014. Genom lag mildrades kraven för att bevilja yrkesinriktad rehabilitering ordnad av FPA.

Kommentar: Genomförandet av åtgärden har inletts. Ingen uppföljningsinformation har presenterats. Samordningsgruppen för uppföljningen av VAMPO har vid indikatorworkshopen den 10 oktober 2013 och mötet den 29 april 2014 diskuterat eventuella nödvändiga ändringar av ministeriernas huvud- och delansvarsområden. I uppföljningen för 2014 fästs särskild uppmärksamhet vid de åtgärder som inte har inletts. Alla ministerier ansvarar för att vidta enstaka nödvändiga anpassningsåtgärder beträffande tillgängligheten inom deras förvaltningsområde.

6 Arbete (åtg. 71–79)

Åtgärd 71: Tjänster och lösningar utvecklas för rekryteringsskedet. Avsikten är att finna nya arbetsområden för personer med funktionsnedsättning.

Ansvarsministerium: ANM. Andra centrala ministerier: SHM (presentation av en modell för ibruktagande av understödd sysselsättning vid arbetscentralerna).

Tidtabell: Fortlöpande (SHM).

Finansieringsbehov: Framgår i och med att utvecklingsarbetet framskrider (ANM); ingen separat finansiering (SHM).

Mätare för uppföljning, indikatorer: Mätare för sysselsättning tas i bruk; antal personer med funktionsnedsättning som blivit sysselsatta på den öppna arbetsmarknaden efter att fått del av tjänsterna (ANM); personer med funktionsnedsättning övergår från arbetscentralerna till den öppna arbetsmarknaden (SHM).

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 27, GL 6 § och 18 §.

Läge vid programperiodens slut:

ANM: Den offentliga arbetskrafts- och företagsservicen förnyades i början av 2013 (lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice 916/2012). I samband med detta förtydligades bestämmelserna om lönesubvention så att om en person har en skada eller sjukdom som försvårar sysselsättningen, kan lönesubvention beviljas för en tid som med beaktande av personens nedsatta arbetsförmåga och övriga sysselsättningsmöjligheter är ändamålsenlig, dock för högst 24 månader i sänder. Därtill förtydligades bestämmelserna om stöd för specialarrangemang på arbetsplatsen och höjdes stödnivån. Arbets- och näringsbyrån kan bevilja arbetsgivare stöd för specialarrangemang på arbetsplatsen, om en person som ska anställas eller som är anställd har en skada eller sjukdom som förutsätter anskaffning av arbetsredskap eller ändringar på arbetsplatsen, och de kostnader som arbetsgivaren orsakas av anskaffningarna eller ändringarna ska anses betydande med beaktande av arbetsgivarens ekonomiska situation. Stöd för specialarrangemang på arbetsplatsen kan beviljas för nödvändiga anskaffningar av arbetsredskap eller ändringar på arbetsplatsen med högst 4 000 euro. Stöd för specialarrangemang på arbetsplatsen kan även beviljas som ersättning för den hjälp en annan arbetstagare ger. Ersättningen för hjälp av en annan arbetstagare är timbaserad (20 euro/timme, högst 20 timmar i månaden under högst 18 månader från beslutet om stöd) och baseras på de realiserade timmarna med hjälp (oberoende av arbetstiden för den som får hjälp). Arbetsträning möjliggjordes för alla klienter och arbetsträningens innehåll definierades tydligare som en metod för stödd sysselsättning. Den offentliga arbetskrafts- och företagsservicen har förnyats. Inga kända behov av ändringar.

2014: Bestämmelserna om lönesubvention ändrades i början av året (lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice, 7 kap.). Ett villkor för att lönesubvention ska beviljas på grund av skada eller sjukdom är att arbets- och näringsbyrån bedömer att skadan eller sjukdomen orsakar väsentligt och varaktigt nedsatt produktivitet hos den arbetslösa arbetssökande i de arbetsuppgifter som erbjuds. Om skadan eller sjukdomen inte orsakar väsentligt och varaktigt nedsatt produktivitet hos den arbetssökande, kan lönesubvention beviljas på basis av arbetslöshetens längd. När skadan eller sjukdomen orsakar väsentligt och varaktigt nedsatt produktivitet i de arbetsuppgifter som erbjuds, utgör subventionen högst 50 procent av lönekostnaderna och subventionsperioden är högst 24 månader i sänder. Lönesubventionen kan beviljas på nytt utan avbrott.

SHM: Ibrukttagandet av modellen för stödd sysselsättning utreds som en del av arbetet i social- och hälsovårdsministeriets TEOS-arbetsgrupp. Arbetsgruppens mandatperiod är den 16 januari 2012–31 december 2013. I uppföljningen för 2013 rapporterades: Arbetsgruppens arbete inte färdigt, avslutas senast den 30 juni 2014 (förlängd tid beviljad).

2014: TEOS-arbetsgruppen har lämnat in sin åtgärdspresentation. Beredningen fortsätter som ett tjänstemannauppdrag.

2015: Möjligheterna till sysselsättning för personer med funktionsnedsättning främjas som en del av spetsprojektet Väger in i arbetslivet för partiellt arbetsföra, som statsminister Sipiläs regering står bakom.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts. Ibrukttagandet av mätarna för uppföljning?*

Åtgärd 72: Kunskapen om handikappolitiska frågor hos arbets- och näringsförvaltningens arbetstagare (huvudsakligen TE-byråerna, ELY-centralerna) och deras samarbetspartner (arbetsgivare, företagare) förbättras med hjälp av utbildning, information och påverkan; i personalutbildningen införs handikappolitiska åtgärder som genomförs i samverkan med sakkunniga från handikapporganisationerna.

Ansvarsministerium: ANM. Andra centrala ministerier: IM, SHM.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Mätare för sysselsättningen tas i bruk; personer med funktionsnedsättning sysselsätts; uppföljning av hur stödåtgärderna inriktas.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 27, GL 6 § och 18 §.

Läge vid programperiodens slut:

Fortlöpande verksamhet; utbildningen och informationen har fokuserats till verkställandet av den nya lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice samt genomförandet av arbets- och näringsbyråernas organisationsreform, och i detta sammanhang har funktionshinderperspektivet beaktats.

Utbildningen har framför allt lyft fram:

de ändrade bestämmelserna om lönesubvention för partiellt arbetsföra

den ändrade definitionen av en arbetslös person (inte villkor om arbetsförmåga eller förmån på grund av arbetsoförmåga)

ändringarna i stödet för specialarrangemang på arbetsplatsen

avskrivningen av den finska termen vajaakuntainen.

I uppföljningen för 2013 bekräftades att utbildningen är en fortlöpande verksamhet. I fråga om stödåtgärderna finns siffrorna som behövs till uppföljningen tillgängliga.

IM:s kommentar 2014: Åtgärderna om integrering övergick till arbets- och näringsministeriets ansvarsområde i början av 2012. Verksamhetsområdet för likabehandling övergick till justitieministeriet i början av 2015. Förslaget är att inrikesministeriets rapporteringsansvar för denna punkt tas bort. (Läget detsamma 2015.)

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 73: Som arbetsgivare verkar staten beslutsamt för att förhindra diskriminering av personer med funktionsnedsättning såväl i samband med utnämning till en tjänst som under pågående tjänsteförhållande och då tjänsteförhållanden avslutas.

Ansvarsministerium: FM/Statens arbetsmarknadsverk.

Andra centrala ministerier: Alla ministerier till den del deras eget förvaltningsområde berörs.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Personer med funktionsnedsättning har anställts och antagits som praktikanter på arbetsplatser inom statsförvaltningen.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 27, GL 6 § och 18 §; lag om likabehandling.

Läge vid programperiodens slut:

FM: Med lagen om samservice inom den offentliga förvaltningen förbättras tillgången till kundservice inom den offentliga förvaltningen och effektiviseras verksamheten.

SHM: Diskriminering på grund av funktionsnedsättning är förbjuden och accepteras inte av social- och hälsovårdsministeriet under några omständigheter.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 74: Användningen av och potentialen i en s.k. pool för gemensamt ansvar som riktar sig till arbetsgivarna utreds som ett medel att stödja sysselsättning av personer med funktionsnedsättning. På samma sätt utreds förhållandet mellan arbetsgivarnas pensionsansvar och sysselsättningen av personer med funktionsnedsättning samt övervägs olika sätt att undanröja hinder för sysselsättning.

Ansvarsministerium: SHM. Andra centrala ministerier: ANM.

Tidtabell: Under tiden 2009–2011 har inom ramen för fortsatt förberedelse av SATA-kommittén utretts metoder för att förbättra sysselsättningen av personer med funktionsnedsättning och för att undanröja hinder för sysselsättning.

Finansieringsbehov: Utreds.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Färdig utredning.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 27, Statsrådets redogörelse om handikappolitiken; GL 18 §.

Läge vid programperiodens slut:

SHM: I enlighet med regeringsprogrammet bereds ett verksamhetsprogram för att främja sysselsättningen av partiellt arbetsföra. Därtill har det tillsatts en expertgrupp som ska bereda en ny modell som förebygger arbetsoförmåga och främjar partiellt arbetsföras möjligheter att få sysselsättning. För närvarande finns inga resurser för att göra en separat utredning av en pool för gemensamt ansvar. I uppföljningen för 2013 rapporterades: Arbetsgruppen som utrett främjandet av sysselsättningen av partiellt arbetsföra har lämnat sin slutrapport och de tillhörande presentationerna om hur hindren för sysselsättningen av partiellt arbetsföra ska avlägnas. Arbetsgruppen ansåg det inte lämpligt att utvidga sänkningen av arbetsgivarens socialskyddsavgifter till stora arbetsgivare från en eventuell separat arbetspensionsförsäkring. Modellen med avgiftsklasser för invalidpension i lagen om pension för arbetstagare utgör ett ekonomiskt incitament för stora arbetsgivare att förebygga arbetsoförmåga. Arbetsgruppen ansåg det värt att utreda om man för små arbetsgivare kan skapas andra incitament för att upprätthålla arbetsförmågan än modellen med avgiftsklasser för invalidpensioner. Programmet Partiellt arbetsföra med i arbetslivet har inletts. I samband med det utvecklas och testas ett verksamhetskoncept som främjar sysselsättningen av partiellt arbetsföra.

Programmet Partiellt arbetsföra med i arbetslivet 2013–2015 erbjöd stöd och verktyg för att partiellt arbetsföra skulle stanna i arbetslivet och få sysselsättning. Programmet omfattade partiellt arbetsföra både i och utanför arbetslivet. Samordnare för arbetsförmågan och pilotarbetsplatser utvecklade samarbetsnätverk och lärde sig om samt testade urvalet av metoder för att sysselsätta partiellt arbetsföra och få dem

att fortsätta i arbetslivet. Vid sidan av arbetet med att utveckla programmet bedrevs ett forskningsprojekt där man utredde vilka faktorer som hindrade respektive främjade partiellt arbetsföra att få sysselsättning och fortsätta arbeta, god praxis på arbetsplatserna, case-exempel och ekonomiska effekter. Forskningen tillhandahöll också information som stöd för lagstiftningen. Forskningen blev färdig under hösten 2015 och sammanställdes i publikationen Verksamhetskonceptet Partiellt arbetsföra med i arbetslivet – en studie om genomförandet och fördelarna i olika verksamhetsmiljöer. Resultaten visar att verksamhetskonceptet med samordnare för arbetsförmågan lämpar sig för att stödja partiellt arbetsföra personers sysselsättning som en del av den normala verksamheten inom arbets- och näringsbyrån, arbetsplatsens personaladministration, företagshälsovården och läroanstalten. Arbetet med att stödja sysselsättningen av partiellt arbetsföra fortsätter i spetsprojektet Väger in i arbetslivet för partiellt arbetsföra, som statsminister Sipiläs regering står bakom.

ANM: Arbets- och näringsministeriet har ingått i den arbetsgrupp som bereder programmet för att främja sysselsättningen av partiellt arbetsföra, som leds av social- och hälsovårdsministeriet. Arbetsgruppen har överlämnat sin rapport. Inte arbets- och näringsministeriets åtgärder.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts.*

Åtgärd 75: Som bäst utreds ett ersättande av momslettnaden för företagare med funktionsnedsättning med ett direkt stöd till dem.

Ansvarsministerium: ANM (en arbetsgrupp med medlemmar från förvaltningsområdena inrättas för att utreda frågan), SHM. Andra centrala ministerier: FM.

Tidtabell: Beaktas i beredningen av regeringsprogrammet 2011–2015.

Finansieringsbehov: Behovet av tilläggsfinansiering utreds.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Färdig utredning.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 27; Statsrådets redogörelse om handikappolitiken; GL 18 §; EU-regelverk.

Läge vid programperiodens slut:

ANM: Inte påbörjad.

SHM 2014: Arbets- och näringsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet och finansministeriet har inte nått samförstånd om vem som skulle ansvara för ett stöd som ersätter momslettnaden för företagare med funktionsnedsättning.

SHM 2015: Företagare med funktionsnedsättning främjas som en del av spetsprojektet Väger in i arbetslivet för partiellt arbetsföra, som statsminister Sipiläs regering står bakom. Man strävar efter att lösa frågan i samband med projektet.

Kommentar: *Åtgärden har inte genomförts.*

Åtgärd 76: Frågan om hur tillträde till expertuppdrag inom internationella organisationer kan främjas för personer med funktionsnedsättning utreds.

Ansvarsministerium: Varje ministerium inom sitt eget förvaltningsområde.
 Tidtabell: 2010–2015. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.
 Mätare för uppföljning, indikatorer: Färdig utredning.
 Förpliktelse: FN-konventionen artikel 27.

Läge vid programperiodens slut:

UM: Utrikesministeriet har utrett möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att få uppdrag som biträdande expert (JPO) hos FN. Man har fört inledande diskussioner om frågan med internationella arbetsorganisationen ILO. I tillämpliga fall införs följande krav i utrikesministeriets anbudsbegäran och slutgiltiga avtal: Anbudsgivaren stödjer sysselsättningen av personer med funktionsnedsättning och begränsat arbetsföra. Anbudsgivaren förbinder sig till att under varje fullt kalenderår under avtalstiden använda minst x.xx euro till sysselsättning av personer med funktionsnedsättning och begränsat arbetsföra för att genomföra den tjänst som kunden tillhandahålls. En person med funktionsnedsättning eller som är begränsat arbetsföra definieras som en person som har en CP-skada, epilepsi, en luftvägssjukdom, en utvecklingsstörning, psykiska problem, en MS-sjukdom, en sjukdom i stöd- och rörelseorganen, en skada i stöd- och rörelseorganen eller är synskadad eller döv eller har en hörselnedsättning.

2014: Eventuell rekrytering av en person med funktionsnedsättning till JPO-uppdraget vid ILO:s huvudkontor i Geneve har diskuterats med ILO. Frågan är ännu inte färdigbehandlad och man avser att diskutera saken på nytt med ILO i april i Haag, där det ska hållas ett möte om JPO-frågor för biståndsländer och biståndsorganisationer. 2015: På grund av nedskärningarna i anslagen till utvecklingssamarbete rekryteras tillsvidare inga JPO till ILO. ILO informeras om saken.

UKM: I uppföljningsintervjun konstaterades att det var svårt att konkretisera åtgärden. Vidare bekräftades att det finns personer som deltar i olika organ som experter, även om dessa inte har kartlagts.

JM: Åtgärderna har genomförts på bästa möjliga sätt och nya åtgärder planeras inte för närvarande.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts vid utrikesministeriet.*

Åtgärd 77: Användningen och behoven av att utveckla organiseringsstödet för arbetsförhållandena utreds och bestämmelserna och anvisningarna förnyas vid behov.

Ansvarsministerium: ANM. Andra centrala ministerier: MM, SHM/FPA.
 Tidtabell: År 2010 utreds hur stödet relateras till kraven på skälig anpassning, klarläggs förhållandet mellan stödet för organisering av arbetsförhållandena och de hjälpmedel som ska anordnas och ersättas inom ramen för FPA:s yrkesmässiga rehabilitering och bereds lagändringar vid behov.
 Finansieringsbehov: Framgår under beredningsarbetet.
 Mätare för uppföljning, indikatorer: Förordningen förnyad, anvisningarna utfärdade.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 21, artikel 27; EU:s jämlikhetsdirektiv under beredning; Lag om likabehandling.

Läge vid programperiodens slut:

Behoven av att utveckla stödet har utretts, lagstiftningen förnyades i början av 2013 (lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice 2012/916 och statsrådets förordning om offentlig arbetskrafts- och företagsservice 2012/1073). Anvisningen har förnyats (Arbets- och näringsministeriets anvisning om tillämpningen av lagen och förordningen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice).

2014: Inga kända utvecklingsbehov.

Kommentar: *Åtgärden har genomförts.*

Åtgärd 78: Möjligheten för en person med funktionsnedsättning att få tillräckliga tolkningstjänster säkerställs (lag om tolkningstjänst för handikappade personer).

Ansvarsministerium: SHM. Andra centrala ministerier: ANM.

Tidtabell: Regeringsperioden 2011–2015. Finansieringsbehov: Tilläggsfinansiering förutsätts.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Regeringens proposition i ärendet har givits.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 21, artikel 27, GL 6 §, 17 §.

Läge vid programperiodens slut:

SHM: För närvarande finns inga resurser för att inleda åtgärder. Lagen möjliggör att individuella behov beaktas när tjänsterna ordnas. I fortsättningen kan en eventuell utredning om situationen för tolkning i arbetslivet ingå i resultatavtalet mellan social- och hälsovårdsministeriet och Institutet för hälsa och välfärd. I uppföljningen för 2013 rapporterades att det för närvarande inte finns resurser för att göra en eventuell utredning. Lagen möjliggör att individuella behov beaktas när tjänsterna ordnas. I uppföljningen för 2015 rapporterades alltjämt: Det finns för närvarande inga resurser till att göra en eventuell utredning. Lagen möjliggör att individuella behov beaktas när tjänsterna ordnas.

ANM: Åtgärden tillhör inte arbets- och näringsministeriets uppgiftsområde.

Kommentar: *Åtgärden har inte genomförts.*

Åtgärd 79: Användningen av termen vajaakuntainen (med nedsatt kondition) avskrivs som beteckning för personer med funktionsnedsättning. Termen är stigmatiserande och återger inte våra dagars uppfattning om arbetsförmågan hos personer med funktionsnedsättning. Den avlägsnas från bestämmelser, anvisningar och statistik till den del den avser personer med funktionsnedsättning.

Ansvarsministerium: ANM.

Andra centrala ministerier: SHM.

Tidtabell: Senast år 2015.

Finansieringsbehov: Tilläggsfinansiering förutsätts inte.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Användningen av termen har upphört.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 5, GL 6 §.

Läge vid programperiodens slut:

ANM: Termen finns inte i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice (2012/916), termen finns inte i datasystemen, statistiken eller anvisningarna. Åtgärden genomfördes i början av 2013.

SHM: Den finska termen vajaanuntoiset ändras till osatyökykyiset i förordningen om god företagshälsovårdspraxis. Se social- och hälsovårdsministeriets uppföljningsinformation nedan vid åtgärd 83.

Lagen om ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (145/2015) trädde i kraft den 1 januari 2016. Termen vajaanuntoinen avlägsnades i lagen. I förordningen om god företagshälsovårdspraxis var man tvungen att låta termen vajaanuntoinen stå kvar, eftersom man måste använda samma term i förordningen som i lagen. När företagshälsovårdslagen revideras nästa gång kan ändringen införas.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts.*

7 Hälso- och sjukvård och rehabilitering (åtg. 80–89)

Beträffande åtgärderna med anknytning till rehabilitering skrev social- och hälsovårdsministeriet följande allmänna kommentar i uppföljningen för 2013: En sektorsövergripande rehabiliteringsutredning om utvecklingen av servicesystemet inleddes i januari 2014 för att öka tillgången till tjänsterna och förbättra rehabiliteringsinstansernas funktion och samarbete. Utredningsarbetet utförs av instanser som tillhandahåller olika former av rehabilitering. Projektet finansieras under 2014

Åtgärd 80: Genomförandet av den nya lagen om hälso- och sjukvård styrs så att möjligheten för personer med olika slags funktionsnedsättning att få och använda tjänster inom primärvården säkerställs.

Ansvarsministerium: SHM.

Tidtabell: Lagen om hälso- och sjukvård överlämnas till riksdagen under vårsessionen 2010 och den avses gradvis träda i kraft 2011–2013; styrning vid ikraftträdandet av lagstiftningen; programmet Fungerande hälsovårdscentraler.

Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Hälso- och sjukvårdens tjänster är tillgängliga för människor med funktionsnedsättning.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 19, artikel 25; Statsrådets redogörelse om handikappolitiken, bakgrundsmaterial; Lag om patientens ställning och rättigheter 2004/857; EG:s rekommendation 2009/c151/02; GL 6 §, 19.3 §.

Läge vid programperiodens slut:

Hälso- och sjukvårdslagen trädde till stor del i kraft den 1 maj 2011. Uppföljningen genom normal tillsyn och uppföljning (regionförvaltningsverken och Valvira). I början av 2014 trädde bestämmelser i kraft som gav patienten stora möjligheter att fritt välja en hälsostation eller ett sjukhus i Finland som sin vårdinrättning och att söka hälso- och sjukvårdstjänster i ett annat EU-land (varvid kostnaderna ersätts på samma sätt som i hemlandet). Beredningsgruppen för en lag om ordnandet av social- och hälsovården lämnade sin slutrapport i form av en regeringsproposition den 19 december 2013 i enlighet med regeringens mellangranskning och riktlinjerna i regeringens ramförhandlingar. Propositionen innehöll de bestämmelser för ordnande och finansiering av social- och hälsovårdstjänster som kommunreformen förutsätter. Propositionen skickades på remiss i slutet av december 2013. I uppföljningen för 2014–2015 rapporterades: Inga förändringar, beredningen av social- och hälsovårdsreformen fortsätter; remiss om regionindelningen pågår fram till den 28 januari 2016.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts.*

Åtgärd 81: Tillgången till specialkompetens inom hälso- och sjukvården säkerställs då primärvårdens tjänster genomförs.

Ansvarsministerium: SHM (programmet Fungerande hälsovårdscentraler och reformen av lagen om hälso- och sjukvård, projektet PARAS genomförs).

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Hälso- och sjukvårdens tjänster är tillgängliga för människor med funktionsnedsättning.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 19, artikel 25.

Läge vid programperiodens slut:

Förutsätter en plan för hur hälso- och sjukvården ska ordnas. Hälso- och sjukvårdslagen och förordningen om planer och avtal för ordnande av hälso- och sjukvård som utfärdats med stöd av lagen trädde i kraft den 1 maj 2011. Planen för ordnande av hälso- och sjukvård säkerställer specialkompetens. Planen uppgörs för varje fullmäktigeperiod, ärendet aktiveras alltså 2012. För närvarande förutsätter vårdgarantin en plan för ordnande av hälso- och sjukvård. I uppföljningen för 2015 finns inga förändringar att rapportera. Beredningen av lagen om ordnandet av social- och hälsovården och finansieringsreformen fortsätter 2016–2017. Nya landskapsmässiga självstyrande områden blir verksamma 2019.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 82: Uppföljning av hur bestämmelserna för utdelning och betalning av vårdförnödenheter fungerar, ingripande i missförhållanden.

Ansvarsministerium: SHM.

Tidtabell: Fortlöpande. Lagen om hälso- och sjukvård ges till riksdagen under vårsessionen 2010.

Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Definieras i föreskriften.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 25.

Läge vid programperiodens slut:

Hälso- och sjukvårdslagen trädde till stor del i kraft den 1 maj 2011. Frågan om förbrukningsartiklar har lyfts upp från anvisningsnivå till lagnivå. I uppföljningen för 2013 rapporterades: Sommaren 2013 publicerades Kommuninfo om distributionen av förbrukningsartiklar, där anvisningarna preciserades. I uppföljningsintervjun tog man upp den enkätundersökning som gjordes 1/2014 och som visade att anvisningarna tycks vara otydliga. Man avser att förtydliga anvisningarna. Därtill kommer det en rapport utifrån vilken man kan bedöma hur mycket pengar kommunerna lägger på förbrukningsartiklar. År 2014 utredde man distributionen av förbrukningsartiklar i alla kommuner, publicerade Kommuninfo (3/2014) och lade fram åtgärdsförslag i augusti 2014. Man fortsätter att ge kommuner och klienter anvisningar och rådgivning om den praktiska tillämpningen.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts. Kommuninfo publicerades 3/2014 och åtgärdsförslag lades fram i augusti 2014.*

Åtgärd 83: Verksamheten syftar till att arbetstagare med funktionsnedsättning ska orka med sitt arbete och fortsätta att arbeta; ingripande och identifiering av rehabiliteringsbehovet i ett tidigt stadium (lag om företagshälsovård, preciserade anvisningar).

Ansvarsministerium: SHM.

Tidtabell: Lagen om hälso- och sjukvård ges till riksdagen under vårsessionen 2010 och avsikten är att den gradvis ska träda i kraft 2011–2013; anvisningar vid ikraftträdandet av lagstiftningen.

Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Uppföljning av hur länge personer med funktionsnedsättning hålls kvar i arbetslivet, eventuell utveckling av en barometer för arbetsförmåga (tyky-barometer).

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19, artikel 25.

Läge vid programperiodens slut:

Ändringen av 13 kap. 5 § i sjukförsäkringslagen trädde i kraft den 1 januari 2011. Ersättning på 60 procent förutsätter att upprätthållandet, uppföljningen och ett tidigt stödjande av arbetsförmågan förverkligas genom arbetsplatsens och företagshälsovårdens gemensamma åtgärder. Arbetshälsoinstitutets slutrapport den 15 december 2010: Työn sisältö ja työolosuhteiden mukauttaminen avoimilla työmarkkinoilla toimivilla vammaisilla ja pitkäaikaissairailta (Arbetets innehåll och anpassning av och arbetsförhållandena för personer med kronisk sjukdom eller funktionsnedsättning som arbetar på den öppna arbetsmarknaden). Ändring av sjukförsäkringslagen 19/2012 och ändring av företagshälsovårdslagen 20/2012:

arbetsgivarens informationsplikt, bedömning om återstående arbetsförmåga, möjligheterna att anpassa arbetet, utlåtande om förutsättningarna för utbetalning av sjukdagpenning från FPA.

Totalreformen av statsrådets förordning 1484/2001 är under beredning – bl.a. följande ändringar nämns i utkastet till förordningen:

- Termen vajaakuntainen har ändrats till osatyökykyinen (utkastet till förordningen kom från laggranskningen och termen vajaakuntainen kan inte ändras till osatyökykyinen eftersom termen vajaakuntainen används i lagen).
- Samarbete inom företagshälsovården framhålls i stödandet av partiellt arbetsföras arbetsförmåga.
- Social rehabilitering har lagts till.

I uppföljningen för 2013 rapporterades: Statsrådets förordning om principerna för god företagshälsovårdspraxis, företagshälsovårdens innehåll samt den utbildning som krävs av yrkesutbildade personer och sakkunniga (708/2013) trädde i kraft den 10 oktober 2013. Förordningen ändrades genom att samarbete inom företagshälsovården framhålls i stödandet av partiellt arbetsföras arbetsförmåga och att social rehabilitering infogades. Arbetsgruppen som ägnat sig åt frågan om hur man kan främja sysselsättningen av partiellt arbetsföra och få dem att stanna i arbetslivet har lämnat sin slutrapport och de tillhörande presentationerna. Social- och hälsovårdsministeriet har inlett programmet Partiellt arbetsföra med i arbetslivet, där man utvecklar och testar ett verksamhetskoncept som gör det lättare för partiellt arbetsföra att få sysselsättning och att fortsätta arbeta. En sektorsövergripande rehabiliteringsutredning inleddes i januari 2014.

2014: Möjligheterna för personer med funktionsnedsättning och partiellt arbetsföra att få arbete har förbättrats och effekterna har utretts.

- Företagshälsovårdsenheterna och arbetsgivarna har informerats om och utbildats i hur de kan stödja hälsan och arbetsförmågan hos personer med funktionsnedsättning och partiellt arbetsföra.
- Arbetshälsoinstitutet låter arbetsplatserna ta del av modeller för hantering av ungdomars karriärsövergångar, lösningar på hur arbetslokalerna för personer med funktionsnedsättning och partiellt arbetsföra kan anpassas och metoder för hur tillgängligheten i lokalerna kan bedömas. Vidare sprider arbetshälsoinstitutet god praxis för sysselsättning av invandrare och för främjande av deras välbefinnande på arbetsplatsen samt verksamhetskoncept som främjar arbets- och funktionsförmågan. Arbetshälsoinstitutet utvärderar också effekterna av dessa metoder.

2015: Färdigt – handboken Hyvä työterveyshuoltoikäntö (God företagshälsovårdspraxis) har publicerats. Den stödjer verkställandet av företagshälsovårdens lagstiftning och statsrådets förordning. Vård- och rehabiliteringsvägarna för partiellt arbetsföra utvecklas som en del av spetsprojektet Vagar in i arbetslivet för partiellt arbetsföra. Arbetshälsoinstitutet deltar i utvecklingsarbetet.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts.*

Åtgärd 84: Möjligheten att avlägsna bindningen mellan den av FPA anordnade medicinska rehabiliteringen för personer med svår funktionsnedsättning och handikappförmånerna utreds. En separat arbetsgrupp tillsätts för att uppgöra

förslag för en reform av FPA:s rehabiliteringslag i syfte att avskaffa kopplingen till medicinsk rehabilitering från handikappförmånerna (lag om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner).

Ansvarsministerium: SHM (nationellt nätverk av sakkunniga för mätning och utvärdering av handlingsförmågan 2007–2010, FPA:s utvecklingsprojekt för rehabilitering av personer med svår funktionsnedsättning och VAKE-projektet 2006–2013).

Tidtabell: Regeringsperioden 2011–2015.

Finansieringsbehov: Tilläggsfinansiering förutsätts. Finansiering reserverad.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Bindningen avskaffad.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19, artikel 25.

Läge vid programperiodens slut:

Den 11 april 2012 tillsatte social- och hälsovårdsministeriet en arbetsgrupp som utvärderade de behov av att utveckla rehabiliteringen som nämndes i regeringsprogrammet. Arbetsgruppen (SHM021:00/2012) konstaterade i sin slutrapport som överlämnades i december 2013 att frågan behövde utredas ytterligare. Arbetsgruppen ansåg att åtgärder för att avskaffa bindningen bör vidtas så snart som möjligt. Det bör dock avgöras hur svår funktionsnedsättning definieras efter att kopplingen har avskaffats.

Lagen om ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (145/2015) trädde i kraft den 1 januari 2016. Genom lagen avskaffades bindningen mellan FPA:s krävande medicinska rehabilitering och handikappförmånerna. FPA har förberett verkställandet av lagen i samarbete med företrädare för kommunerna och sjukvårdsdistrikten, Kommunförbundet och social- och hälsovårdsministeriet.

Kommentar: *Åtgärden har genomförts.*

Åtgärd 85: Samarbetet mellan den medicinska rehabiliteringen och företagshälsovården etableras.

Ansvarsministerium: SHM.

Tidtabell: Vid SHM pågår år 2010 en fortsatt beredning av SATA-kommitténs förslag om utvecklande av företagshälsovårdens verksamhetsmodell så att ansvaret för samordnande av rehabiliteringen för en person i arbetslivet tydligare faller på företagshälsovården.

Finansieringsbehov: Enligt SATA-kommitténs riktlinjer. Projektet beviljades ett särskilt anslag 2014.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Enligt den fortsatta beredningen.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 26, SATA-kommitténs riktlinjer punkt 3.7.

Läge vid programperiodens slut:

I uppföljningen för 2012 rapporterades att frågan utreds senare av social- och hälsovårdsministeriets arbetsgrupp som ska tillsättas under denna regeringsperiod 2011–2015 för att utvärdera de behov av att utveckla rehabiliteringen som finns

inskrivna i regeringsprogrammet. En sektorsövergripande rehabiliteringsutredning inleds i januari 2014.

2015: Ett projekt om verksamhetsmodeller för styrning till vård och rehabilitering ingår i spetsprojektet Väger in i arbetslivet för partiellt arbetsföra, som regeringsprogrammet 2015–2019 omfattar.

Kommentar: *Åtgärden har inte genomförts.*

Åtgärd 86: Förberedelser görs för höjande av åldersgränsen till 67 år för den av FPA anordnade medicinska rehabiliteringen för personer med svår funktionsnedsättning genom en ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningsförmåner.

Ansvarsministerium: SHM.

Tidtabell: 2011–2015, i enlighet med SATA-kommitténs förslag genomförs författningsreformen under nästa regeringsperiod 2011–2015.

Finansieringsbehov: Tilläggsfinansiering förutsätts. Rehabiliteringsutredningen beviljades ett särskilt anslag 2014.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Höjningen av åldersgränsen har genomförts.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 12, artikel 19, artikel 26; SATA-kommitténs riktlinjer, punkt 3.8.

Läge vid programperiodens slut:

I enlighet med regeringsprogrammet 2011–2015 utvärderas om åldersgränsen på 65 år för rätt till rehabilitering anordnad av FPA kan höjas till 68 år under regeringsperioden. I uppföljningen för 2013 rapporterades: Den arbetsgrupp (SHM021:00/2012) som tillsattes av social- och hälsovårdsministeriet den 11 april 2012 har i sin slutrapport som överlämnades i december 2013 konstaterat att frågan behöver utredas ytterligare. Höjningen av åldersgränsen diskuteras som en del av pensionsreformen. En sektorsövergripande rehabiliteringsutredning inleds i januari 2014. 2015: Inga förändringar. Regeringsprogrammet 2015–2019 innefattar en totalreform av rehabiliteringssystemet.

Kommentar: *Åtgärden har inte genomförts.*

Åtgärd 87: Ett system för uppföljning av hjälpmedelstjänsterna inom social- och hälsovården utvecklas. För detta ändamål inleds ett arbete för uppgörande av enhetliga principer på riksnivå för tillgång till hjälpmedel och definieringen av nödvändiga kriterier följs upp. Kännedomen om och ibruktagandet av hjälpmedel kommer att främjas med hjälp av en databas för hjälpmedel som inrättas vid en senare tidpunkt.

Ansvarsministerium: SHM (Institutet för hälsa och välfärd/TUSO-tema).

Andra centrala ministerier: UKM beträffande hjälpmedel för grundutbildningen.

Tidtabell: Fortlöpande. Under vårsessionen 2010 avges regeringens proposition till riksdagen om en ny lag om hälso- och sjukvård. I lagutkastet har inkluderats rätt att uppgöra en förordning om hjälpmedelstjänster. Lagen träder gradvis i kraft 2011–2013.

Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Uppföljningssystemet är i användning, uppföljningsrapporter (Institutet för hälsa och välfärd).

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 19, artikel 25, artikel 26, GL 19.3 §.

Läge vid programperiodens slut:

SHM: Hälso- och sjukvårdslagen trädde i kraft den 1 maj 2011. Social- och hälsovårdsministeriets förordning om utlämning av hjälpmedel för medicinsk rehabilitering trädde i kraft den 1 januari 2012. Social- och hälsovårdsministeriet har tillsatt en arbetsgrupp som ska utfärda anvisningar om praxis för hjälpmedelstjänster för medicinsk rehabilitering och utarbeta grunder för utlämning av hjälpmedel. Institutet för hälsa och välfärd (THL) har gjort en utredning om systemet för uppföljning av hjälpmedelstjänster och möjligheterna att utveckla det, skickat en pilotenkät till hälsovårdscentralerna och centralsjukhusen för att samla in uppföljningsinformation och försökt påverka innehållet i de uppgifter om hjälpmedelstjänster som samlas in genom AvoHILMO. I uppföljningen för 2013 rapporterades: Social- och hälsovårdsministeriet tillsatte en arbetsgrupp för 2012–2013 som skulle ta fram anvisningar för hjälpmedelstjänsterna och uppdatera de enhetliga principerna för tillgång till hjälpmedelstjänster. THL har tillsammans med aktörer inom olika branscher utrett möjligheterna att upprätta en finländsk databas över hjälpmedel och andra verktyg som stödjer funktionsförmågan. Nuläget och möjligheterna med databasen samt ett propositionsutkast presenterades på seminariet som anordnades i maj 2013 (THL). Arbetsgruppen fick förlängd tid till och med den 31 december 2013. Våren 2014 publicerades en elektronisk handbok på THL:s webbplats.

Under 2014 utarbetade arbetsgruppen elektroniska anvisningar till THL:s webbplats – För VALA-arbetsgruppens fortsatta arbete har THL gjort en utredning om de hjälpmedelstjänster och ändringsarbeten i bostaden som avses i handikappservicelagen och ändringsförslagen gällande dem. THL:s elektroniska anvisningar uppdateras även i fortsättningen. Man planerar att påbörja uppdateringen av grunderna för tillgången till hjälpmedel i gruppen för tillgång till vård under ledning av THL.

ANM: Tillhör inte arbets- och näringsministeriets uppgiftsområde.

UKM: I samband med uppföljningsintervjun för 2013 konstaterades att eleven enligt lagen om grundläggande utbildning har rätt till stödtjänster som är nödvändiga för ordnande av undervisningen. Undervisnings- och kulturministeriet finns representerat i delegationen för rehabiliteringsärenden.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 88: Kunskapsbasen om rehabiliteringens effekter förstärks och kommer att utnyttjas för skapande av god rehabiliteringspraxis.

Ansvarsministerium: SHM (Institutet för hälsa och välfärd/TUSO-tema; rehabiliteringsavsnitten i rekommendationerna för god medicinsk praxis; Institutet för hälsa och välfärd/Finohta.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Enligt den fortsatta beredningen.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 25, artikel 26, artikel 31.

Läge vid programperiodens slut:

I uppföljningen för 2012 rapporterades: Utredds senare av social- och hälsovårdsministeriets arbetsgrupp som ska tillsättas under denna regeringsperiod 2011–2015 för att utvärdera de behov av att utveckla rehabiliteringen som finns inskrivna i regeringsprogrammet. I uppföljningen för 2013 rapporterades: En sektorsövergripande rehabiliteringsutredning inleddes i januari 2014.

2014: En sektorsövergripande rehabiliteringsutredning genomförs 2014–2015. Den innehåller dock ingen separat utredning om hur kunskapsbasen kan förbättra effekterna eller förslag på hur god rehabiliteringspraxis kan utvecklas.

2015: Utredningen om yrkesinriktad rehabilitering och rehabiliteringens penningflöden färdigställs fortfarande i början av 2016, baseras på totalreformen av rehabiliteringssystemet i statsminister Sipiläs regeringsprogram.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts. I uppföljningsintervjun för 2013 framfördes att rehabilitering successivt håller på att införas i alla riktlinjer för god medicinsk praxis där det är motiverat med tanke på ämnet.*

Åtgärd 89: Samarbetet mellan arbetsliv, utbildning och undervisning etableras i genomförandet av yrkesinriktad rehabilitering med hjälp av handledning och personalutbildning. Målsättningen är att för klienterna säkerställa flexibla tjänster för yrkesinriktad rehabilitering vid rätt tidpunkt.

Ansvarsministerium: SHM. Andra centrala ministerier: ANM, UKM.

Tidtabell: 2010–2011. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Kedjan av tjänster för yrkesinriktad rehabilitering fungerar.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 12, artikel 19, artikel 24, artikel 26, artikel 27; SATA-kommitténs utredningar om arbetsfördelningen mellan de aktörer som ansvarar för rehabiliteringen.

Läge vid programperiodens slut:

I uppföljningen för 2012 rapporterades: Utredds senare av social- och hälsovårdsministeriets arbetsgrupp som ska tillsättas under denna regeringsperiod 2011–2015 för att utvärdera de behov av att utveckla rehabiliteringen som finns inskrivna i regeringsprogrammet. I uppföljningen för 2013 rapporterades: En sektorsövergripande rehabiliteringsutredning inleddes i januari 2014.

2014: En deluppgift i den sektorsövergripande rehabiliteringsutredningen handlar om tillgången till yrkesinriktad rehabilitering. Uppgiften samordnas av Arbetshälsoinstitutet och genomförs i samarbete mellan Arbetshälsoinstitutet, Institutet för hälsa och välfärd och FPA under våren 2015.

2015: Statsminister Sipiläs regeringsprogram innehåller en totalreform av rehabiliteringssystemet. Ett projekt om verksamhetsmodeller för styrning till vård och rehabilitering ingår i regeringsprogrammets spetsprojekt Vågar in i arbetslivet för partiellt arbetsföra.

Kommentar: *Åtgärden har inte genomförts.*

8 Social trygghet (åtg. 90–95)

Åtgärd 90: Klientavgifterna eller det s.k. avgiftstaket justeras; målsättningen är att den ekonomiska ställningen ska förbättras för personer som stått utanför arbetslivet hela sitt liv och andra personer med funktionsnedsättning som befinner sig i en svag ekonomisk ställning (lag om klientavgifter inom social- och hälsovården).

Ansvarsministerium: SHM.

Tidtabell: Regeringsperioden 2011–2015. Finansieringsbehov: Tilläggsfinansiering förutsätts.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Avgiftstaken har sammanslagits.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 28, GL 19 §.

Läge vid programperiodens slut:

Klientavgifterna inom social- och hälsovården utreddes i samband med avgiftsreformen i enlighet med regeringsprogrammet 2011–2015. Arbetsgruppen som tillsatts av social- och hälsovårdsministeriet undersöker klientavgifterna för serviceboende. Avsikten var att en regeringsproposition i frågan skulle lämnas våren 2014. Samma arbetsgrupp hade också för avsikt att göra upp en arbetsplan för sammanslagning av klientavgifternas avgiftstak. I uppföljningen för 2014 rapporterades: Ingen regeringsproposition överlämnades till riksdagen, lagberedningen fortsätter vid social- och hälsovårdsministeriet. I uppföljningen för 2015 rapporterades: Regeringspropositionen om avgifterna för serviceboende och service som tillhandahålls hemma lämnas senare under statsminister Sipiläs regeringsperiod. Sammanslagningen av avgiftstaken har inte beretts.

Kommentar: *Åtgärden har inte genomförts.*

Åtgärd 91: Beredning av den s.k. garantipensionslagstiftningen; målsättningen är att den ekonomiska ställningen ska förbättras för personer som stått utanför arbetslivet hela sitt liv och andra personer med funktionsnedsättning som befinner sig i en svag ekonomisk ställning.

Ansvarsministerium: SHM.

Tidtabell: Garantipensionen träder i kraft från början av mars 2011. SHM bereder regeringens proposition i samverkan med FPA.

Finansieringsbehov: 111 milj. euro. Uppföljning: Garantipensionslagstiftningen har blivit färdig.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 28; GL 19 §; SATA-kommitténs riktlinjer.

Läge vid programperiodens slut:

Garantipensionslagstiftningen är färdig. Lagen om garantipension (703/2010) trädde i kraft den 1 mars 2011 (SHM).

Kommentar: *Åtgärden har genomförts.*

Åtgärd 92: Inkomstgränserna höjs för pensionstagare så att inte obetydliga tillskott i inkomsterna sänker bostadsbidraget för pensionstagaren (lag om bostadsbidrag för pensionstagare).

Ansvarsministerium: SHM.

Tidtabell: Regeringsperioden 2011–2015. Finansieringsbehov: Tilläggsfinansiering förutsätts.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Lagstiftningen har ändrats.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 28.

Läge vid programperiodens slut:

SHM: Åtgärderna har inte inletts. Utredds eventuellt som en del av beredningen av åtgärdsprogrammet för att främja sysselsättningen av partiellt arbetsföra. Inga förändringar har skett beträffande åtgärden i uppföljningen för 2012–2015.

Kommentar: *Åtgärden har inte genomförts.*

Åtgärd 93: Behoven av att utveckla kriterierna för bestämmelserna om rehabiliteringspenning och beviljande av handikappstöd (lag om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner, lag om handikappförmåner).

Ansvarsministerium: SHM.

Tidtabell: Tilläggsutredning om SATA-kommitténs förslag. Enligt SATA-kommitténs riktlinjer är det meningen att grundtrygghetsförmånerna som står utanför indexskyddet inklusive minimibeloppen av rehabiliteringspenningen från den 1.3.2011 ska bindas vid folkpensionsindex som avspeglar förändringen i konsumentpriserna.

Finansieringsbehov: Enligt SATA-kommitténs riktlinjer.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Utredningen färdig.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 26; Statsrådets redogörelse om budgetramarna för åren 2010–2013; SATA-kommitténs riktlinjer, punkterna 2.2. och 4.1.

Läge vid programperiodens slut:

Indexskyddet har förverkligats. Lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner, lagen om handikappförmåner. Arbetsgruppen som berett åtgärdsprogrammet för sysselsättning av partiellt arbetsföra utvärderar behoven av att göra ändringar i social- och skattelagstiftningen för att främja sysselsättningen av partiellt arbetsföra och ger förslag på hur arbete och socialskydd kan samordnas på ett bättre sätt. I uppföljningen för 2013 rapporterades: Den arbetsgrupp (SHM021:00/2012) som tillsattes av social- och hälsovårdsministeriet den 11 april 2012 har i sin slutrapport *Bedömning av behovet av författningsändringar och tjänster som främjar sysselsättningen av partiellt arbetsföra*, som överlämnades i december 2013, konstaterat att frågan behöver utredas ytterligare.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts. Indexskyddet har förverkligats. Slutrapporten från arbetsgruppen som bereder åtgärdsprogrammet för sysselsättning av partiellt arbetsföra har överlämnats.*

Åtgärd 94: Meddelandet bekräftas om att sjukpensionerna i enlighet med folkpensionslagen och arbetspensionslagarna lämnas obehandlade vad gäller de nya bestämmelserna.

Ansvarsministerium: SHM (anvisningarna utfärdas av FPA och Pensionsskyddscentralen).

Tidtabell: Lagen om främjande av sjukpensionärs återgång i arbete (378/2009) har trätt i kraft från början av år 2010 och är i kraft för en bestämd tid på fyra år till slutet av år 2013.

Finansieringsbehov: Budgetlagen.

Uppföljning: Under lagens giltighetstid följs konsekvenserna och utvärderas eventuella utvecklingsbehov.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 27; GL 18 §; RP till lag om främjande av sjukpensionärs återgång i arbete; SATA-kommitténs riktlinjer.

Läge vid programperiodens slut:

Lagen om främjande av sjukpensionärs återgång i arbete (378/2009) trädde i kraft i början av 2010 och var i kraft för en bestämd tid på fyra år till slutet av 2013. I enlighet med regeringsprogrammet 2011–2015 bereddes ett verksamhetsprogram för att främja sysselsättningen av partiellt arbetsföra. Informering ingick i genomförandet av programmet. Därtill tillsattes en expertgrupp att före den 30 november 2012 bereda en ny modell som förebygger arbetsoförmåga och främjar partiellt arbetsförs möjligheter att få sysselsättning. I uppföljningen för 2013 rapporterades: Giltighetstiden för lagen om främjande av sjukpensionärs återgång i arbete (738/2009) har förlängts från början av 2014 till utgången av 2016. Lagen ändrades så att invalid- eller sjukpension kan lämnas vilande på nytt när den har utbetalats i en månad. I uppföljningen för 2015 rapporterades: Giltighetstiden för lagen om främjande av sjukpensionärs återgång i arbete förlängs från början av 2017 till utgången av 2020.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts.*

Åtgärd 95: Korrigeringen av missförhållanden i frivilliga (a) liv- och sjukförsäkringar och (b) ansvarsförsäkringar enligt jämlikhetsprincipen (försäkringslagstiftningen). Målsättningen är att grunderna för begränsning av olycksrisker samt ersättningsförfarande justeras så att de inte diskriminerar människor med funktionsnedsättning.

Ansvarsministerium: SHM. Andra centrala ministerier: JM.

Tidtabell: Styrning 2010–2015. Finansieringsbehov: Ingen tilläggsfinansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Begränsningsgrunderna och ersättningsarna har justerats.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 12, artikel 19, artikel 25, GL 6 §.

Läge vid programperiodens slut:

SHM: Försäkringslagstiftningen utreddes som en del av processen för ratificering av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Arbetsgruppen som berett ratificeringen av FN-konventionen konstaterade i sitt slutbetänkande att det nuvarande förfarandet inte strider mot FN-konventionen och att det inte krävs ändringar i lagstiftningen för att sätta konventionen i kraft.

JM: Förhandlingarna om det nya likabehandlingsdirektivet fortsätter i rådet. Justitieministeriet samordnar förhandlingarna. Inga förändringar att rapportera i uppföljningen för 2013.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts.*

9 Rättsskydd, säkerhet och integritet (åtg. 96–101)

Åtgärd 96: Resurser inklusive handikappsakkunskap säkerställs för en eventuell jämlikhetsmyndighet. Målet är en uppföljning av hur likabehandlingen förverkligas, rättsskyddsmetoderna effektiviseras och övervakas.

Ansvarsministerium: Reformarbetet förbereds av en kommitté tillsatt av JM. Beslut om arbetsfördelnings- och resursfrågor fattas senare bl.a. utifrån kommitténs arbete.

Andra centrala ministerier: ANM, IM, SHM.

Tidtabell: Regeringsperioden 2007–2011. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Kommer att beaktas i reformen av lagen om likabehandling (IM).

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 10, artikel 13, artikel 14, art 16, artikel 17, artikel 33; Finlands grundlag 7 §, 10 §, 22 §; lag om likabehandling; strafflagen.

Läge vid programperiodens slut:

JM: Reformen av lagen om likabehandling bereddes under ledning av justitieministeriet. Besluten om arbetsfördelnings- och resursfrågorna fattades som en del av den övergripande beredningen. Under beredningen av reformen fördes s.k. nätverksdiskussioner och ordnades ett omfattande remissförfarande. Den nya lagen fick namnet diskrimineringslagen och trädde i kraft den 1 januari 2015 (1325/2014).

SHM: Frågan beaktas i beredningen av lagen om likabehandling.

IM: Diskrimineringsombudsmannen inledde sin verksamhet i början av 2015. Samtidig övergick ombudsmannen från inrikesministeriets förvaltningsområde till justitieministeriets förvaltningsområde.

Kommentar: *Regeringens proposition med förslag till diskrimineringslag (RP 19/2014 rd) överlämnades till riksdagen den 3 april 2014. Åtgärden har genomförts, ny diskrimineringslag från och med den 1 januari 2015.*

Åtgärd 97: Personer med funktionsnedsättning beaktas i de program som främjar förebyggande av våld och identifieringen av våldsbrott som riktar sig mot personer med funktionsnedsättning förbättras genom att uppföljningen av hatbrott utvecklas.

Ansvarsministerium: IM. Andra centrala ministerier: Alla ministerier till den del deras eget förvaltningsområde berörs.

Tidtabell: 2010–2015. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Program för förebyggande av våld inkluderade/icke inkluderade; utvecklingsarbete för uppföljning av hatbrott.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 10, artikel 13, artikel 14, artikel 16, artikel 17; strafflagen; GL 7 §, 10 §.

Läge vid programperiodens slut:

IM: Klassificeringen av rasistiska brott och andra hatbrott har preciserats och man har gett ut anvisningar om brottsklassificeringen. Poliserna utbildas regelbundet i att identifiera bl.a. rasistiska brott och andra hatbrott. Polisyreshögskolan genomför årligen en uppföljningsundersökning om bl.a. rasistiska brott och andra hatbrott. Vid inrikesministeriet pågår projektet Good Practice Plus, som särskilt inriktar sig på hatbrott med religiösa motiv (i synnerhet islam). Projektet gynnar indirekt även rättigheterna för personer med funktionsnedsättning genom den information och utbildning som ges genom projektet.

Det har inte gjorts någon bedömning av likabehandlingen i programmet för den inre säkerheten. Detta beror på resursbrist och organisationsreformer.

SHM: Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, den s.k. Istanbulkonventionen, blev bindande för Finland den 1 augusti 2015. Konventionen kräver att behoven hos personer i utsatt ställning och personer med funktionsnedsättning beaktas vid tillhandahållandet av tjänster. Dessa särskilda behov inkluderas så snart som möjligt i de tjänster som avses i Istanbulkonventionen om det är fråga om att utveckla en gammal tjänst. När en ny serviceform utvecklas tas dessa behov i beaktande från första början.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts.*

Åtgärd 98: Anvisningar ges om beaktande av säkerhets- och räddningsfrågor för personer med nedsatt funktionsförmåga i störnings- och krissituationer (elavbrott, förorening av dricksvatten, naturkatastrofer, eldsvådor, övriga olyckor etc.).

Ansvarsministerium: IM. Andra centrala ministerier: Alla ministerier då det gäller deras eget förvaltningsområde.

Tidtabell: 2010–2015. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Utredds.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 12, artikel 14; räddningslagen; GL 7 §.

Läge vid programperiodens slut:

Inrikesministeriets rapportering 2012 (läget oförändrat 2014–2015): Grupper med särskilda behov med begränsad iakttagelse- eller rörelseförmåga är en målgrupp i Räddningsinstitutets utbildning om att förebygga olyckor. Räddningsinstitutets utbildningsprogram innefattar bl.a. utbildning i patientbemötande, där deltagarna får lära sig att bemöta även personer med funktionsnedsättning. Inom Räddningsinstitutets utbildning har man gjort undersökningar där utbildningens ändamålsenlighet har kontrollerats. Enkätundersökningarna har riktats till dem som tagit examen från Räddningsinstitutet och deras chefer. I undersökningarna har det inte framkommit några uppgifter om grupper med särskilda behov som föranleder ytterligare åtgärder.

SHM: Social- och hälsovårdsministeriet har utarbetat en handbok om riskhantering och säkerhetsplanering för social- och hälsovårdsenheterna (2011:15) och en handbok om risker och säkerhet ämnad för socialvårdens enheter och service som tillhandahålls hemma.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts. Indikatorer saknas.*

Åtgärd 99: Säkerhetsanvisningarna för offentliga lokaler förbättras (bl.a. regelbundna kontroller) så att säkerhets- och räddningsfrågor som berör personer med funktionsnedsättning på olika sätt beaktas.

Ansvarsministerium: IM. Andra centrala ministerier: SHM.

Tidtabell: Jämlikhetsarbetet inom IM:s förvaltningsområde.

Finansieringsbehov: Jämlikhetsarbetet inom IM:s förvaltningsområde.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Utredds.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 10, artikel 14, artikel 16, artikel 17; strafflagen; GL 7 §.

Läge vid programperiodens slut:

Inrikesministeriet har rapporterat att situationen är densamma som hösten 2012. Enligt bestämmelserna i räddningslagen har räddningsmyndigheten mycket begränsade möjligheter att kräva att utgångar är fria från hinder. Dessutom tillhandahålls det få lösningar för tillgängliga utgångar i byggnader med flera våningar. Inrikesministeriet har begränsade möjligheter att påverka detta mål. Utgångarnas tillgänglighet kan bästa påverkas genom byggnadslagstiftningen, som tillhör miljöministeriets verksamhetsområde.

SHM: Social- och hälsovårdsministeriet har utarbetat en handbok om riskhantering och säkerhetsplanering för social- och hälsovårdsenheterna (2011:15) och en handbok om risker och säkerhet ämnad för socialvårdens enheter och service som tillhandahålls hemma.

Kommentar: *Åtgärden har inte genomförts. Samordningsgruppen för uppföljningen av VAMPO har vid indikatorworkshopen den 10 oktober 2013 och mötet den 29 april 2014 diskuterat eventuella nödvändiga ändringar av ministeriernas huvud- och delansvarsområden.*

Åtgärd 100: Hänsyn tas till rättigheter och påverkningsmöjligheter för personer med funktionsnedsättning samt till behovet av skydd och säkerhet i samband med att säkerhetsfrågor i nöd- och krissituationer utreds.

Ansvarsministerium: UM. Andra centrala ministerier: IM, FVM.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Säkerställandet av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning i krissituationer har beaktats och budgeterats.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 11, GL 6 §.

Läge vid programperiodens slut:

UM 2014: År 2012 utarbetade utrikesministeriet nya politiska riktlinjer för humanitärt bistånd, där frågor om mänskliga rättigheter samt rättigheterna för och behoven hos utsatta grupper och personer med funktionsnedsättning förs fram tydligare än förut. Även i planerna för påverkan (OCHA, ICRC, WFP, UNHCR, UNRWA) kräver Finland att de organisationer som får stöd integrerar genomgående mål i sitt arbete (och uppmärksammar funktionshinder- och skyddsfrågor och/eller rättigheterna för personer med funktionsnedsättning i större utsträckning än tidigare). Människor som behöver hjälp ska tas med i kartläggningen av bistandsbehov, bistandsplaneringen och genomförandet av bistandsplanerna på ett sätt som motsvarar människornas behov. Se även åtg. 101 nedan.

UM 2015: Finland fortsätter att uppmärksamma och främja frågan i enlighet med riktlinjerna för humanitärt bistånd och målen i de humanitära organisationernas planer för påverkan. År 2015 har frågan med stöd av Finland tagits upp under förberedelserna inför det humanitära toppmötet som hålls i maj 2016, bl.a. under de globala konsultationerna i Genève i oktober. Finland tänker arbeta för att rättigheterna, de särskilda behoven och möjligheterna att delta för personer med funktionsnedsättning tas upp i samband med toppmötet.

IM: Detta gäller internationella krissituationer. Personer med funktionsnedsättning beaktas som en grupp med särskilda behov i beredskapsplaneringen och beredskapsövningarna som styrs av regionförvaltningen. Beredskapen förbättras särskilt i beredskapsplaneringen och beredskapsövningarna som styrs av regionförvaltningen. Det är svårt att upprätthålla aktuella uppgifter om behovet av särskild hjälp hos personer med svår funktionsnedsättning och deras bostadsadress. Däremot finns det anledning att utvärdera om vi behöver ett särskilt säkerhetsregister över bostäder där det finns syrgasmaskiner (orsakar stor fara vid brand). I nödcentralernas uppgifter om objekten finns det anteckningar om en liten andel av bostäderna som tillhör grupper med särskilda behov (en del av hemsjukvårdens klienter). Räddningsmyndigheten informeras om dessa i samband med larm. 2014: Inget att rapportera.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 101: De aktörer som är engagerade i humanitär hjälp uppmanas att utifrån behoven ta hänsyn till speciella behov hos personer med funktionsnedsättning och respektera principerna för humanitär hjälp. Målsättningen för den humanitära hjälpen är att rädda människoliv och lindra mänskligt lidande i samband med konflikter och naturkatastrofer. Beviljandet

av hjälp grundar sig på en bedömning av behovet. De humanitära aktörerna fäster speciell uppmärksamhet vid de mest utsatta målgrupperna.

Ansvarsministerium: UM. Andra centrala ministerier: IM, FVM.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Säkerställandet av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning i krissituationer har beaktats och budgeterats.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 11, GL 6 §.

Läge vid programperiodens slut:

UM: I FN-organisationernas styrelsearbete har Finland lyft fram rättigheterna för personer med funktionsnedsättning inom humanitärt bistånd särskilt när det gäller skyddsfrågor och påverkat bl.a. världslivsmedelsprogrammet WFP:s skyddspolitik genom att föreslå tillägg i den avseende rättigheterna för och behoven hos personer med funktionsnedsättning. Finland betonar att situationen för utsatta personer beaktas även när behovet av humanitärt bistånd bedöms.

I uppföljningen för 2013 rapporterades: Finland har i EU-sammanhang och FN-organisationernas styrelsearbete fortsatt att föra fram rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och fortsatt betona att situationen för utsatta personer beaktas även när behovet av humanitärt bistånd bedöms. Beaktandet av de särskilda behoven hos personer med funktionsnedsättning är dessutom ett av målen för gruppen Good humanitarian Donorship (gott humanitärt givarskap) under Finlands och Mexikos ordförandeskap som sträcker sig från juli 2013 till juli 2014. Gruppen består av 41 givare av humanitärt bistånd och man planerar bl.a. att presentera Finlands kompetens inom funktionshinderområdet för gruppen under våren 2014. Beaktandet av personer med funktionsnedsättning var också huvudtemat vid forumet som hölls i december 2013 för Finlands humanitära biståndsorganisationer och utrikesministeriet. Under forumet tillsattes en arbetsgrupp som ska diskutera hur funktionshindersperspektivet kan få mer utrymme i de finländska humanitära biståndsorganisationernas arbete.

UM 2014: UM/KEO-70 (Enheten för humanitärt bistånd/Utrikespolitiska avdelningen) finansierar UNHCR:s projekt som syftar till att förstärka skyddet av personer med funktionsnedsättning vid tvångsförflyttningar (Strengthening protection of persons with disabilities in forced displacement). Målgruppen är funktionshindrade flyktingar och personer som förflyttats inom ett land som befinner sig i en särskilt utsatt situation. Projektet kan man minska fattigdomen i denna grupp genom att förbättra personernas möjligheter att agera självständigt. Projektet kommer att genomföras både globalt och i de åtta utvecklingsländer som valts ut som målländer. Därtill ingriper Finland i de särskilda behoven hos personer med funktionsnedsättning som bor i flyktingläger genom World Visions humanitära bistånd. Finland har systematiskt tagit upp beaktandet och de särskilda behoven hos personer med funktionsnedsättning i sina anföranden, t.ex. senast i februari 2015 genom understatssekreterare Sipiläinen vid konsultationen i Budapest (det humanitära toppmötet World Humanitarian Summit 2016).

UM 2015: UNHCR:s projekt för personer med funktionsnedsättning som stöds av Finland genomförs 2015–2016. Projektet har kommit igång bra och tyngdpunkten ligger på att stärka UNHCR:s och partnerorganisationernas personalkapacitet, så att personer med funktionsnedsättning kan beaktas bl.a. i skyddsarbetet och biståndsplaneringen. Projektet har inletts i Zimbabwe, Rwanda, Djibouti och Tchad, och samarbetet med de lokala funktionshindernsorganisationerna där har gett goda

resultat. Målet är att UNHCR:s personal, partnerorganisationer och styrelse samt hela det humanitära systemet får tillgång till ett omfattande utbildningsmaterial när projektet upphör i slutet av 2016.

IM 2014: I krishantering beaktas de särskilda behoven hos personer som befinner sig i en utsatt position i enlighet med FN:s, Europarådets och EU:s princip om skyldigheten att skydda (Responsibility to Protect) och konceptet för skydd av civila (Protection of Civilians).

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

10 Kultur och fritid (åtg. 102–106)

Åtgärd 102: Genomförandet av bestämmelserna i lagen förbättras: (a) styrningen effektiviseras och riktas exaktare till kommuner och andra producenter av idrottstjänster, (b) resursstyrningen av idrottstjänster förbättras och de medel statsandelssystemet möjliggjort för att tillgänglighet ska kunna säkerställas tas systematiskt i bruk, (c) genomförandet av F1-anvisningarna stöds, (d) samarbetet intensifieras mellan myndigheterna inom idrottsbranschen och myndigheterna inom bygg- och miljöbranschen (idrottslagen).

Ansvarsministerium: UKM.

Tidtabell: Fortlöpande.

Finansieringsbehov: UKM har svarat för finansieringen av verk och utredningar om tillgänglighet. Publiceringen sker i samarbete med Bygginfo Ab och Suomen vammaisurheilu ja -liikunta ry (UKM).

Mätare för uppföljning, indikatorer: UKM och Statens idrottsråd följer upp hur tillgängligheten i idrottslokaler utvecklas som en del av Statens idrottsråds lagstiftade arbete att utvärdera idrottskulturen (UKM).

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 19, artikel 30; idrottslagen; Statsrådets redogörelse om handikappolitiken.

Läge vid programperiodens slut:

UKM: Undervisnings- och kulturministeriet har finansierat produktionen av en ny upplaga av boken *Esteettömät sisäliikuntatilat* (Tillgängliga lokaler för inomhusmotion), som gavs ut i undervisnings- och kulturministeriets publikationsserie för idrottsanläggningar sommaren 2013. Verket är ett centralt hjälpmedel för informationsstyrningen för kommuner och andra producenter av idrottstjänster för att säkerställa och öka tillgängligheten. Boken har förmedlats till kommuner och beställare via Bygginfo Ab under sista delen av året. Med utgångspunkt i boken har man också ordnat utbildning i tillgänglighetskartläggning. Som en fortsättning på denna offentliggörs dessutom resultaten från kartläggningen av idrottsinstitutens tillgänglighet i mars 2014. Avsikten är att man tillsammans med instituten ska börja göra upp renoveringsplaner baserat på resultaten. I tidigare uppföljning rapporterades att temat tas upp även på kommunernas och närings- trafik- och miljöcentralernas utbildningar. I ministeriet görs också en ny version av dokumentet *Liikuntapaikkarakentamisen suunta* (Riktningen för byggande av idrottsanläggningar), där man har för avsikt att ta in mycket konkreta formuleringar.

UKM 2015: 1) Under hösten 2015 har undervisnings- och kulturministeriet uppdaterat sina anvisningar om tillgänglighet vid byggande av idrottsanläggningar. De som söker statsunderstöd måste till sin ansökan bifoga en tillgänglighetsutredning för projektet och en tillgänglighetskartläggning i fråga om renoveringar. En anvisning om planering av tillgängliga idrottsanläggningar och en blankett för tillgänglighetsutredning har lagts till i anvisningarna för den som ansöker om understöd. De har utarbetats i samarbete mellan undervisnings- och kulturministeriet, de idrottsansvariga regionförvaltningsverken och Satakunta yrkeshögskola som ett resultat av LIEKA-projektet om idrottsanläggningars tillgänglighet. Projektet finansieras av undervisnings- och kulturministeriet. Utifrån idrottsinstitutens tillgänglighetskartläggningar har instituten fått anvisningar om hur tillgängligheten kan förbättras både inomhus och utomhus. I Statens idrottsråds dokument Liikuntapaikkarakentamisen suunta (Riktningen för byggande av idrottsanläggningar) lyfts förbättrande av tillgängligheten fram som ett kriterium för att idrottsinstituterna ska beviljas investeringsunderstöd. 2) Den nya idrottslagen trädde i kraft i maj 2015. Lagen syftar bl.a. till att främja olika befolkningsgruppers möjlighet att utöva motion och idrott, befolkningens välbefinnande och hälsa och upprätthållande och förbättrande av den fysiska funktionsförmågan. Lagens syften ska uppnås med utgångspunkt i jämlikhet och likvärdighet. I praktiken innebär detta att dessa perspektiv ska beaktas i all verksamhet som faller inom idrottslagens befogenhetsområde. 3) Undervisnings- och kulturministeriet stödjer årligen de nationella idrottsföreningarnas verksamhet. Enligt 10 § i den nya lagen ska man vid prövning av om ett specialidrottsförbund har rätt till statsbidrag beakta verksamhetens art, omfattning och samhälleliga verkningar samt hur förbundet främjar likvärdighet och jämlikhet. Likaså ska man enligt 12 § vid prövningen av statsunderstödet belopp beakta på vilket sätt organisationen främjar likvärdighet och jämlikhet. 4) I enlighet med idrottslagen är Statens idrottsråd sakkunnigorgan för undervisnings- och kulturministeriet. I och med lagen är idrottsrådets uppgift i enlighet med den förnyade idrottsförordningen att ta initiativ och ge utlåtanden i frågor som gäller idrott för personer med rörelse- och funktionsnedsättning samt frågor som gäller jämlikhet, likvärdighet och kulturell mångfald.

Alla idrottsföreningar som ansöker om statsunderstöd ska i fortsättningen göra upp en likabehandlingsplan. Undervisnings- och kulturministeriet kräver att denna omständighet beaktas redan i 2016 års ansökningar om statsunderstöd.

Kommentar: Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.

Åtgärd 103: Anvisningar ges för planläggning av idrottslokaliteters närmiljö och övriga planering i enlighet med principen om tillgänglighet.

Ansvarsministerium: MM. Andra centrala ministerier: UKM

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Genom utredningar.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 19, artikel 30; idrottslagen; Statsrådets redogörelse om handikappolitiken.

Läge vid programperiodens slut:

MM: Integreras i en mer omfattande anvisning som innefattar alla närmiljöer och i förnyelsen av ByggBs F1. Integreras i förnyelsen av tillgänglighetsbestämmelserna

(MM). 2015: Integreras i en mer omfattande anvisning som innefattar alla närmiljöer. Arbetet med anvisningen har ännu inte inletts.

UKM: Se åtgärd 102 (UKM).

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inte inletts.*

Åtgärd 104: Möjligheterna till deltagande i offentliga och övriga konst- och kulturevenemang på samma villkor som andra säkerställs för personer med funktionsnedsättning.

Ansvarsministerium: UKM. Andra centrala ministerier: MM

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Utredds var för sig.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 19, artikel 30; Statsrådets redogörelse om handikappolitiken; UM:s åtgärdsprogram 2006–2010; GL 6 §, 17 §.

Läge vid programperiodens slut:

UKM: Undervisnings- och kulturministeriet beviljar årligen behovsprövade statsunderstöd för konst- och kulturevenemang ur tippningsvinstmedlen. Det centrala kriteriet för understödet är att främja medborgarnas lika möjligheter till delaktighet och deltagande i kultur samt att undanröja hindren och sänka tröskeln för deltagande. Evenemangen uppmuntras att på eget initiativ bedöma tillgängligheten, särskilt med hjälp av de anvisningar och checklistor som finns på webbplatsen Kultur för alla. Undervisnings- och kulturministeriet har sedan 2003 stött utvecklingen av och verksamheten inom servicen Kultur för alla, som vill främja kulturtjänster som tar hänsyn till olika slags besökare och aktörer. Servicen Kultur för alla drivs av föreningen För kultur på lika villkor rf (sedan 2014). På webbplatsen för servicen finns olika anvisningar och checklistor för bl.a. evenemangsarrangörer, kulturobjekt, museer och teatrar. Undervisnings- och kulturministeriets bidrag till Kultur för alla uppgick till 227 000 euro 2014.

På museerna är tillgänglighet ett centralt mål. Man har försökt förbättra tillgängligheten i möjligaste mån, men särskilt i äldre byggnader går det inte alltid att uppnå full tillgänglighet. På de flesta museer erbjuds även hjälpmedel för personer med nedsatt hörsel, syn och rörelseförmåga. På museernas webbplatser finns ofta ett avsnitt om tillgänglighet, där man beskriver den service som finns på museet. Assistenten till personer med funktionsnedsättning har ofta gratis inträde till museerna. Museiverket beviljar museer bidrag till bl.a. tillgänglighetsprojekt. Beloppen varierar årligen.

År 2015 publicerades en ny tillgänglighetsguide för kulturevenemang. I oktober 2015 tillsatte undervisnings- och kulturministeriet en arbetsgrupp att bereda det nationella programmet för konst- och kulturevenemang. Programmet syftar bl.a. till att främja medborgarnas möjligheter att delta i kulturen på lika villkor.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 105: Möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att verka som kulturaktörer stöds (bl.a. med hjälp av utbildning och sysselsättning).

Ansvarsministerium: UKM. Andra centrala ministerier: ANM.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Uppföljning av det budgetanslag som anvisats för att stödja handikappkultur, därtill uppföljs hur studerande med funktionsnedsättning söker sig till utbildning inom kulturbranschen (UKM: 691 000 euro 2015).

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 12, artikel 19, artikel 30; GL 6 §, 17 §.

Läge vid programperiodens slut:

UKM: Undervisnings- och kulturministeriet har stött handikappkultur och främjandet av tillgänglighet inom kulturen. Samtidigt har man främjat exponeringen av konstnärers verk på lika villkor och dialogen inom konstvärlden. Flera år har man med anslagen stött bl.a. Kettuki Konstcentrums verksamhet, Kaarisilta ry:s galleriverksamhet i Helsingfors och Nastola och Lyhty ry:s musikverksamhet. Anslagen har också använts till att stödja t.ex. Teatteri Tottis verksamhet på teckenspråk. Arbetsgruppen för konstens och kulturens tillgänglighet som tillsattes av undervisnings- och kulturministeriet (2009–2/2013) hade till uppgift att i samarbete med branschens läroanstalter och arbets- och näringsministeriet utreda på vilket sätt man kan öka möjligheterna för personer med funktionsnedsättning och personer som ingår i en kulturell minoritet att arbeta inom konstbranschen. Arbetsgruppen överlämnade sin slutrapport 2014, där den föreslog hur arbetsmöjligheterna kunde förbättras inom konstbranschen för grupper med särskilda behov och minoritetsgrupper.

http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2014/Taiteen_ja_kulttuurin_saavutettavuus.htm?lang=fi&extra_locale=fi

Finansiering/uppföljning: Mätaren för uppföljning är det anslag i statsbudgeten som anvisats för stödandet av handikappkultur och tillgänglighet inom kulturen (691 000 euro 2015) (UKM).

ANM: Lagstiftningen har förnyats (lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice 2012/916 och statsrådets förordning om offentlig arbetskrafts- och företagservice 2012/1073) genom att bestämmelserna om bl.a. lönesubvention och stöd för specialarrangemang på arbetsplatsen har förtydligats och ändrats. Personer med funktionsnedsättning kan stödjas att starta företag på lika villkor som andra arbetssökande och stödjas att få arbete inom kulturbranschen på lika villkor som i andra branscher. I uppföljningen för 2013 rapporterades: Inga fler åtgärder krävs av arbets- och näringsministeriet.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 106: Olika handikappgruppers behov beaktas i utvecklingen och utbudet av biblioteks- och informationstjänster. Inom utvecklingen och utbudet utnyttjas de möjligheter den nya tekniken medför. I planeringen av bibliotekslokaler och biblioteksbussar är utgångspunkten ett tillgängligt bibliotek.

Ansvarsministerium: UKM.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Utredds var för sig.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Utredds var för sig.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 21, artikel 24, GL 6 §, 16 §.

Läge vid programperiodens slut:

Fortlöpande verksamhet, bibliotekslokalernas och biblioteksbussarnas tillgänglighet, anskaffning av material bl.a. lättlästa böcker, specialtjänster för synskadade och teckenspråkiga, hemservice. Fortlöpande verksamhet som kompletteras med separat projektfinansiering. I uppföljningen för 2013 rapporterades: Därtill har samarbetsprojektet Bibliotek för alla genomförts. I projektet försöker man via biblioteken och Celias webbtjänster nå ut till personer som inte kan läsa vanliga böcker (utveckling av en decentraliserad servicemodell).

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

11 Diskriminering som drabbar personer med funktionsnedsättning (åtg. 107–110)

Åtgärd 107: Som mål uppställs att människor med funktionsnedsättning beaktas i jämlikhetsplaneringen inom samtliga förvaltningsområden. Diskriminering förebyggs med ett stort urval av hjälpmedel och ingripanden mot missförhållanden. I arbetet beaktas särskilt personer med funktionsnedsättning som riskerar att utsättas för diskriminering på flera grunder.

Ansvarsministerium: IM. Andra centrala ministerier: Alla ministerier till den del deras eget förvaltningsområde berörs.

Tidtabell: 2010–2015. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Förnyad anvisning för jämlikhetsplanering; antalet utbildningsevenemang; uppkomst av nya jämlikhetsplaner.

Förpliktelse: FN:s deklaration och konventioner om de mänskliga rättigheterna; FN-deklarationen artikel 8; UNESCO, ILO-avtalen; EU:s jämlikhetsdirektiv under beredning (Directive on implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of religion or belief, disability, age or sexual orientation); jämlikhetslagen (2004), den nya jämlikhetslagen under beredning (2010).

Läge vid programperiodens slut:

IM: Anvisningarna om likabehandlingsplanering har förnyats. Om planeringen publicerades 2010 en allmän handbok, 2011 en handbok till medborgarorganisationerna och 2012 en handbok till läroanstalterna. Därtill pågår en lagberedning om hur bedömningen av likabehandlingskonsekvenser ska utvecklas och den är förenad med funktionshinderspolitiska frågor. I uppföljningsintervjun för 2013 framfördes att inrikesministeriet anordnar en utbildning i likabehandling under 2014. I uppföljningen för 2014 rapporterades: Den nya diskrimineringslagen trädde i kraft den 1 januari 2015. Lagen förpliktar myndigheter, utbildningsanordnare och arbetsgivare att vidta åtgärder för att främja likabehandling av personer med funktionsnedsättning. I enlighet med kraven i den nya lagen bereder inrikesministeriet en likabehandlingsplan som ska vara färdig enligt den tidtabell som fastställts i lag (senast före utgången av 2016).

I uppföljningen för 2015 rapporterade inrikesministeriet: Verksamhetsområdet för likabehandling har flyttats till justitieministeriets förvaltningsområde från och med den 1 januari 2015.

JM: Förhandlingarna om det nya likabehandlingsdirektivet fortsätter i rådet. Justitieministeriet samordnar förhandlingarna. Justitieministeriet har dessutom ansvarat för att bereda reformen av likabehandlingslagstiftningen.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts.*

Åtgärd 108: (a) Polisyreshögskolans läroplan justeras i enlighet med principerna för jämlikhetsplaneringen. (b) Vid lokalpolisens utbildningsevenemang betonas identifieringen av diskriminering som riktar sig mot människor med funktionsnedsättning och ingripande mot diskrimineringen.

Ansvarsministerium: IM.

Tidtabell: 2010. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Uppföljning av polisens jämlikhetsplanering.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 12, artikel 19, artikel 21, artikel 30.

Läge vid programperiodens slut:

Principen om likabehandling är en allmän kompetens som påverkar polisens yrkesmässiga åtgärder. Ämnet tas upp under den första delen av polisens grundexamen. Man strävar efter att ordna en jämlik och tillgänglig undervisning och studiemiljö för de studerande. Beaktandet av individen är relaterad till studiehandledningens delhelhet. Inom Polamks påbyggnadsutbildning och fortbildning är likabehandling en central allmän kompetens som speglar polisens verksamhet. Under 2012 har Polamk deltagit i arbetet i inrikesministeriets arbetsgrupp för utvecklandet av läroanstalternas likabehandlingsplanering.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts.*

Åtgärd 109: Enhetlig anvisning för förfarande uppgörs för undersökningsledare och poliser (a) om åtgärder för vittnesutsagor och bevisning och (b) inledning av undersökningsprocesser i fall där personen inte kan vittna på grund av sin funktionsnedsättning.

Ansvarsministerium: IM. Andra centrala ministerier: JM.

Tidtabell: 2010. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Anvisningen färdig.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 9, artikel 12, artikel 19, artikel 21, artikel 30; GL 6 §.

Läge vid programperiodens slut:

IM 2015: EU:s brottsofferdirektiv trädde i kraft i november 2015. Som en del av arbetet med att bereda verkställandet av brottsofferdirektivet utarbetas under inrikesministeriets ledning en tvärssektoriell handbok för brottsprocessens myndigheter om att bedöma skyddsbehovet för särskilt sårbara brottsoffer och vittnen och att vidta skyddsåtgärder. Handboken blir klar i början av 2016 och därefter kan den tillämpas i förundersökningar, åtalsprövningar och domstolar.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts.*

Åtgärd 110: Det första skedet i handledningen och integreringen av invandrare med funktionsnedsättning vid behov med hjälp av åtgärder som överskrider de olika förvaltningsområdena.

Ansvarsministerium: IM. Andra centrala ministerier: Andra ministerier i tillämpliga delar.

Tidtabell: 2010–2015. Finansieringsbehov: Utredds.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Preciseras.

Förpliktelse: Projektet försökslag SM025/2009.

Läge vid programperiodens slut:

IM: Åtgärderna om integrering övergick till arbets- och näringsministeriets ansvarsområde i början av 2012 (IM).

SHM: I uppföljningen för 2013 och 2014 rapporterades: Ingår i åtgärderna för Europeiska socialfondens programperiod 2014–2020 (SHM). 2015: Ingår i åtgärderna för AMIF-fondens och Europeiska socialfondens programperiod 2014–2020.

Kommentar: *Ingen information om huruvida åtgärden har inletts. Indikatorer saknas.*

12 Kunskapsbas (åtg. 111–114)

Åtgärd 111: Handikappforskningens ställning stärks och delaktigheten i projekten för människor med funktionsnedsättning underlättas. Målet är att ett sektorforskningsprogram i handikappforskning inleds.

Ansvarsministerium: Alla ministerier till den del deras eget förvaltningsområde berörs.

Tidtabell: 2010–2015. Finansieringsbehov: Utredds.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Forskningen förverkligas.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 31, Statsrådets redogörelse om handikappolitiken.

Läge vid programperiodens slut:

UM: Enbart utrikesministeriet kan inte fatta beslut om att ett sektorforskningsprogram i funktionshinderforskning ska inledas. Som en del av beställningsforskningsrundan 2012 finansierade utrikesministeriet Åbo Akademis undersökning ”Reducing Inequalities: Finnish development cooperation in Ethiopia and Kenya with special focus on gender and disability” (totalt 143 890 euro). Beslutet om att finansiera undersökningen fattades den 19 december 2012. Undersökningen blev färdig och i september 2014 anordnade utrikesministeriet ett evenemang där undersökningen offentliggjordes och diskuterades. Med utrikesministeriets finansiering har det genomförts ett forskningsprojekt som resulterade i publiceringen av en utredning om de mänskliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning i Finlands utrikespolitik (Vammaisten ihmisoikeudet Suomen ulkopoliitikassa, Abilis 2013).

Syftet med utredningen är att öka kunskapen om funktionshinderfrågor och integrera dem bättre i utrikesförvaltningen. Rekommendationerna i utredningen kommer att utnyttjas inom Finlands människorättspolitik de kommande åren.

En utvärdering av inkluderande undervisning i Finlands utvecklingssamarbete 2004–2013 har inletts. Den första rapporten blev klar i januari 2015. Ett forskningsprojekt om främjandet av de mänskliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning har beretts i samarbete med Kynnys ry. Avsikten är att projektet färdigställs under 2016.

SHM: Institutet för hälsa och välfärd utvecklar funktionshinderforskningen som ett sektorforskningsinstitut som lyder under social- och hälsovårdsministeriet. Institutet för hälsa och välfärd har tillsatt ett team för funktionshindrade och samhället, som genom forskning och utveckling främjar möjligheterna att klara sig själv hos personer med funktionsnedsättning och förbättrar tillgängligheten i service och planering. 2014: Inga förändringar. 2015: Inga förändringar.

ANM: Åtgärden tillhör inte arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde. Arbets- och näringsministeriet undersöker frågor om verkställandet av arbetskraftspolitiken och om arbetskraftsservicen. I uppföljningen för 2013 konstaterades att arbets- och näringsministeriet utreder om man tillsammans med Suomen Yrittäjät och funktionshindervisorganisationerna kan köpa en undersökning om företagandet bland personer med funktionsnedsättning. I uppföljningen för 2014 tillades: En undersökning om företagandet bland personer med funktionsnedsättning kommer att ordnas inom Europeiska socialfondens projekt som koordineras av närings- trafik- och miljöcentralen i Birkaland. Anskaffningen infaller i slutet av året [2015] (red. tillägg).

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 112: Behoven av direkt användning av klientdatasystemen samt nyttan och möjligheterna utreds. Nödvändig lagberedning inleds utifrån utredningen (statistiklagen).

Ansvarsministerium: SHM.

Tidtabell: 2008–2011 som del av IT-projektet för det sociala området (Tikesos).

Finansieringsbehov: Projektfinansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Utredningen färdig.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 31, Statsrådets redogörelse om handikappolitiken.

Läge vid programperiodens slut:

Pågår som en del av det fortsatta arbetet inom Tikesos vid Institutet för hälsa och välfärd. Lagberedningen om elektronisk behandling av klientuppgifter inom socialvården inleds 2013. Inga förändringar att rapportera i uppföljningen för 2013.

2015: Arbetet med att utveckla en nationell arkivtjänst för socialvården har inletts. Klientdatasystemen förnyas enligt tidtabellen för reformen av social- och hälsovården. De ändringar som är nödvändiga för beredningen av lag 159/2007.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har delvis inletts.*

Åtgärd 113: En serviceplan utvecklas till instrument för insamling av information så att uppgifter samlas för planering, bedömning och uppföljning av tjänster för en person med funktionsnedsättning med hans eller hennes medgivande.

Ansvarsministerium: SHM (Institutet för hälsa och välfärd/resultatavtal).

Tidtabell: IT-projektet för det sociala området (Tikesos) 2008–2011, syftet är bland annat att ett enhetligt klientdatasystem utvecklas och tas i bruk.

Finansieringsbehov: Projektfinansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: En serviceplan har utvecklats till att fungera som instrument för insamling av uppgifter.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 31, Statsrådets redogörelse om handikappolitiken.

Läge vid programperiodens slut:

En gemensam plan för social- och hälsovården är under beredning.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts.*

Åtgärd 114: Arbetskraftsstatistikens informativa funktion förbättras. Målsättningen är en systematisk och kontinuerlig tillförsel av uppgifter om hur personer med funktionsnedsättning söker arbete, sysselsätts och anställs.

Ansvarsministerium: ANM. Andra centrala ministerier: SHM/FPA.

Tidtabell: Senast år 2015. Finansieringsbehov: Framgår under arbetet.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Preciseras.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 31, Statsrådets redogörelse om handikappolitiken.

Läge vid programperiodens slut:

Arbets- och näringsministeriet för separat statistik även över dem som har svårare att få arbete på grund av en skada eller sjukdom. Statistiken ger sifferuppgifter om arbetssökande och arbetslösa arbetssökande: dels om deras användning av tjänster, hur länge de söker arbete och deras lönesubventioner, dels om deras sysselsättning på den öppna arbetsmarknaden. Arbets- och näringsministeriet för inte allmän statistik över personer som befinner sig i arbetslivet och för inget register över personer med funktionsnedsättning, förutom inom ramen för arbets- och näringsbyråns kunddatasystem som upprätthålls för ordnandet av offentlig arbetskrafts- och företagsservice. Därför kan arbets- och näringsministeriets statistik inte ge information om de personer med funktionsnedsättning som arbetar, deras sysselsättningsgrad eller deras arbetslöshetsgrad.

Kommentar: *Genomförandet av åtgärden har inletts. Indikatorer saknas.*

Åtgärd 115: Invalidavdraget i stats- och kommunalbeskattningen avskaffas och de resurser som har använts till avdraget allokeras till en aktiv handikappolitik.

Ansvarsministerium: SHM. Andra centrala ministerier: FM (beträffande avskaffandet av invalidavdraget).

Tidtabell: Beaktas i beredningen av regeringsprogrammet 2011–2015.

Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Ingår i regeringsprogrammet.

Förpliktelse: Har tagits upp bland annat vid SHM, handikapparbetsgruppen 96, PM.

Läge vid programperiodens slut:

SHM: År 2014 utarbetade Institutet för hälsa och välfärd (THL) utredningsrapporten *Från transport till rörlighet*, som innehöll utvecklingsförslag. Social- och hälsovårdsministeriet fortsätter tillsammans med THL och finansministeriet att utreda invalidavdraget under våren 2015. I uppföljningen för 2015 rapporterades: Ingen förändring; THL har överlämnat en utredningsrapport och en promemoria om avskaffandet av invalidavdraget.

Kommentar: *Åtgärden har inte genomförts.*

14 Internationell verksamhet (åtg. 116–122)

Åtgärd 116: Ratificeringsprocessen för konventionen och det tillhörande frivilliga protokollet slutförs (FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning). Ratificeringsprocessen omfattar även den i konventionens artikel 33.2 avsedda strukturen för främjande, skyddande och uppföljning av verkställandet av konventionen, i vilken enligt behovet ingår ett eller flera oavhängiga system för upprätthållande, förstärkande, inrättande eller utnämning.

Ansvarsministerium: UM. Andra centrala ministerier: Särskilt SHM, även alla andra ministerier beträffande ratificeringsåtgärderna inom sitt eget förvaltningsområde.

Tidtabell: 2011–2016. Ratificeringen av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är då den görs utan reservationer bunden till genomförandet av de ändringar i lagstiftningen som förutsätts i VAMPO-programmets åtgärder 4 och 37. Då Finland genomför internationella avtalsförpliktelser strävar landet i första hand efter att harmonisera den nationella lagstiftningen med bestämmelserna i det avtal som ska sättas i kraft.

Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Finland har ratificerat FN-konventionen om rättigheter för personer med nedsatt funktionsförmåga samt dess fakultativa protokoll.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 43, GL 22 §, 94 §, 95 §.

Läge vid programperiodens slut:

UM: I statsminister Jyrki Katainens regeringsprogram (22.6.2011) har särskilt bl.a. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning lyfts fram

bland människorättskonventionerna. Ratificeringen av FN-konventionen är ett av regeringens mål under den här regeringsperioden. Den 6 maj 2011 tillsatte utrikesministeriet en arbetsgrupp med uppgiften att bereda och redogöra för de åtgärder som krävs för att ratificera konventionen och dess fakultativa protokoll. Arbetsgruppen representerades av statsförvaltningen, kommunförbundet och funktionshindersonsorganisationerna. Arbetsgruppens mandatperiod avslutades i slutet av 2013. Arbetsgruppen som berett ikraftsättandet av konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och dess fakultativa protokoll överlämnade sitt betänkande som innehåller ett utkast till regeringens proposition till utrikesminister Erkki Tuomioja. Efter remissförfarandet uppdateras propositionen och färdigställs med stöd av resultaten av de pågående lagstiftningsprojekten samt informationen från utlåtandena. Konventionen förutsätter vissa ändringar i Finlands lagstiftning beträffande självbestämmanderätten och begränsningen av den inom social- och hälsovården samt justeringar av lagstiftningen om likabehandling.

UM 2015: Den 4 december 2014 lämnade regeringen en proposition till riksdagen om godkännande av konventionen och dess fakultativa protokoll samt med förslag till lagar om sättande i kraft av de bestämmelser i konventionen och dess fakultativa protokoll som hör till området för lagstiftningen och om ändring av lagen om riksdagens justitieombudsman. Riksdagen godkände konventionen och dess fakultativa protokoll samt ovannämnda lagar den 3 mars 2015. Republikens president beslutade om ratificeringen och stadfäste lagarna den 10 april 2015. Samtidigt godkände riksdagen uttalandet, enligt vilket riksdagen förutsätter att man innan ratificeringen fullföljs försäkras sig om att förutsättningen för ratificeringen av artikel 14 konventionen (frihet och personlig säkerhet) uppfylls i den nationella lagstiftningen. I praktiken innebär detta att de nämnda förutsättningarna måste uppfyllas innan Finland kan ansluta sig till konventionen internationellt genom att deponera sitt ratificeringsinstrument hos FN:s generalsekreterare. Konventionen och dess fakultativa protokoll träder för Finlands del i kraft den trettionde dagen efter deponeringen av ratifikationsinstrumentet. Den 22 oktober 2015 överlämnades regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (RP 96/2015 rd). I den föreslås att man gör de lagstiftningsändringar som förutsätts av artikel 14 i konventionen. Propositionen behandlas av social- och hälsovårdsutskottet. Avsikten är att Finland ska deponera sitt ratifikationsinstrument när lagen har antagits och fastställts.

SHM: Regeringens proposition om lagen om självbestämmanderätt lämnades till riksdagen i augusti 2014. Lagförslaget hann inte behandlas i riksdagen före riksdagsvalet våren 2015 och före riksdagsbytet. Regeringens proposition om lagen bereds på nytt. För att ratificeringen av konventionen ska kunna fullföljas krävs att lagen om självbestämmanderätt antas. I oktober 2015 överlämnades regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (RP 96/2015 rd). I den föreslås att man gör de lagstiftningsändringar som krävs för ratificering av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. De föreslagna ändringarna handlar om stärkt självbestämmanderätt och minskad användning av begränsningsåtgärder inom specialomsorger, specialomsorger oberoende av en persons vilja och villkor för användningen av begränsningsåtgärder inom specialomsorger.

Kommentar: Åtgärden har inte genomförts. Finland har ännu inte ratificerat FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och dess fakultativa protokoll. Riksdagen har godkänt konventionen och dess fakultativa protokoll och

presidenten har beslutat om ratificeringen av dem. Riksdagen har dock förutsatt att man innan ratificeringen fullföljs ändrar den nationella lagstiftningen så att kraven i artikel 14 i konventionen uppfylls. Dessa förändringar som har beretts av social- och hälsovårdsministeriet behandlas av riksdagen.

Riksdagen godkände också förslaget om ändring av lagen om riksdagens justitieombudsman. Med denna ändring skulle lagen utökas med en bestämmelse om att uppgifterna för mekanismen enligt artikel 33.2 i konventionen ska skötas av riksdagens justitieombudsman, Människorättscentret och dess människorättsdelegation.

Åtgärd 117: Om genomförande av rättigheter för personer med funktionsnedsättning rapporteras med stöd av FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och vid behov även av andra internationella konventioner om mänskliga rättigheter.

Ansvarsministerium: UM. Andra centrala ministerier: Alla ministerier till den del deras eget förvaltningsområde berörs.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Rapportering om genomförande av rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Förpliktelse: Bland annat FN-konventionen artikel 33, artikel 35 och artikel 38.

Läge vid programperiodens slut:

UM: Varje konventionsstat ska enligt artikel 35 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning till kommittén som fungerar som konventionens övervakningsorgan avge en fullständig rapport om de åtgärder som den har vidtagit för att verkställa sina skyldigheter enligt konventionen och om de framsteg den har uppnått i det hänseendet inom två år efter konventionens ikraftträdande för konventionsstaten i fråga. Därefter ska konventionsstaterna avge påföljande rapporter minst vart fjärde år och vidare när kommittén begär det. Den återkommande rapporteringen i enlighet med konventionen tillhör utrikesministeriets ansvarsområde när konventionen har trätt i kraft i Finland.

Finland har förbundit sig till sex av FN:s människorättskonventioner. Efterlevnaden av dessa övervakas av ett FN-övervakningsorgan som är specifikt för varje människorättskonvention. Finland är skyldigt att regelbundet rapportera till dessa om hur bestämmelserna i konventionen efterlevs. I fråga om Europarådet är Finland skyldigt att rapportera om efterlevnaden av fyra av europarådets människorättskonventioner.

Rapportering om rättigheterna för personer med funktionsnedsättning har gjorts i samband med den återkommande rapporteringen om bl.a. konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW), konventionen om barnets rättigheter (CRC) och den reviderade Europeiska sociala stadgan.

JM: Människorättscentret inrättades genom en lag (lagen 20.5.2011/535 om ändring av lagen om riksdagens justitieombudsman 197/2002), som trädde i kraft den 1 januari 2012. Riksdagens justitieombudsman utnämnde den 21 december 2011 Sirpa Rautio till direktör för Människorättscentret för en fyra års mandatperiod. Hon påbörjade uppdraget den 1 mars 2012. Utöver Rautio arbetar två sakkunnigtjänstemän vid centret. Inom ramen för Människorättscentrets och dess pluralistiska

människorättsdelegations uppgifter kan skyldigheterna i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning delvis uppfyllas, i synnerhet artikel 33.2 (se RP s. 12–13). På så sätt främjar lagen Finlands ratificeringsprocess för FN-konventionen. Inga förändringar att rapportera i uppföljningen för 2013.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) har ännu inte ratificerats i Finland.*

Åtgärd 118: Den handikappolitiska aspekten inkluderas i riktlinjerna för Finlands internationella människorättspolitik som genomförs med hjälp av ett multilateralt samarbete och i mån av möjlighet inom ramen för bilaterala kontakter.

Ansvarsministerium: UM. Andra centrala ministerier: Alla ministerier till den del deras eget förvaltningsområde berörs.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Rapportering till riksdagen, externa evalueringar.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 32, artikel 33; Statsrådets redogörelse om Finlands politik för de mänskliga rättigheterna 2009.

Läge vid programperiodens slut:

UM: Funktionshinderfrågor är ett prioriterat område inom Finlands människorättspolitik. Funktionshinderfrågor har beaktats övergripande i strategin för mänskliga rättigheter och verksamhetsprogrammet för Finlands utrikesförvaltning (Utrikesministeriets publikationer 9/2013 och Utrikesministeriets publikationer 10/2013). Utrikesministeriet samordnar högnivåmötet om funktionsnedsättning som hålls hösten 2013 och beredningen av mötet. Funktionshinderfrågor beaktas övergripande i utvecklingsarbetet. Utrikesministeriet försöker i så stor utsträckning som möjligt göra representanter för personer med funktionsnedsättning delaktiga i beslutsfattandet i frågor som berör dem. Representanterna för personer med funktionsnedsättning är med i Finlands delegationer vid internationella forum. Utrikesministeriet samarbetar med Signmark, som utsetts till särskild representant, för att sprida kunskap om funktionshinderfrågor i internationella sammanhang. Signmark är den särskilde representanten för alla tre av utrikesministeriets ministrar och främjar rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Samordningsgruppen för internationell funktionshinderspolitik arbetar aktivt och i gruppen finns representanter för funktionshindersorganisationerna. Funktionshinderfrågor kommer att tas upp även i beredningen av redogörelsen för människorättspolitiken som överlämnas 2014.

SHM 2015: I slutet av 2014 godkände Nordiska ministerrådet Handlingsplanen för nordiskt samarbete om funktionshinder 2015–2017. Handlingsplanens tyngdpunktsområden är mänskliga rättigheter, mångfald och fri rörlighet. Inom ramen för handlingsplanen sammanträdde en expertgrupp 2015 angående FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och man har även genomfört projekt.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 119: På områden för samarbete mellan stater genomförs samordnad påverkan av hur handikappolitiska aspekter framhålls och hur genomförandet av dem uppföljs (i linje med EU-konceptet bl.a. OECD:s socialpolitik, trafiken etc.; NR:s arbete, Nordic Plus, övriga multilaterala organisationer).

Ansvarsministerium: UM och till de delar det nationella ansvaret för samordning faller på ett annat ministerium, ifrågavarande ansvarsministerium.

Andra centrala ministerier: Alla ministerier till den del deras eget förvaltningsområde berörs.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Bland annat rapportering till riksdagen; eventuella externa evalueringar.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 32.

Läge vid programperiodens slut:

På utrikesministeriets verksamhetsområde beaktas funktionshinderspolitiska aspekter i arbetet inom EU, FN, Europarådet och Organisationen för säkerhet och samarbete (OSSE), i möjligaste mån med hänsyn till det civila samhället och vid behov i samarbete med representanter för funktionshindersorganisationerna, tillsammans eller genom konsultationer som en del av det internationella främjandet av mänskliga rättigheter. Rättigheterna för personer med funktionsnedsättning har så långt som möjligt tagits upp bl.a. i Finlands anföranden i olika organisationers styrelser. I uppföljningsintervjun för 2013 betonades att man strävar efter att personer med funktionsnedsättning ska finnas representerade i Finlands officiella delegation i olika sammanhang. Före evenemangen samlar man in åsikter från hela fältet. Den internationella arbetsgruppen fungerar som ett konsultativt organ. Detsamma betonas beträffande humanitärt bistånd. Förpliktelse mot finansiärerna och de som behöver hjälp (UM).

UM 2014: På utrikesministeriets verksamhetsområde beaktas funktionshinderspolitiska aspekter i arbetet inom EU, FN, Europarådet, Organisationen för säkerhet och samarbete (OSSE) och andra organisationer. När riktlinjer utarbetas tar man hänsyn till det civila samhällets och funktionshindersorganisationernas synpunkter. Rättigheterna för personer med funktionsnedsättning har tagits upp bl.a. i Finlands nationella anföranden och resolutionsförhandlingar i olika organisationer.

År 2014 arrangerade Finland flera internationella evenemang för främjandet av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. I januari hölls ett internationellt seminarium om inkluderande utveckling i Helsingfors. På seminariet hölls inledande tal av bl.a. Shuaib Chalklen, FN:s särskilde rapportör av funktionshinderfrågor, och OHCHR:s expert Facundo Chavéz.

I FN:s råd för mänskliga rättigheter hölls ett sidoevenemang om inkluderande undervisning i mars 2014. Evenemanget fokuserade särskilt på rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Finland ordnade evenemanget tillsammans med Etiopien, Spanien, Mexiko, Marocko. Nya Zeeland, Kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR), UNICEF och organisationen International Disability Alliance. Talare på evenemanget var bl.a. FN:s biträdande högkommissarie för mänskliga rättigheter, Flavia Pansieri, och via videoförbindelse

Lenin Voltaire Moreno Garces, FN:s generalsekreterares särskilda sändebud för funktionshindrades rättigheter.

Finland deltog också i sidoevenemanget om rättigheterna för personer med funktionsnedsättning, som arrangerades tillsammans med FN:s ECOSOC. Utvecklingsminister Pekka Haavisto var en av paneldeltagarna vid evenemanget. På evenemanget uppträdde också den döva rapartisten Marko Vuoriheimo (Signmark), utrikesministeriets särskilde representant i frågor om rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Signmark deltog också i sidoevenemanget som arrangerades i september 2014 vid OSSE:s implementeringsmöte för den mänskliga dimensionen (Human Dimension Implementation Meeting). Vid evenemanget deltog även Kalle Könkkölä från Kynnys ry i panelen.

Samordningsgruppen för internationell funktionshinderspolitik, som koordineras av utrikesministeriet, har fortsatt sin verksamhet och sammanträder 3–4 gånger per år.

I januari 2015 anordnade utrikesministeriet tillsammans med initiativet Vammaisdiplomati (Abilis) paneldiskussionen ”Advancing Disability Rights through Diplomacy” på ambassaden i Washington.

UM 2015: Utrikesministeriet har fortsatt att aktivt framhålla rättigheterna för personer med funktionsnedsättning i multilaterala forum. Under 2015 har Finland hållit flera anföranden och ordnat sidoevenemang om rättigheterna för personer med funktionsnedsättning bl.a. i FN:s människorättsorgan och inom ramen för OSSE. Flera av Finlands beskickningar i utlandet har arrangerat seminarier eller andra evenemang på temat. Som exempel kan nämnas seminariet i januari och värdskapet för galan i december på ambassaden i Washington. Evenemang har också anordnats i bl.a. S:t Petersburg, Teheran, Addis Abeba och Sofia.

FN:s särskilda rapportör för rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Catalina Devandas Aquilar, besökte Finland på inbjudan av utrikesministeriet i maj 2015. Under sitt besök träffade hon många finländska påverkare. Finland finansierar den särskilda rapportörens arbete i samband med Kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR). År 2015 uppgick stödet till 200 000 euro och avsikten är att stödet ska fortsätta de kommande åren.

Utrikesministeriets samarbete med rapartisten Marko Vuoriheimo (Signmark) har fortsatt. Under 2015 uppträdde Signmark bl.a. i Indonesien och i Paris. Han uppträdde också på huvudevenemanget för FN:s jubileumsår i Finlandiahuset i december 2015.

Samordningsgruppen för internationell funktionshinderspolitik, som koordineras av utrikesministeriet, har fortsatt sin verksamhet. Under 2015 höll gruppen tre möten där man diskuterade bl.a. Finlands riktlinjer och lyssnade till presentationer om aktuella projekt i internationella forum. Avsikten är att verksamheten ska fortsätta de kommande åren.

Rättigheterna för personer med funktionsnedsättning har tagits upp bl.a. i Finlands nationella anföranden och resolutionsförhandlingar i olika organisationer. Under konferensen i New York i juli 2015 för åtta av de parter som undertecknat konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning anordnade Finland ett sidoevenemang om inkluderande och människorättsbaserade SDG-indikatorer. I början av december (3.12.2015) instiftades en internationell samordningsgrupp på initiativ av DFID och IDA: Global Action for Disability (GLAD). Finland är med i gruppen som grundande medlem.

Finlands funktionshindersspecifika utvecklingsarbete genomförs i huvudsak av medborgarorganisationerna. Samverkan inom funktionsnedsättning rf och stiftelsen Abilis är det viktigaste aktörerna inom utvecklingssamarbetet och de får programstöd för sin verksamhet. År 2015 var stödet till Samverkan inom funktionsnedsättning

2,7 miljoner euro och till Abilis 2,9 miljoner euro. (Programstödet som utrikesministeriet beviljar för 2016 minskas med ca 38 procent per organisation på grund av anslagssituationen för utvecklingssamarbete. Minister Haavisto och minister Paatero har dock beviljat Samverkan inom funktionsnedsättning rf och stiftelsen Abilis särskilt stöd på 1 miljon euro för 2016 ur reservationsanslagen för 2014.)

Till grund för verksamheten ligger grundaren Kalle Könkköläs arbete och de erfarenheter och nätverk som uppkommit under årtionden genom stiftelsens finansiella verksamhet. Genom handlingsprogrammet Vammaisdiplomatia stärker man samarbetet mellan myndigheterna i olika länder och medborgar- och funktionshindersorganisationer i syfte att främja de mänskliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Verksamhetens långsiktiga mål är att frågor om funktionsnedsättning på riktigt inkluderas i alla Finlands utrikespolitik. Kärnverksamheten består av att förbättra kunskaperna i frågor som rör personer med funktionsnedsättning genom att tillhandahålla kompetens inom funktionshinderområdet till Finlands utvecklingssamarbete samt till finländska och internationella organisationer samt genom att utbilda experter med funktionsnedsättning.

En del av statsunderstödet som har beviljats Abilis är öronmärkt för initiativet Vammaisdiplomatia. Initiativet främjar de mänskliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning på bred front i enlighet med principerna i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Som en del av Finlands och USA:s transatlantiska samarbete för att främja rättigheterna för personer med funktionsnedsättning, särskilt i Afrika, träffades stiftelsen Abilis grundare Kalle Könkkölä, Finlands ambassadör Sirpa Mäenpää, USA:s ambassadör Patricia Haslach och det amerikanska utrikesministeriets särskilda representant för funktionshinderfrågor Judith Heumann i Addis Abeba i november 2015. Under besöket i Etiopien träffade Könkkölä även representanter för funktionshindersorganisationer, parlamentariker och representanter för Afrikanska unionen.

Inom initiativet Vammaisdiplomatia har Finland och USA bedrivit transatlantiskt samarbete i funktionshinderfrågor under flera år och stött arbetet med att främja de mänskliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning framför allt i Afrika. Stödet har främst kanaliserats genom afrikanska funktionshindersorganisationer, men också i form av stärkt kapacitet i regeringarna och Afrikanska unionens kommission.

SHM 2015: Ett råd för nordiskt samarbete om funktionshinder har tillsatts för 2013–2017. Rådets verksamhet utvärderades 2015 och resultaten från utvärderingen kommer att beaktas i verksamheten för 2016–2017. Rådet är förankrat i Nordiska ministerrådet för social- och hälsopolitik, men har en rådgivande funktion för alla sektorer i Nordiska ministerrådet. Rådet får uppdrag från Nordiska Ministerrådet men har rätt att på eget initiativ lyfta frågor och uppgifter som rådet finner viktiga. I slutet av 2014 godkände Nordiska ministerrådet Handlingsplanen för nordiskt samarbete om funktionshinder 2015–2017. Under 2015 har det genomförts projekt inom ramen för handlingsplanen.

Kommentar: Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.

Åtgärd 120: De nationella anvisningarna för projektförvaltning förnyas så att det handikappolitiska perspektivet systematiskt integreras i dem.

Ansvarsministerium: UM.

Tidtabell: 2010. Finansieringsbehov: Ingen separat finansiering.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Riktlinjer för projektförvaltning: kontroll av att det handikappolitiska perspektivet finns med.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 32, Statsrådets redogörelse om handikappolitiken; bakgrundsmaterial, GL 22 §.

Läge vid programperiodens slut:

UM 2014: Den 3 oktober 2012 publicerades projekthanvisningar för utvecklingssamarbete på utrikesministeriets webbplats med namnet *Manual for Bilateral Programmes*. Anvisningarna tar ställning till de genomgående målen, såsom beaktandet av sårbara grupper och rättigheterna för personer med funktionsnedsättning i projekt som finansieras med anslagen för utvecklingssamarbete.

Beaktandet av frågor om icke-diskriminering förstärks som en del av utrikesministeriets utveckling av resultatstyrningen (processen inleddes hösten 2014).

UM 2015: Uppdateringen av manualen för bilaterala projekt (PYM-manualen) och ICI-manualen pågår. Integreringen av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning förbättras genom att man utvecklar praxis för rättighetsperspektiv och tillämpningen av människorättsprinciper (bl.a. icke-diskriminering, delaktighet och inkludering) i projektcykeln.

Kommentar: *Projekthanvisningarna har publicerats. Åtgärden har genomförts.*

Åtgärd 121: Genomförandet av Finlands regionala utvecklingspolitik och FN:s millenniemål koordineras, regleras och finansieras så att det handikappolitiska perspektivet beaktas som genomgående tema i de olika sektorernas program- och projektplanering samt genomförande och så att en satsning görs på identifiering och spridning av goda exempel inom relevanta sektorer (hälsa, undervisning, ekonomi, lantbruk, skog, miljö, infrastruktur etc.). Detta kompletteras med stöd till utvecklingsprojekt som riktar sig till personer med funktionsnedsättning och likaså framhålls handikapperspektivet aktivt i den utvecklingspolitiska dialogen.

Ansvarsministerium: UM. Andra centrala ministerier: UKM, SHM/Institutet för hälsa och välfärd, övriga förvaltningsområden.

Tidtabell: Fortlöpande. Finansieringsbehov: Beaktas i budgetplaneringen.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Antal projekt som innefattar handikappfrågor, finansiering och andel av projekt inom relevanta sektorer.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 32.

Läge vid programperiodens slut:

UM: Finlands stöd till funktionshindersprojekt uppgick till ca 6,6 miljoner euro 2011 (6,2 miljoner euro 2006). Med de nuvarande åtagandena är prognosen för 2013 ca 7,1 miljoner euro.

Enligt verksamhetsplanen ("Paketet för funktionshindrades rättigheter") som godkändes av utvecklingsminister Hautala den 5 september 2012 är riktlinjerna för att stärka arbetet om funktionshindrades rättigheter i Finlands utvecklingspolitik och utvecklingssamarbete följande:

1. Projektportföljen och finansieringen av Vammaisdiplomati kan som det ser ut nu utökas med ca 3 miljoner euro, så att det totala beloppet uppgår till ca 10 miljoner euro.
2. Huvudprincipen är att storleken på projektfinansieringen ökas utan att antalet interventioner blir fler.
3. I den multilaterala verksamheten ska huvudkanalen vara FN-organisationernas gemensamma partnerskapsprogram för att främja rättigheterna för personer med funktionsnedsättning (UNPRPD).
4. De inhemska medborgarorganisationerna kvarstår som huvudsaklig finansieringskanal.
5. Rättigheterna för personer med funktionsnedsättning ska beaktas i planeringen och kvalitetssäkringen av alla projekt och allmänna stöd.
6. Rättigheterna för personer med funktionsnedsättning ska beaktas i utarbetandet av landsprogrammen, i förberedelserna inför samarbetsförhandlingar, i beredningen av måldokument till multimöten inklusive organisationernas styrelsearbete.
7. Vammaisdiplomati, som överensstämmer med våra mål, har ett visst utrymme att expandera. Synliga projekt inom samarbetet med Afrikanska unionen och USA, även andra projekt mycket selektivt.
8. Rättigheterna för personer med funktionsnedsättning inkluderas i befattningsbeskrivningen för rådgivaren som rekryteras hösten 2012. Övrig personal och konsulterna utbildas. De expertresurser och tjänster som tillhandahålls av Institutet för hälsa och välfärd, funktionshindresorganisationerna och andra medborgarorganisationer används i ökande omfattning för verksamhetsutveckling, utbildning och uppföljning.
9. År 2013 genomförs en temautvärdering om hur rättigheterna för personer med funktionsnedsättning beaktas i Finlands utvecklingssamarbete. Därtill följs utvecklingen av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning upp och utvärderas som en del av de normala uppföljnings- och rapporteringsverktygen.

I uppföljningen för 2013 rapporterades att man i utvecklingssamarbetet följer verksamhetsplanen som godkändes av utvecklingsministern 2012. Huvudprincipen i planen är att höja projektfinansieringen utan att öka antalet interventioner. Stödet som tas ur Finlands utvecklingsanslag till projekt som främjar rättigheterna för personer med funktionsnedsättning har vuxit i enlighet med den tidigare nämnda verksamhetsplanen; till funktionshindresprojekt kanaliserades ca 5,8 miljoner euro 2012 och 2013 ökades stödet till 10 miljoner euro. De inhemska medborgarorganisationerna, särskilt funktionshindresorganisationerna, är fortfarande den huvudsakliga finansieringskanalen. År 2013 budgeterades 7,9 miljoner euro till medborgarorganisationernas funktionshindresprojekt. Som en del av detta stöd ingick utrikesministeriet ett avtal med stiftelsen Abilis om Vammaisdiplomati och användningen av stiftelsens specialkompetens i utvecklingssamarbetet. Även rapartisten Signmark fortsatte som utvecklingsministerns särskilda sändebud under 2013.

Rättigheterna för personer med funktionsnedsättning beaktas i genomförandet av landsprogrammen genom tillämpning av rättighetsperspektivet. Målet med Finlands utvecklingspolitiska program är att främja de mänskliga rättigheterna, inklusive

rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Uppfyllelsen av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning följs upp och utvärderas som en del av de normala uppföljnings- och rapporteringsprocesserna.

I det regionala samarbetet har Finlands stöd inriktats på att stärka Afrikanska unionens arbete för personer med funktionsnedsättning. I det bilaterala samarbetet har tyngdpunkten legat på att främja den inkluderande undervisningen. År 2013 stöds utbildningar för barn med funktionsnedsättning genom omfattande sektorprogram i Palestina, Etiopien, Nepal och Mocambique och genom särskilda projekt i Kosovo och Etiopien. I den multilaterala verksamheten är huvudkanalen fortfarande FN-organisationernas gemensamma partnerskapsprogram för att främja rättigheterna för personer med funktionsnedsättning (UNPRPD). Det finansiella stödet till programmet höjdes till 2 miljoner förra året. Partnerskapsprogrammet stöds med 2 miljoner euro även under 2014. Finland har varit aktiv i partnerskapsprogrammets styrelse som i sitt arbete har betonat bl.a. delaktigheten hos personer med funktionsnedsättning och deras rätt att bli hörda. Därtill har Finland fortsatt att stödja FN:s särskilde rapportörs arbete med frågor som rör personer med funktionsnedsättning.

Förra året var Finland ordförande för Unicefs styrelse och då framhölls rättigheterna för barn med funktionsnedsättning i styrelsearbetet. Finland hade också en framträdande roll på högnivåmötet om funktionsnedsättning och utveckling som hölls i september 2013 (High Level Meeting on Disability and Development), där inkluderande utveckling diskuterades (UM).

UM 2014–2015: Rättigheterna för personer med funktionsnedsättning beaktas i genomförandet av landsprogrammen genom tillämpning av rättighetsperspektivet. Målet med Finlands utvecklingspolitiska program är att främja de mänskliga rättigheterna, inklusive rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Uppfyllelsen av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning följs upp och utvärderas som en del av de normala uppföljnings- och rapporteringsprocesserna.

I det regionala samarbetet har Finlands stöd inriktats på att stärka Afrikanska unionens arbete för personer med funktionsnedsättning. Projektets första etapp håller på att avslutas och man planerar en andra etapp- I det bilaterala samarbetet har tyngdpunkten legat på att främja den inkluderande undervisningen. I Etiopien pågår ett bilateralt projekt om inkluderande undervisning. I Kosovo genomförs EU-projektet Twinning där Omnia deltar. Inkludering är en del av projektet, men projektet fokuserar på mer allmän undervisningsutveckling. Sektorstödet fortsätter i Etiopien, Mocambique och Nepal.

ECCD-projektet i Myanmar syftar till att främja delaktigheten hos barn med funktionsnedsättning.

I den multilaterala verksamheten är huvudkanalen alltjämt FN-organisationernas gemensamma partnerskapsprogram för att främja rättigheterna för personer med funktionsnedsättning (UNPRPD). Partnerskapsprogrammet fick 2 miljoner euro i understöd även under 2015. Finland har varit aktiv i partnerskapsprogrammets styrelse, som i sitt arbete har betonat bl.a. delaktigheten hos personer med funktionsnedsättning och deras rätt att bli hörda samt ett mer systematiskt beaktande av multipel diskriminering, särskilt av kvinnor med funktionsnedsättning, både i enskilda projekt och på fondnivå. Därtill har Finland fortsatt att stödja FN:s särskilde rapportörs arbete med frågor som rör personer med funktionsnedsättning.

UKM: I uppföljningen för 2013 rapporterades att undervisnings- och kulturministeriet stödjer funktionshindernorganisationernas ungdomsverksamhet, dvs. intressebevakningen för ungdomar med funktionsnedsättning, deras deltagande och fritidsintressen samt byggandet av ungdomslokaler och motsvarande samt

ungdomscentra. De särskilda behoven hos alla ungdomar beaktas i det uppsökande ungdomsarbetet och genom workshopar.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Åtgärd 122: Den handikappolitiska kompetensen förbättras hos arbetstagarna inom utrikesministeriets förvaltningsområde (tjänstemän, rådgivare, anställda vid beskickningarna etc.) med hjälp av anvisningar och utbildning.

Ansvarsministerium: UM. Andra centrala ministerier: SHM/Institutet för hälsa och välfärd.

Tidtabell: Fortløpande. Finansieringsbehov: Beaktas i budgetplaneringen.

Mätare för uppföljning, indikatorer: Antal och andel utbildningar som innehåller handikappfrågor.

Förpliktelse: FN-konventionen artikel 32.

Läge vid programperiodens slut:

I uppföljningsintervjun för 2013 berättade man om ministeriets interna, skraddarsydda utbildningar. Det har förts allmänna diskussioner om att det vid ministeriet finns behov av grundläggande kunskaper om konventionernas förpliktelser. Utbildningsaspekten anses viktig. Utrikesministeriet har en särskild utbildningsmodul för utvecklingssamarbetet och en allmän utbildning för tjänstemän som förflyttas (UM).

UM 2014: I januari 2015 anordnade utrikesministeriet en utbildning i de mänskliga rättigheterna för personalen. Utbildningen behandlade förpliktelserna i de internationella människorättskonventionerna och tyngdpunkterna i Finlands människorättspolitik (inklusive rättigheterna för personer med funktionsnedsättning). I februari 2015 höll utrikesministeriet en debatt om icke-diskriminering på agendan för Post-2014.

UM 2015: Rättigheterna för personer med funktionsnedsättning inkluderas i utbildningen i mänskliga rättigheter som anordnas av utrikesministeriet. Utbildningen hålls ett par gånger om året. Därtill ordnas tematiska utbildningar. I maj 2015 hölls bl.a. en workshop om inkluderande undervisning där FN:s särskilda rapportör Catalina Devandas Aquilar föreläste. Frågor om icke-diskriminering behandlas regelbundet på utbildningarna om utrikesministeriets genomgående mål (KEPO-KYT-utbildningen i september 2014, februari 2015). De genomgående målen (bl.a. icke-diskriminering och rättigheterna för personer med funktionsnedsättning) stärks som en del av ministeriets utveckling av resultatstyrningen.

Kommentar: *Genomförandet av den fortlöpande åtgärden har inletts.*

Bilaga 2. Samordningsgruppen för uppföljningen av VAMPO vid slutet av programperioden

Kallade till mötet för samordningsgruppen för uppföljningen av VAMPO 2/2015:

Jan-Mikael Fredriksson	Autismi- ja Aspergerliitto ry (ordförande)
Tom Anthoni	Aivoliitto ry
Maija Peltokangas	inrikesministeriet
Jouko Narikka	finansministeriet
Jussi Pihkala	undervisnings- och kulturministeriet
Mikael Åkermarck	kommunikationsministeriet
Anne-Mari Raassina	social- och hälsovårdsministeriet
Patrik Tötterman	arbets- och näringsministeriet
Harri Hakaste	miljöministeriet
Päivi Nurmi-Koikkalainen	Institutet för hälsa och välfärd
Pirjo Poikonen	Finlands Kommunförbund
Antero Penttinen	Finska Hörsselförbundet
Elina Akaan-Penttilä	Invalidförbundet
Kristiina Kartano	Jaatinen, vammaisperheiden monitoimikeskus ry
Kari Lyytikäinen	Centralförbundet för Mental Hälsa
Amu Urhonen	Kynnys ry
Gunilla Löfman	SAMS – samarbetsförbundet kring funktionshinder
Marko Jääskeläinen	Finlands CP-förbund rf
Satu Sistonen	utrikesministeriet
Eveliina Pöyhönen	social- och hälsovårdsministeriet
Tuula Ahlgren	Folkpensionsanstalten (FPA)
Terhi Toikkanen	Vammaisten ihmisoikeuskeskus VIKE
Ilona Toljamo	Handikappforum